Ez a dokumentum kizárólag tájékoztató jellegű, az intézmények semmiféle felelősséget nem vállalnak a tartalmáért

►B

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 138/2004/EK RENDELETE

(2003. december 5.)

a közösségi mezőgazdasági számlarendszerről

(EGT vonatkozású szöveg)

(HL L 33., 2004.2.5., 1. o.)

Módosította:

		Hivatalos Lap		
		Szám	Oldal	Dátum
►M1	A Bizottság 306/2005/EK rendelete (2005. február 24.)	L 52	9	2005.2.25.
►M2	A Bizottság 909/2006/EK rendelete (2006. június 20.)	L 168	14	2006.6.21.
►M3	Az Európai Parlament és a Tanács 1137/2008/EK rendelete (2008. október 22.)	L 311	1	2008.11.21.

▼B

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 138/2004/EK RENDELETE

(2003. december 5.)

a közösségi mezőgazdasági számlarendszerről

(EGT vonatkozású szöveg)

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre és különösen annak 285. cikke (1) bekezdésére,

tekintettel a Bizottság javaslatára,

a Szerződés 251. cikkében megállapított eljárásnak megfelelően ([1]),

mivel:

(1) A közös agrárpolitika ellenőrzéséhez és értékeléséhez összevethető, naprakész és megbízható információkra van szükség a mezőgazdaság gazdasági helyzete és különösen a mezőgazdasági jövedelem változásai tekintetében.

(2) A mezőgazdasági számlák alapvető eszközként szolgálnak egy ország mezőgazdasága gazdasági helyzetének elemzéséhez, feltéve hogy a számlák ugyanazon szempontok alapján készültek. A mezőgazdasági számlák egyúttal jelentősen hozzájárulnak a nemzeti számlák kiszámításához.

(3) A mezőgazdasági számlák összeállítása a Közösségben a nemzeti és regionális számlák európai rendszeréről szóló, 1996. június 26-i 2223/96/EK tanácsi rendelet ([2]) alapfogalmaival és szabályaival összhangban történik.

(4) A közösségi statisztikákról szóló, 1997. február 17-i 322/97/EK tanácsi rendelet ([3]) hivatkozási keretrendszert biztosít e rendelethez.

(5) Mivel a javasolt intézkedés célkitűzését, nevezetesen az összehangolt adatok előállítását lehetővé tévő közös statisztikai szabályok kialakítását a tagállamok nem képesek megfelelően megvalósítani, és ezért – az intézkedés átfogó volta miatt – az közösségi szinten hatékonyabban megvalósítható, a Közösség – a Szerződés 5. cikkében megállapított szubszidiaritás elvével összhangban – intézkedéseket fogadhat el. Összhangban az említett cikkben meghatározott arányosság elvével e rendelet nem haladja meg a célkitűzések eléréshez szükséges mértéket.

(6) Az e rendelet végrehajtásához szükséges intézkedéseket a Bizottságra ruházott végrehajtási hatáskörök gyakorlására vonatkozó eljárások megállapításáról szóló, 1999. június 28-i 1999/468/EK tanácsi határozattal ([4]) összhangban kell elfogadni.

(7) Az Agrárstatisztikai Állandó Bizottság és a statisztikai programbizottság tájékoztatása megtörtént,

ELFOGADTA EZT A RENDELETET:

([1]) Az Európai Parlament 2003. szeptember 3-i véleménye (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé) és a Tanács 2003. november 17-i határozata.
([2]) HL L 310., 1996.11.30., 1. o. A legutóbb az 1267/2003/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel módosított rendelet (HL L 180., 2003.7.18., 1. o.).
([3]) HL L 52., 1997.2.22., 1. o.
([4]) HL L 184., 1999.7.17., 23. o.

▼B

1. cikk

Tárgy

(1) E rendelet létrehozza a közösségi mezőgazdasági számlarendszert (a továbbiakban: EAA), rendelkezve az alábbiakról:

a) összevethető számlák közösségi célokra történő összeállításához és a 3. cikkel összhangban történő adattovábbításhoz kapcsolódó felhasználásra szánt EAA-módszertan (közös szabályok, fogalommeghatározások, osztályozások és elszámolási szabályok);

b) az EAA-módszertannak megfelelően összeállított mezőgazdasági számlák továbbítására vonatkozó határidők.

(2) E rendelet nem kötelez egyetlen tagállamot sem arra, hogy a saját célra készített mezőgazdasági számlák összeállításában az EAA-módszertant alkalmazza.

2. cikk

Módszertan

(1) Az 1. cikk (1) bekezdésének a) pontjában említett EAA-módszertant az I. melléklet tartalmazza.

▼M3

(2) A Bizottság frissíti az EAA-módszertant. Az e rendelet nem alapvető fontosságú elemeinek módosítására irányuló ilyen intézkedéseket a 4. cikk (2) bekezdésében említett, ellenőrzéssel történő szabályozási bizottsági eljárással összhangban kell elfogadni.

▼B

3. cikk

Továbbítás a Bizottságnak

(1) A tagállamok az egyes táblázatoknál megállapított határidőkön belül továbbítják a II. mellékletben meghatározott adatokat a Bizottsághoz (az Eurostathoz).

(2) Az első adattovábbítás ideje 2003. november.

▼M3

(3) A Bizottság frissíti a II. mellékletben megállapított adatok továbbítására vonatkozó változók és határidők jegyzékét. Az e rendelet nem alapvető fontosságú elemeinek módosítására irányuló ilyen intézkedéseket a 4. cikk (2) bekezdésében említett, ellenőrzéssel történő szabályozási bizottsági eljárással összhangban kell elfogadni.

▼B

4. cikk

Bizottsági eljárás

(1) A Bizottság munkáját az Agrárstatisztikai Állandó Bizottság segíti.

▼M3

(2) Az e bekezdésre történő hivatkozáskor az 1999/468/EK határozat 5a. cikkének (1)–(4) bekezdését és 7. cikkét kell alkalmazni, 8. cikkének rendelkezéseire is figyelemmel.

———————

▼B

5. cikk

Záró rendelkezés

Ez a rendelet az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való kihirdetését követő 20. napon lép hatályba.

Ez a rendelet teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban.

▼B

I. MELLÉKLET

MEZŐGAZDASÁGI SZÁMLARENDSZER

(EAA)

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó

I. A számlák általános jellemzői

A Bevezetés

B. Az alapegység és a mezőgazdasági ágazat

1. Alapegység

2. A mezőgazdasági ágazat

3. El nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek

C. A kibocsátás mérése

D. A számlák sorrendje

1. A számlák sorrendje az ESA 95-ben előírtak szerint

2. Az EAA számlák sorrendje

E. Adatforrások és számítási módszerek az eaa összeállításához

F. Osztályozás

1. Általános

2. A mezőgazdaság jellemző tevékenységeinek meghatározása

3. A mezőgazdaság jellemző egységeinek meghatározása

4. Az egyes tételekre vonatkozó észrevételek

5. Eltérés az EAA szerinti mezőgazdasági ágazat és a nemzeti számlák központi keretrendszere szerinti mezőgazdasági ágazat között

II. Termékekhez kapcsolódó gazdasági műveletek

A. Általános szabályok

1. Elszámolási időszak

2. Egységek

3. A számbavétel időpontja

B. Kibocsátás

1. Általános megjegyzések a kibocsátás ESA 95- és EAA-beli fogalmáról

2. A mezőgazdasági tevékenység kibocsátása: mennyiségek

3. El nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek kibocsátása

4. A mezőgazdasági ágazat kibocsátása

5. A kibocsátás értékelése

C. Folyó termelőfelhasználás

1. Fogalommeghatározás

2. A folyó termelőfelhasználás elemei

3. A folyó termelőfelhasználás értékelése

D. Bruttó felhalmozás

1. Bruttó állóeszköz-felhalmozás

2. Készletváltozás

3. Állatállomány elszámolása „bruttó állóeszköz-felhalmozásként” vagy „készletváltozásként”

▼B

III. Jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek és egyéb folyamatok

A. Fogalommeghatározás

B. Általános szabályok

1. Elszámolási időszak

2. Egységek

3. A jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek számbavételének időpontja

4. Általános megjegyzések a hozzáadott értékről

C. Munkavállalói jövedelem

D. Termelési és importadók

1. Termékadók

2. A hozzáadottérték-adó kezelése

3. A hozzáadottérték-adó kezelése

E. Támogatások

1. Terméktámogatások

2. Egyéb termelési támogatások

F. Tulajdonosi jövedelem

1. Fogalommeghatározás

2. Kamatok

3. Bérleti díjak (termőföld és felszín alatti kincsek után)

4. Biztosításikötvény-tulajdonosok tulajdonosi jövedelme (az EAA nem tartalmazza)

G. Tőketranszferek

1. Beruházási támogatások

2. Egyéb tőketranszferek

H. Állóeszközök értékcsökkenése

IV. Mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás

V. A mezőgazdasági jövedelem mutatói

A. A jövedelem és az egyenlegező tételek meghatározása

B. A vállalati alapokon szervezett egységek jövedelmének kezelése

C. A mezőgazdasági jövedelem mutatóinak meghatározása

D. A jövedelemmutatók összesítése az európai unióra

E. A jövedelemmutatók deflálása

VI. Az EAA értékelése változatlan árakon

A. Ár- és volumenmérések

B. Az EAA változatlan árakon történő összeállításának alapelvei és módszere

1. Az indexképlet megválasztása

2. Bázisév

3. Sorozatok bemutatása egy adott referenciaévre

4. Hozzáadott érték számítása változatlan árakon

5. Termékadók és -támogatások lebontása volumen- és árösszetevőkre

▼B

TARTALOMJEGYZÉK

A számlák európai rendszerének 1995. évi átdolgozása (ESA 1995) ([1]), valamint a mezőgazdaságban tapasztalható gazdasági és strukturális változásokhoz való alkalmazkodás szükségessége új, az EAA esetében alkalmazott alapvető módszertan létrehozásához vezetett. Az alapvető EAA-módszertan módosításainak két, gyakran egymással ellentétben álló követelménynek kellett megfelelniük: egyrészről biztosítani kellett a módszertan összefüggését az ESA-rendszerrel, hogy lehetővé váljon az EAA összehangolása mind a tagállamok között, mind a nemzeti számlák központi keretrendszerével; másrészről pedig a jogalkotónak biztosítania kellett, hogy az elvégzendő változtatások megvalósíthatók legyenek. E kézikönyv kialakításában ezen megfontolások szerepet játszottak, mivel – az EAA összeállításához szükséges fogalmak, alapelvek és alapszabályok mellett – a mezőgazdaság területén fennálló egyedi jellemzőkhöz való esetleges adaptációra is kitér.

I. A SZÁMLÁK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A. BEVEZETÉS

1.01. Az integrált gazdasági számlák rendszerének szisztematikus, összevethető és a lehető legteljesebb áttekintést kell nyújtania a gazdasági tevékenységekről, amely elemzések, előrejelzések és politikai intézkedések alapjául szolgálhat. A rendszer által lefedett hatalmas számú és rendkívül változatos gazdasági műveleteket és egységeket általános kritériumok szerint kell osztályozni, továbbá világosan és egyszerűen, számlák és táblázatok koherens rendszerében kell megadni.

1.02. Az Integrált Nemzeti Számlák Európai Rendszerét – amely az Egyesült Nemzetek Szervezete által kidolgozott Nemzeti Számlák Átdolgozott Rendszeréből (SNA 93) ([2]) származik – az Európai Unió egyedi szükségletei nyomán hozták létre. Azokat a fogalmakat, meghatározásokat, elszámolási szabályokat és azokat az egységes osztályozási rendszereket rögzíti, amelyeket az EU-tagállamoknak kell alkalmazniuk.

1.03. Az ország gazdasága nagyszámú egység tevékenységének az összessége, amelyek a termelés, pénzügyek, biztosítás, elosztás és fogyasztás céljából számos különböző típusú gazdasági műveletben vesznek részt. A nemzeti számlákban alkalmazott egységeket és az egységek csoportjait a vizsgált gazdasági modellekre vonatkoztatva kell meghatározni. Az ESA 95 rendszert három egységtípusnak és a nemzetgazdaság felosztása két különböző módjának a használata jellemzi.

1.04. A jövedelem- és tőkeáramlás, a pénzügyi tranzakciók és a befektetett pénzügyi eszközök elemzéséhez elengedhetetlen azoknak az egységeknek a kiválasztása, amelyek megfelelően jellemzik a gazdasági szereplők (szervezeti egységek) közötti kölcsönhatást. A termelési folyamat elemzéséhez elengedhetetlen azoknak az egységeknek a kiválasztása, amelyek ábrázolják a műszaki-gazdasági jellegű összefüggéseket (azaz a szakosodott telephelyek és a homogén szakosodott egységek).

1.05. Így a gazdaság két különböző módon osztható fel:

i. szervezeti szektorokra vagy alszektorokra, amelyek szervezeti egységek csoportjait képviselik;

ii. „ágazatokra”, amelyek a szakosodott telephelyek csoportjait (ágazat), vagy a homogén szakosodott egységek csoportjait (homogén ágazat) fogják át.

1.06. Az EAA legfőbb célja a termelés folyamatának és az általa képzett elsődleges jövedelmeknek az elemzése. Ezért a számlák az ágazati koncepción alapulnak.

1.07. Az EAA olyan szatellitszámlákból áll, amelyek a mezőgazdasági ágazat egyedi jellegéhez igazított kiegészítő információkkal és fogalmakkal szolgálnak. Bár felépítésükben nagyon közel állnak a nemzeti

([1]) Az Európai Közösségek Statisztikai Hivatala, Számlák Európai Rendszere – ESA 1995, Luxembourg, 1996.

([2]) Nemzeti Számlák Rendszere, 1993. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, a Nemzetközi Valutaalap, az Európai Közösségek Bizottsága, az OECD és a Világbank közös kiadványa.

▼B

számlákhoz, összeállításuk mégis megfelelő szabályok és módszerek kidolgozását igényli.

1.08. Megkülönböztetést kell tenni a mezőgazdasági termelés által előállított jövedelem és a mezőgazdasággal foglalkozó háztartások jövedelme között, amely utóbbi a mezőgazdasági tevékenységből származó jövedelmen kívül a mezőgazdasággal foglalkozó háztartások esetében esetlegesen fennálló egyéb forrásokból (tulajdon, társadalmi juttatások stb.) származó jövedelmet is tartalmazza. Ezt a két jövedelemtípust (a mezőgazdasági termelés által előállított jövedelem és a mezőgazdasággal foglalkozó háztartások összjövedelme) két különböző célból mérik, ami a gazdaság felosztásának két különböző módját kívánja meg: az első az EAA esetében a termelőegységeken alapul, amelyek meghatározása valamely tevékenységi ágazatra való hivatkozással történik, míg a második a háztartásokon (vagyis a szervezeti egységeken) alapul, amelyek fő jövedelemforrása az önálló mezőgazdasági tevékenység ([1]).

B. AZ ALAPEGYSÉG ÉS A MEZŐGAZDASÁGI ÁGAZAT

1. **Alapegység**

1.09. A termelési folyamat által előidézett folyamatok, valamint az áruk és szolgáltatások igénybevételének elemzése céljából szükséges azon egységek kiválasztása, amelyek a műszaki-gazdasági típusú összefüggéseket hangsúlyozzák ki. Ez a követelmény annyit jelent, hogy a szervezeti egységeket a termelés típusának figyelembevételével rendszerint több kisebb homogén egységre kell felosztani. A szakosodott telephelyek (LKAU) ennek a követelménynek hivatottak eleget tenni első, ugyanakkor gyakorlat-orientált működési szemléletű megközelítésben (ESA 95, 2.105) ([2]).

1.10. A szakosodott telephely egy adott SZE azon része, amely egy szakosodott telephelynek felel meg. A szakosodott egység magában foglalja azon termelő szervezeti egység valamennyi részét, amely hozzájárul a NACE Rev. 1. (gazdasági tevékenységek referenciaosztályozása, vö. 1.55) valamely szakágazati szintjéhez (négy számjegy) tartozó tevékenység végzéséhez, és megfelel a szervezeti egység egy vagy több működési alrészlegének. A szervezeti egység információs rendszerének képesnek kell lennie arra, hogy minden egyes szakosodott telephelyre kimutassa, vagy kiszámítsa legalább a kibocsátás, a folyó termelőfelhasználás, a munkavállalói jövedelem, a működési eredmény értékét, a foglalkoztatottak létszámát és a bruttó állóeszköz-felhalmozás mértékét (ESA 95, 2.106).

1.11. Bár egy szakosodott telephely termelői minőségében megfelelhet egy szervezeti egységnek, vagy egy szervezeti egység valamely részének, de soha nem tartozhat két külön szervezeti egységhez. Mivel a gyakorlatban az árutermelő és szolgáltató szervezeti egységek többsége párhuzamosan több különböző tevékenységet végez (egyet főtevékenységként, míg egy vagy több másikat másodlagos tevékenységként), ezért azok azonos számú szakosodott telephelyre oszthatók fel. A kisegítő tevékenységek (beszerzés, értékesítés, marketing, számvitel, fuvarozás, raktározás, karbantartás stb.; vö. 1.27) viszont nem eredményezhetik szakosodott telephely létrejöttét.

1.12. Alapvetően annyi szakosodott telephelyet kell nyilvántartani, amennyi a másodlagos tevékenységek száma, ugyanakkor megtörténhet, hogy a

([1]) Az elemzők egymástól eltérő igényeit felismerve a FAO az élelmiszeripari és a mezőgazdasági gazdasági számlák leírásához használt alapegységekként három egységtípus, azaz a szervezeti egységek (beleértve a háztartásokat), a szakosodott részlegek (amelyek megfelelnek az ESA-ban említett szakosodott telephelyeknek (SZT)), valamint az 1993-as SNA szerinti termékek (amelyek megfelelnek az ESA-ban említett SZT-knek), használatát ajánlotta (vö. FAO (1996) Élelmiszeripari és Mezőgazdasági Számlarendszer, Egyesült Nemzetek Szervezete, Róma).

([2]) Meg kell jegyezni, hogy bár az ESA elsőbbséget ad a szakosodott telephelyeknek, a termelési folyamat elemzéséhez legjobban illeszkedő egység a homogén szakosodott egység (HSZE). Ez az egység a felhasználás és kibocsátás elemzésére szolgál, mivel pontosan megfelel a tevékenység típusának. A szervezeti egységek így annyi HSZE-re vannak felosztva, ahány tevékenység van (a kisegítő tevékenységeken kívül). E HSZE-k csoportosítása által lehetséges a gazdaság felbontása „tiszta” (homogén) ágazatokra. A HSZE-k általában nem figyelhetők meg közvetlenül. Ezért a homogén ágazatok számlái nem hozhatók létre a HSZE-k csoportjai alapján. Az ESA e számlák összeállítására vonatkozó módszert ír le. Ebbe beletartozik a másodlagos termelés és a tevékenységi ágazatok megfelelő költségeinek elszámolása a megfelelő homogén ágazatokra. (ESA, 9.53–9.61).

▼B

statisztikai (számviteli) információk nem teszik lehetővé a szakosodott telephely másodlagos tevékenységeinek, vagy az ilyen tevékenységek egyes részeinek elkülönítését a főtevékenységtől. Ilyenformán egy szakosodott telephely egy vagy több másodlagos tevékenységet is végezhet a főtevékenysége mellett (ESA 95, 2.107).

1.13. Tevékenység végzéséről akkor beszélhetünk, amikor az olyan erőforrásokat, mint például a berendezéseket, a munkaerőt, a gyártástechnológiát, az információs hálózatokat, illetve a termékeket egymással úgy kombináljuk, hogy a meghatározott áruk vagy szolgáltatások létrejöttét eredményezze. Egy tevékenység jellemzői a termelőfelhasználás (áruk és szolgáltatások), a termelési folyamat és a kibocsátás (ESA 95, 2.103). A szakosodott telephely főtevékenysége az a tevékenység, amely az egységen belül végzett minden más tevékenységnél nagyobb hozzáadott értéket állít elő. A főtevékenység osztályozásának meghatározása a NACE Rev.1-re hivatkozva történik, először az osztályozás legmagasabb szintjén, majd mind részletesebb szintekre ereszkedve (ESA 95, 3.10).

2. **A mezőgazdasági ágazat**

1.14. Egy ágazatot az azonos típusú tevékenységet végző összes szakosodott telephely egy csoportba rendezésével lehet létrehozni. Ez lehetővé teszi a gazdasági ágazatokra történő felbontását. Ezeknek az ágazatoknak az osztályozása az így összesorolt egységek főtevékenységétől függ. Az osztályozás legrészletesebb szintjén egy „ágazat" a NACE Rev.1-nek egyazon szakágazatába (4 számjeggyel jelölt szint) tartozó és ezért a NACE Rev.1-ben meghatározott tevékenységnek megfelelő tevékenységet végző összes szakosodott telephelyet magába foglalja.

1.15. Bár a mezőgazdasági ágazatot korábban úgy határozták meg, mint a homogén mezőgazdasági termelőegységek egy csoportját, mégis a szakosodott telephelyet választották az EAA leírásának alapegységéül azért, hogy i. az EAA-t a mezőgazdaság gazdasági helyzetéből kiindulva lehessen megközelíteni, azaz teljes egészében figyelembe lehessen venni bizonyos (el nem különíthető) másodlagos nem mezőgazdasági tevékenységek létét a mezőgazdasági egységek teljes termelőtevékenységének mérésénél, továbbá azért, hogy ii. fennmaradjon a konzisztencia a nemzeti számlarendszer többi részével. Ez elmozdulást jelent a homogén termelési egységen és a homogén ágazaton alapuló analitikus szemlélet irányából a szakosodott telephely és az „ágazat" fogalmán alapuló statisztikai szemlélet felé.

1.16. Az el nem különíthető, másodlagos nem mezőgazdasági tevékenységek olyan tevékenységek, amelyek költségei nem figyelhetők meg az adott mezőgazdasági tevékenység költségeitől függetlenül. Ilyen például a mezőgazdasági termékek feldolgozása a gazdaságban, az erdészet, a fakitermelés, az idegenforgalom. A mezőgazdasági ágazat kibocsátása így kétfajta tevékenységből származik:

i. mezőgazdasági egységek által végzett mezőgazdasági tevékenységek (fő- vagy másodlagos);

ii. mezőgazdasági egységek nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységei.

1.17. A mezőgazdasági üzem – amely a mezőgazdaság statisztikai tanulmányozásához (cenzus, mezőgazdasági üzemszerkezeti összeírások) jelenleg használt egység – az a szakosodott telephely, amely leginkább megfelel a mezőgazdasági ágazatnak (annak ellenére, hogy bizonyos egyéb egységeket, mint például a bor- vagy olívaolaj-termelő szövetkezeteket, vagy szerződéses munkát végző egységeket stb. is ide kell számítani). Ettől függetlenül meg kell jegyezni, hogy a mezőgazdasági üzemekben végezhető számos mezőgazdasági tevékenység eredményeképpen ezek speciális típusú szakosodott telephelyek. Az ESA-szabályzatnak az egységekre és azok csoportjára történő szigorú alkalmazásának azt kell eredményeznie, hogy azokban az esetekben, ahol több, a NACE Rev. 1. négy számjegyű szakágazata szerinti tevékenységet végeznek ugyanabban a mezőgazdasági üzemben, a mezőgazdasági üzem több különálló szakosodott telephelyre oszlik. A mezőgazdasági üzem elfogadása a nemzeti számlákban és az EAA-ban a mezőgazdasági ágazat szakosodott telephelyeként a statisztikai megközelítésen alapul.

1.18. Ennélfogva a mezőgazdasági ágazat számlái lényegében hasonlóak a mezőgazdasági üzemek számláihoz (termelési és jövedelemkeletkezési

▼B

számlák). A félreérthetőség elkerülése érdekében azonban meg kell jegyezni, hogy a mezőgazdasági számlák nem azon gazdasági egységek számlái, amelyek főtevékenysége mezőgazdasági jellegű: először is, ezekbe nem tartozik bele e gazdaságok összes, nem mezőgazdasági tevékenysége (amelyeket el lehet különíteni a mezőgazdasági tevékenységektől, azok nem tartoznak ide). Magukban foglalják továbbá olyan gazdasági egységek mezőgazdasági tevékenységeit, amelyek főtevékenysége nem mezőgazdasági jellegű. Ennek eredményeképpen a mezőgazdasági üzem elfogadása az EAA alapegységeként nem változtat azon a tényen, hogy a mezőgazdasági számlák a mezőgazdasági ágazat számlái.

1.19. Mivel a nemzetgazdasági ágazat magában foglalja olyan egységek csoportját, amelyek ugyanazon vagy hasonló típusú tevékenységet végeznek, a mezőgazdasági ágazat EAA-beli meghatározása az adott nemzetgazdasági ágazatban jellemző tevékenységek és egységek azonosításától függ. A mezőgazdasági tevékenységek és egységek ennek eredményeképpen történő kiválasztása bizonyos eltérésekhez vezethet az EAA mezőgazdasági ágazat számlái és a nemzetgazdasági számlák között (vö. 1.93).

1.20. A mezőgazdasági ágazatot az összes olyan helyi szintű szakosodott egység csoportjaként kell kezelni, amelyek az alábbi gazdasági tevékenységeket végzik (a mezőgazdasági ágazat pontos meghatározásához vö. 1.60–1.66):

— növénytermesztés; árutermelő kertészet; kertészet (beleértve a bor és az olívaolaj termelését az ugyanazon egység által termesztett szőlőből és olajbogyóból),

— állattenyésztés,

— az állattenyésztéshez kapcsolódó növénytermesztés,

— szerződéses mezőgazdasági munka,

— vadgazdálkodás; csapdával való vadászat, vadszaporítás és kapcsolódó tevékenységek.

1.21. A mezőgazdasági üzemek mellett a mezőgazdasági ágazat tartalmaz termelők csoportjaiból (pl. szövetkezetek) álló egységeket is, amelyek bort és olívaolajat állítanak elő, valamint olyan szakosított egységeket, amelyek gépeket, anyagokat és munkaerőt bocsátanak rendelkezésre szerződéses munka elvégzéséhez.

1.22. Azokat a szakosított egységeket, amelyek gépeket, berendezéseket és személyzetet bocsátanak rendelkezésre szerződéses munka elvégzéséhez a mezőgazdasági termelési szakaszban (üzleti vállalkozások, amelyek részt vesznek a szerződéses munkában vagy mezőgazdasági üzemek, amelyek megbízottként szolgáltatásokat nyújtanak) a mezőgazdasági ágazat részeként kell kezelni. Szigorúbb értelmezésben ezeknek az egységeknek – amelyeket a mezőgazdasági ágazatba kell sorolni – olyan munkát kell végezniük, amely a) része a mezőgazdasági termelési folyamatnak, b) kapcsolódik a mezőgazdasági termékek előállításához, c) általában a gazdaságok végzik, valamint d) ténylegesen teljes mértékben a gépeket, anyagokat és munkaerőt rendelkezésre bocsátó szakosított egység hatja végre.

1.23. Ha azonban a szerződéses munkát nem teljes mértékben a szakosított egység hajtja végre (pl. ha a gazdálkodó gépeket bérel, de a saját dolgozóit alkalmazza), ezt a tevékenységet a NACE Rev. 1. szerinti 71. fejezet (gép és berendezés kölcsönzése kezelő nélkül) alatt kell elszámolni; ebben az esetben a gazdálkodók mellett szerződéses viszonyban dolgozó gazdasági egységeknek kifizetett összegeket az „egyéb áruk és szolgáltatások” néven kell elszámolni a „folyó termelőfelhasználás” alatt (vö. 2.108).

1.24. Mivel az EAA célja a mezőgazdasági tevékenységből (amely az EU-tagállamokban szinte kizárólag árutermelő tevékenység) származó bevétel felhalmozásának mérése, leírása és elemzése, az a döntés született, hogy ki kell hagyni azokat a mezőgazdasági tevékenységeket, amelyek csupán szabadidős tevékenységet jelentenek. Ezzel szemben az önellátást szolgáló gazdálkodást folytató egységek szerepelnek az EAA-ban. Meg kell jegyezni, hogy a mezőgazdasági üzemek saját végső fogyasztására szánt mezőgazdasági kibocsátást el kell számolni az EAA -ban.

▼B

3. **El nem különíthető, másodlagos nem mezőgazdasági tevékenységek**

1.25. A szakosodott telephely használata a mezőgazdasági ágazat alapegységeként maga után vonja olyan nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek elszámolását, amelyeket nem lehet elkülöníteni a mezőgazdasági főtevékenységtől.

1.26. A szakosodott telephelyek el nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységei olyan, a mezőgazdasági termeléshez szorosan kapcsolódó tevékenységek, amelyek esetében a kibocsátás, a folyó termelőfelhasználás, a munkavállalói jövedelem, a munkaerő-ráfordítás vagy a bruttó állóeszköz-felhalmozás bármelyikére vonatkozó információk a statisztikai megfigyelési időszak alatt nem különíthetők el a fő mezőgazdasági tevékenységre vonatkozó információktól.

1.27. Ezek az el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek az alábbi főbb jellemzőkkel rendelkeznek:

— céljuk az értékesítés vagy árucsere (az elszámolási időszakban, vagy azt követően, raktározás után), a termelő általi saját végsőfogyasztás, vagy természetbeni ellentételezés (beleértve az alkalmazottaknak kifizetett természetbeni ellentételezést),

— nem lehetnek kisegítő tevékenységek. Ez utóbbiak kiegészítő tevékenységek (pl.értékesítés, marketing, raktározás, saját számlás szállítás; lásd ESA 95, 3.12 és 3.13, valamint SNA 93, 5.9–5.16), amelyeket valamely gazdasági egység hajt végre annak érdekében, hogy megteremtse a fő- és másodlagos tevékenységek végrehajtásához szükséges feltételeket. A kisegítő tevékenységek kibocsátása tipikusan a különböző termelő tevékenységek ráfordításaként jelenik meg,

— megegyezés alapján ezek a tevékenységek nem foglalnak magukban olyan tevékenységeket, amelyek nem mezőgazdasági termékek (mint például épületek vagy gépek) saját számlára történő bruttó állóeszköz-felhalmozását tartalmazzák. Ez a saját végső fogyasztásra történő termelés elkülöníthető tevékenységnek tekintendő, és az azonosítható szakosodott telephely termeléseként kell elszámolni. Az alkalmazottak részére természetbeni díjazásként nyújtott elszállásolási szolgáltatásokat hasonlóképpen kell kezelni (a jövedelmek keletkezése számlán természetbeni díjazásként kell elszámolni),

— jellemzőnek kell lenniük a gazdaságokra, jelentős gazdasági súllyal kell rendelkezniük nagyszámú gazdaság esetében,

— a mezőgazdasági „szerződéses munka” nem nevezhető nem mezőgazdasági tevékenységnek, mivel a mezőgazdasági ágazat jellemző tevékenysége (mezőgazdasági szolgáltatások).

1.28. Az egyedi nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységnek csak az a része tartozik ide, amely nem elkülöníthető. Ennek eredményképpen egy adott, nem mezőgazdasági tevékenység bekerül a mezőgazdasági ágazatba, ha azt lehetetlen elkülöníteni a szakosodott telephely mezőgazdasági főtevékenységétől, azonban azt abból ki kell hagyni, ha elkülöníthető a mezőgazdasági főtevékenységtől, amely utóbbi esetben egy nem mezőgazdasági szakosodott telephely jön létre. A nem elkülöníthető nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek kiválasztási kritériuma nem annyira a termék jellege, inkább a tevékenység típusa ([1]). Például valamely gazdaság által nyújtott agrárturisztikai szolgáltatások csak abban az esetben tartoznak ide, ha azokat nem lehet elválasztani a gazdaság mezőgazdasági tevékenységeitől. Valószínűleg nem ez a helyzet áll fenn, ha e tevékenységek volumene megnő. Így a mezőgazdasági ágazat termelésében elszámolt nem mezőgazdasági termékek a földrajzi helytől függően és időben is változhatnak.

1.29. Az el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységeknek két fő típusa különböztethető meg:

([1]) Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban, hogy egyes másodlagos tevékenységek, pl. épületek és lakások bérlése, mindig a mezőgazdasági tevékenységtől elválaszthatónak tekintendők.

▼B

— Tevékenységek, amelyek mezőgazdasági tevékenység folytatását jelentik, és amelyek mezőgazdasági termékeket használnak fel. Ez a tevékenységtípus a legtöbb EU-tagállamban megtalálható. A mezőgazdasági termékek feldolgozása e csoportba tartozó jellegzetes tevékenység:

Mezőgazdasági termékek feldolgozása

— tej feldolgozása vajjá, tejszínné, sajttá, joghurttá és egyéb tejtermékké,

— gyümölcsök és zöldségek feldolgozása gyümölcslevekké, élelmiszerkonzervekké, alkoholtartalmú italokká és egyéb termékekké,

— szőlő, must és bor feldolgozása alkoholtartalmú termékekké (pl. habzóborrá, mint például a pezsgő, és szeszes italokká, mint például a konyak),

— növényi anyagok/textíliák/gyapjú fonása,

— foie gras, pástétom és egyéb feldolgozott húskészítmények előállítása,

— egyéb mezőgazdasági termékek feldolgozása,

Mezőgazdasági termékek osztályozása és csomagolása, pl. tojás és burgonya.

— A mezőgazdasági üzemet és annak mezőgazdasági termelőeszközeit (berendezések, létesítmények, épületek, munkaerő) bevonó tevékenységek. Alapvetően az alábbi tevékenységek tartoznak ide:

— agrárturizmus – kemping, vendéglátás, szállodák, különböző szálláshelytípusok, stb.,

— gazdaságok boltjai – nem a gazdaságból származó termékeket érintő kiskereskedelmi tevékenységek. A nyers vagy feldolgozott mezőgazdasági termékek közvetlen értékesítését az érintett termékek kibocsátásánál kell elszámolni,

— sportolási lehetőség és vidéki szabadidős tevékenységek – a föld használata olyan tevékenységekre, mint például golf, lovaglás, vadászat, horgászat stb.

— harmadik fél számára nyújtott szolgáltatások – pl. mezőgazdasági gépek bérbeadása és javítása, öntözési projektek, mezőgazdasági tanácsadói szolgáltatások, terméktárolás, gazdasági épületek karbantartása, mezőgazdasági termékekkel kapcsolatos kereskedelmi szolgáltatások, mezőgazdasági termékek szállítása stb. Ezek a szolgáltatásokat csak akkor számolják el másodlagos tevékenységként, ha azokat harmadik fél részére végzik. Ha elvégzésük saját részre történik, akkor kisegítő tevékenységnek minősülnek, amelyek nem szerepelnek a számlákban (vö. 1.27),

— tájvédelmi szolgáltatások – fűnyírás, sövénynyírás, hóeltakarítás, zöld területek és hasonló jellegű területek kijelölése, telepítése és karbantartása,

— haltenyésztés,

— a föld és a mezőgazdasági termelőeszközök használatával járó egyéb tevékenységek.

1.30. A nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek felsorolása (vö. 1.29) azonban csak tájékoztató jellegű, és nem minden országra vonatkozik. Ellenkezőleg, minden országnak a saját mezőgazdasága jellemzői alapján magának kell összeállítania a saját jegyzékét az el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységekről. A jegyzéket a nemzeti számlákkal foglalkozó szervezeti egységekkel együttműködésben kell elkészíteni annak biztosítása érdekében, hogy az EAA összeegyeztethető legyen a nemzeti számlák alkalmazásában kialakított mezőgazdasági ágazati számlákkal és e nem mezőgazdasági tevékenységek számláival (azaz annak biztosítása érdekében, hogy egyetlen tevékenységet sem hagynak ki vagy számolnak el duplán).

1.31. A nem mezőgazdasági egységek másodlagos mezőgazdasági tevékenységei elhanyagolhatók és megegyezés alapján nulla értéken számolják

▼B

el azokat. Valamely nem mezőgazdasági egység által végzett mezőgazdasági termelést a számviteli adatok tekintetében valójában mindig elkülöníthetőnek kell tekinteni, a termékek és a mezőgazdasági termelőeszközök egyedi tulajdonságai, valamint az eredményül kapott EAA összeállításához alkalmazott adatforrások és módszerek (vö. az I. fejezet E. szakasza és a II. fejezet B. és C. szakasza) miatt. Annak érdekében, hogy az EAA az ágazati koncepción alapuljon, az összes mezőgazdaságitermék-kibocsátást – kivéve a nem mezőgazdasági szakosodott telephelyek másodlagos tevékenységeiből származó termékeket – mérni kell. Mivel az említett másodlagos tevékenységek megegyezés alapján nullának tekintendők, az összes mezőgazdasági kibocsátást elszámolják (kivéve azon egységek kibocsátását, amelyek esetében a mezőgazdasági tevékenység csupán szabadidős tevékenységet jelent; vö. 1.24).

1.32. A mezőgazdasági üzemek által előállított nem mezőgazdasági áruk és szolgáltatások nem szerepelnek az EAA -ban, kivéve, ha azok nem elkülöníthető másodlagos tevékenységek eredményei. Például, ha az egységeken belül számos, vertikálisan integrált termelési folyamat található (pl. baromfi vágását, csomagolását és vákuumcsomagolását; burgonya vagy egyéb zöldségfajták osztályozását, mosását és előcsomagolását; vetőmagok osztályozását, előkészítését és értékesítését végző vállalkozások; tárolóhelyet biztosító és a termékek értékesítését végző szövetkezetek, stb.), a mezőgazdasági ágazat tevékenységüknek csak azon részét tartalmazza, amely kapcsolódik a mezőgazdasági termeléshez az 1.62 és 1.63 pont szerint, valamint az el nem elkülöníthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységekhez.

C. A KIBOCSÁTÁS MÉRÉSE

1.33. Az ESA 95 értelmében egy ágazat kibocsátása az ágazat összes egysége által a kérdéses elszámolási időszak alatt megtermelt összes terméket jelenti, az ugyanazon elszámolási időszakon belül ugyanazon egység által előállított és felhasznált áruk és szolgáltatások kivételével. A mezőgazdasági kibocsátás mérése ([1]) az ESA e szabályának adaptációján alapul, a mezőgazdasági egységek által felhasznált kibocsátás egy részének a mezőgazdasági kibocsátásba való felvételével (vö. 2.032–2.036). Ennélfogva az EAA-ban a mezőgazdasági kibocsátás az ágazat összes egységének össztermelése (kivéve az ugyanazon egység általi folyó termelőfelhasználásra szánt kibocsátást), plusz az ugyanazon egység által folyó termelőfelhasználásként használt kibocsátás, feltéve hogy ez a kibocsátás két különböző alaptevékenységre vonatkozik (mint például az állati takarmánynak szánt növényi termékek), és megfelel bizonyos (a 2.055 pontban megállapított) kritériumoknak.

1.34. Az ESA-szabályzatot a mezőgazdasági ágazat különleges jellege miatt adaptálták:

— a mezőgazdasági termelésnek az a része, amely ugyanannál az egységnél folyó termelőfelhasználás céljára szolgál, a mezőgazdaságban nagyobb, mint a gazdaság bármely másik szektorában,

— a gazdaság sokféle, egymással szoros kapcsolatban lévő mezőgazdasági tevékenységet végez (az egyik tevékenység a másik tevékenység alapjaként vagy folytatásaként szolgál, mint például a gabonafélék és takarmánynövények termesztése állati takarmányokhoz; szoros kapcsolat áll fenn a termelési tényezők, például a berendezések és gépek használatában). A mezőgazdasági üzem változó tartalma – anélkül, hogy kérdésessé tenné szakosodott telephelyként való jellemzését – igen speciálissá teszi a helyzetet a gazdaság egyéb területeinek szakosodott telephelyeivel szemben (vö. 1.17). A gazdaság ágazatokra való lebontásában a számlák célja részben az, hogy tükrözzék a termelési folyamaton belüli részfolyamatokat: a gazdasági érték létrejöttét, átalakulását, kereskedelmét és továbbadását. A mezőgazdasági üzemben végzett

([1]) A kibocsátás mérése korábban a „nemzeti gazdaság” koncepción alapult, amely a nemzetgazdaság összes mezőgazdasági termelését előállító egyedi, fiktív mezőgazdasági üzem volt, ahol a mezőgazdasági kibocsátás a nemzeti gazdaságból kilépő valamennyi termék összessége volt. A nemzeti gazdaság koncepciójának elvetése mellett döntöttek a következő tényezők javulása következtében: i. a mezőgazdasági számlák gazdasági elemzése (hozzáadott érték technikai együtthatói és szintjei), ii. a termelési számlák és a bevételszámlák közötti megegyezés, iii. a hozzáadott érték technikai együtthatóinak és szintjeinek összehasonlítása az alágazatok és a tagállamok között, valamint iv. megegyezés az ESA-val és annak alapelveivel.

▼B

különféle tevékenységeket nem lehetne teljes egészében figyelembe venni kizárólag a mezőgazdasági üzemet elhagyó kibocsátás mérésével.

1.35. Az ESA-szabályzat ezen adaptációja bizonyos termékek, mint például a gazdaságon belül takarmánynak szánt mezőgazdasági termékek, a bortermeléshez felhasznált szőlő, az olívaolaj-előállításhoz felhasznált olajbogyók, valamint az el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek folyó termelőfelhasználásaként felhasználni kívánt mezőgazdasági termékek, különleges bánásmódot igényelnek.

1.36. Élő állatok gazdaságok közötti kereskedelme és az élő állatok behozatala különleges bánásmódot igényel, mivel ezeket befejezetlen termelésként tartják számon (vö. II. fejezet).

D. A SZÁMLÁK SORRENDJE

1. **Számlák sorrendje az ESA 95-ben előírtak szerint**

1.37. Az EAA egymással kölcsönösen összefüggő számlák sorozatán alapul. A ESA 95-ben a számlák teljes sorozatát a folyó gazdasági műveletek számlái, a felhalmozási számlák és a vagyonmérlegek alkotják. Ezek a különböző számlák teszik lehetővé a gazdasági műveletek és a gazdasági ciklus különleges aspektusaihoz (például a termeléshez) kapcsolódó egyéb folyamatok rendezett keretek között történő elszámolását. Ezek a gazdasági műveletek a jövedelem keletkezésétől a jövedelem eszközök formájában történő felhalmozásán keresztül annak elosztásáig és újraelosztásáig terjednek. A belőlük levont egyenlegező tételeket használjuk fel azután a gazdasági teljesítmény mérésére szolgáló aggregátumként.

1.38. A folyó gazdasági műveletek számláinak tárgya a termelés, a jövedelemelosztás és -újraelosztás, valamint a jövedelem felhasználása végső fogyasztás formájában;ezek a számlák teszik lehetővé a „megtakarítások” kiszámítását, amelyek a felhalmozás nélkülözhetetlen alkotóelemei. A felhalmozási számlák biztosítják az egységek eszköz- és forrásváltozásában szerepet játszó összetevők elemzését és teszik lehetővé a nettó vagyon változásainak (az eszközök és a források egyenlege) elszámolását. A vagyonmérlegek a különböző egységek teljes eszköz- és forrásállományát mutatják be az elszámolási időszak elején, illetve végén azok nettó vagyonával együtt. Az egyes eszköz- és forrástételekkel összefüggésben a felhalmozási számlákon nyilvántartott folyamatok a vagyonmérleg-számlákon is megjelennek (ESA 95, 8.04).

1.39. A számláknak a fentiekben részletezett teljes sorozata csak az egységekre, a gazdasági szektorokra és az alszektorokra alkalmazható. A ESA 95 azzal a feltételezéssel él, hogy egy szakosodott telephely és egy „ágazat” vonatkozásában nincs értelme a számlák teljes sorozatát összeállítani, mivel egy ilyen egységnek ritkán áll módjában az áruk vagy az eszközök megtartása saját név alatt, vagy az hogy jövedelemhez jusson és azt elossza.

2. **Az EAA számlák sorrendje**

1.40. Mivel az EAA az ágazati koncepción alapul, a számláknak az ESA 95 szerinti sorát a folyó gazdasági műveletek számláinak első két számlájára kell korlátozni, azaz:

— a termelési számlára és

— a jövedelmek keletkezése számlára,

amelyek egyenlegező tételei a hozzáadott érték, illetve a működési eredmény (vö. az alábbi 1. és 2. táblázatot).

1.41. Mindazonáltal általános az a nézet, hogy a mezőgazdaság sajátos jellege miatt legalább részben biztosítani kell egyéb számlák összeállításának lehetőségét, amennyiben a vonatkozó folyamatok egyértelműen hozzájuk rendelhetők. A kérdéses számlák (vö. az alábbi 3. és 4. táblázatot) a következők:

— a vállalkozói jövedelemszámla (a folyó gazdasági műveletek számláinak egyike), valamint

— a tőkeszámla (a felhalmozási számlák egyike).

1.42. Jelenleg vizsgálják a számlasorozat kiterjesztésének kérdését, hogy a felhalmozási számlák közé tartozó „Egyéb eszközváltozás” számla magába foglaljon bizonyos tételeket (folyamatokat) (vagyis bizonyos

▼B

tételeket az „Az eszközök egyéb volumenváltozása” alatt és az átértékelési számlát), valamint a vagyonmérleg későbbi esetleges figyelembevételét.

1.43. Az ESA 95 által meghatározott táblázatok és számviteli szerkezet alapján az EAA számláinak sorozata az 1–4. táblában feltüntetettek szerint ábrázolható.

A. **Folyó gazdasági műveletek számlái**

1. táblázat: Termelési számla

Felhasználás			*Források*		
P.2	Folyó termelőfelhasználás	50	P.1	Kibocsátás	100
B.1b	*Bruttó hozzáadott érték*	50			
K.1	Értékcsökkenés	10			
B.1n	*Nettó hozzáadott érték*	40			

2. táblázat: Jövedelmek keletkezése számla

Felhasználás			*Források*		
D.1	Munkavállalói jövedelem	10	B.1n	Nettó hozzáadott érték	40
D.29	Egyéb termékadók	5			
D.39	Egyéb terméktámogatás	–10			
B.2n/B.3n	*Nettó működési eredmény/nettó vegyes jövedelem*	35			

3. táblázat: Vállalkozói jövedelemszámla

Felhasználás			*Források*		
D.4	Tulajdonosi jövedelem	10	B.2n/B.3-n	Nettó működési eredmény/nettó vegyes jövedelem	35
D.41	Kamatok	5			
D.45	Bérleti díj	5	D.4	Tulajdonosi jövedelem	1
			D.41	Kamatok	1
			D.42	Felosztott társasági jövedelem	
			D.43	Közvetlen külföldi tőkebefektetés újrabefektetett jövedelme	
			D.44	Biztosítási kötvénytulajdonosok tulajdonosi jövedelme	
			D.45	Földbérleti díj és felszín alatti kincsek utáni bérleti díj	
B.4n	*Nettó vállalkozói jövedelem*	26			

▼B

B. **Felhalmozási számlák**

4. táblázat: Tőkeszámla

Eszközváltozás			*Kötelezettségek és a nettó vagyon változásai*		
B.10.1	Nettó vagyonváltozás megtakarítás és tőketranszfer miatt		B.8n	Megtakarítás, nettó	
			D.9	Tőketranszferek, kapott	10
			D.92	Beruházási támogatások	5
			D.99	Egyéb tőketranszferek	5
			D.9	Tőketranszferek, fizetendő	
			D.91	Tőkeadók	
			D.99	Egyéb tőketranszfer	
P.51	Bruttó állóeszköz-felhalmozás	100	B.10.1	Nettó értékváltozás megtakarítás és tőketranszfer miatt	
P.511	Tárgyi állóeszközök beszerzése mínusz továbbadása	85			
P.511a	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – növénytermesztés	10			
P.511b	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – állattenyésztés	15			
P.511c	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – gépek és berendezések	20			
P.511d	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – fuvareszközök	20			
P.511e	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – gazdasági épületek	20			
P.511f	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – egyéb munkálatok, kivéve a területközművesítést (egyéb épületek, szerkezetek stb.)				
P.512	Immateriális állóeszközök beszerzése mínusz továbbadása (software stb.)	10			
P.513	Nem termelt nem pénzügyi eszközök értéknövekedése	5			
P.513a	Jelentős terült-közművesítés	4			
P.513b	Földtulajdon és a termelési jogok átruházásának költsége	1			
K.1	Értékcsökkenés	10			
P.52	Készletváltozás	5			

▼B

Eszközváltozás		*Kötelezettségek és a nettó vagyon változásai*
P.53	Értéktárgyak beszerzése mínusz továbbadása	
K.2	Nem termelt nem pénzügyi eszközök beszerzése mínusz továbbítása	
K.21	Föld és egyéb nem termelt tárgyi eszközök beszerzése mínusz továbbadása	
K.22	Nem termelt immateriális javak beszerzése mínusz továbbadása (termelési jogok, stb.)	
B.9	Nettó hitelnyújtás (+)/Nettó hitelfelvétel (-)	

1.44. Szem előtt kell tartani, hogy a 3. és 4. táblázatban dőlt betűvel szedett gazdasági műveletek és állományok olyan tételek, amelyek:

— az EAA szempontjából nem jelentősek az ágazati koncepció használata miatt és a számlák sorozata nem teljes. A szóban forgó címszavak a következők: D.42 Felosztott társasági jövedelem, D.43 Közvetlen külföldi tőkebefektetés újrabefektetett jövedelme, D.44 Biztosítási kötvénytulajdonosok tulajdonosi jövedelme, D.45 Bérleti díj a 3. táblázat Források oszlopában, valamint az alábbi tételek: B.8n Nettó megtakarítás, B.10.1 Nettó értékváltozás megtakarítás és tőketranszfer miatt, és B.9 Nettó hitelnyújtás (+)/Nettó hitelfelvétel (–) a 4. táblázatban, vagy

— nincsenek nyilvántartva vagy megbízható információk hiányában, vagy azért, mert jelenleg kevésbé érdekesek az EAA szempontjából. A kérdéses címszavak a következők: D.9 Tőketranszfer, fizetett; D.91 Tőkeadó, és D.99 Egyéb tőketranszfer; P.53 Értéktárgyak beszerzése mínusz továbbadása; K.2 Nem termelt nem pénzügyi eszközök beszerzése mínusz továbbadása; K.21 Föld és egyéb nem termelt tárgyi eszközök beszerzése mínusz továbbadása; K.22 Nem termelt immateriális eszközök (termelési jogok stb.) beszerzése mínusz továbbadása a 4. táblázatban.

1.45. A termelési számlán tartják nyilván a termelési folyamathoz kapcsolódó gazdasági műveleteket. A kibocsátás a „Források” alatt, a folyó termelőfelhasználás pedig a „Felhasználás” alatt szerepel. A hozzáadott érték, azaz az egyenlegező tétel kiszámítható az értékcsökkenés előtt vagy után (bruttó vagy nettó hozzáadott érték). Mivel a kibocsátás értékelése alapáron, a folyó termelőfelhasználás értékelése pedig beszerzési áron történik, a hozzáadott érték tartalmazza a terméktámogatások és -adók egyenlegét.

1.46. A jövedelmek keletkezése számla a termelési folyamatból származó jövedelem kialakulását és annak a „munkaerő” mint állóeszköz és az államháztartás (adók és támogatások formájában) közötti eloszlását foglalja magában. A működési eredmény, azaz az egyenlegező tétel megfelel az egységek által a saját termelőeszközeik használatával előállított jövedelemnek. A háztartások jogi személyiséggel nem rendelkező vállalkozásai esetében e számla egyenlegező tétele implicit módon tartalmazza a tulajdonos vagy családtagjai által végzett munka ellenértékét is, amely nem különíthető el a vállalkozói minőségben kapott nyereségétől. Ez a jövedelem a „vegyes jövedelem” (ESA 95, 8.19).

1.47. A vállalkozói jövedelemszámla lehetővé teszi a jövedelem mérését, amely hasonló az üzleti könyvelésben szokásosan alkalmazott, osztalék és társasági adó levonása előtti folyó nyereség fogalmához.

1.48. A tőkeszámla lehetővé teszi annak meghatározását, hogy a nem pénzügyi eszközök beszerzésének és eladásának egyenlegét milyen mértékben finanszírozták megtakarításból illetve tőketranszferrel. Ez a számla megmutatja a hitelnyújtást és a hitelfelvételt. A mezőgazdaságra nem lehet létrehozni egy teljes tőkeszámlát, mert bár egyes

▼B

gazdasági folyamatok egyértelműen hozzárendelhetők ehhez az ágazathoz, más tételek (pl. nettó megtakarítás, a folyószámlák sorozatának egyenlege) nem számíthatók ki ágazati alapon. Mindazonáltal az ágazatban a nem pénzügyi eszközök értékében (beszerzések, elidegenítések és értékcsökkenések miatt) bekövetkező változások, valamint az ágazat által kapott tőketranszferek közül a lehető legtöbb elszámolásával értékes információk nyerhetők az ágazat gazdasági helyzetéről és vagyonmérlegéről (továbbá a termelési folyamat által létrehozott jövedelemre vonatkozó információk is nyerhetők).

E. ADATFORRÁSOK ÉS SZÁMÍTÁSI MÓDSZEREK AZ EAA ÖSSZEÁLLÍTÁSÁHOZ

1.49. Az EAA egyik fő jellemzője a „mennyiség × ár” képlet átvétele a termékek nagy többsége kibocsátásának méréséhez. Ezt a megközelítést elsősorban az üzleti számlák reprezentatív mintáin alapuló mezőgazdasági számlák összeállításának bonyolultsága tette szükségessé.

1.50. A növénytermesztés értékelése általában alapozható a forrásokra, azaz a termelt (betakarított) mennyiségek becslése a növényi kultúrával befedett területek és a terméshozamok becslésére, vagy a felhasználásra, azaz a felhasználói ágazat által megvásárolt mezőgazdasági termékek mennyiségére, a nettó kivitelre (kivitel mínusz behozatal) vonatkozó becslésekre, amelyhez hozzáadódnak bizonyos, a mezőgazdasági ágazat folyó termelőfelhasználásához használt mennyiségek, a termelői készletek változásai, valamint a saját célú felhasználás (amelynek nagy része saját végső fogyasztás). Ez utóbbi megközelítés különösen olyan esetekben bizonyul indokoltnak, amikor az adott mezőgazdasági termékek vásárlói könnyen azonosíthatók, és a felhasználás másik négy összetevője korlátozott (például olyan termékeknél, amelyek csak előzetes feldolgozás után használhatók fel, mint a cukorrépa, a dohány stb.). Ettől függetlenül az adatok következetességének és megbízhatóságának ellenőrzése érdekében tényleges mérleg is szükséges.

1.51. Az állattenyésztés mérésének legfontosabb adatforrásai a vágási statisztikák, az élő állatok kivitele és behozatala és az állatállományok mérete. Az állati eredetű termékek (főként tej) kibocsátását az egyedi felhasználási formák miatt általában a felhasználói ágazatoknak (tejüzemeknek, csomagolóknak) történő eladások segítségével becslik.

1.52. A számítási módszerek részletesebb leírása a II. fejezetben található.

1.53. A legtöbb köztes áru alapvetően csak a mezőgazdaságban használható fel (vetőmagok és ültetési anyagok, műtrágyák, peszticidek stb.). Ebben az esetben a mezőgazdasági beszerzések a szóban forgó közbülső árukat beszállító ágazatok értékesítéseire vonatkozó adatokon alapulnak (a külkereskedelem levonása után).

1.54. E szabály alkalmazása azonban nem mentes bizonyos kockázatoktól. Valójában az elsősorban a mezőgazdaságban használt köztes fogyasztási áruk termelői általi értékesítések nem feltétlenül felelnek meg e termékek agrárágazatban történő beszerzésének mértékével, mivel a műtrágyákat, peszticideket stb. más célokra is vásárolhatják (kereskedelmi egységek készletei, egyéb egységek – például közparkok és háztatások stb. – általi felhasználás).

F. OSZTÁLYOZÁS

1. **Általános**

1.55. Az EAA szerves részét képezi a számlák európai rendszerének, ennélfogva összeállítása során az Eurostat által készített Gazdasági Tevékenységek Általános Besorolását, a NACE Rev. 1. rendszert alkalmazzák. A NACE Rev. 1. a tevékenységek 1990-ben összeállított négyszámjegyű nómenklatúrája. Ez tulajdonképpen az Eurostat által először 1970-ben „A tevékenységek általános osztályozási rendszere az Európai Közösségekben” címen közzétett dokumentum átdolgozott változata.

1.56. A NACE Rev. 1. az ISIC Rev. 3. ([1]) részletesebb változata, amelyet kifejezetten az európai körülményekhez alakítottak. Ezenkívül a NACE Rev.1 közvetlenül kapcsolódik „A termékek tevékenység szerinti statisztikai osztályozása az Európai Gazdasági Közösségben

([1]) ISIC Rev. 3: az Egyesült Nemzetek gazdasági tevékenységek nemzetközi ágazati osztályozási rendszere.

▼B

(CPA)" című dokumentumhoz, amely viszont az Egyesült Nemzetek Szervezetének Központi Termékosztályozásán (CPC) alapul.

1.57. A NACE Rev. 1. azokat a tevékenységeket osztályozza, amelyeket az ágazatok meghatározására használnak a nemzeti számlákon. Az alábbiakban ismertetett négyszintű kódrendszerre épül:

— az előzetes szint betűrendben lévő kódokkal meghatározott címszavakból áll (nemzetgazdasági ágak),

— a közbenső szint két betűből álló, betűrendben lévő kódokkal meghatározott címszavakból áll (nemzetgazdasági alágazatok),

— a második szint két számjegyből álló numerikus kódokkal meghatározott címszavakból áll (ágazatok),

— a harmadik szint három számjegyből álló numerikus kódokkal meghatározott címszavakból áll (alágazatok),

— a negyedik szint négy számjegyből álló numerikus kódokkal meghatározott címszavakból áll (szakágazatok).

1.58. Általában a gazdasági tevékenységek minden egyes osztályozási szintje meghatározható annak jellemző termékeivel és szolgáltatásaival. Ennélfogva a CPA használatos a mezőgazdasági ágazat különböző gazdasági tevékenységei részletes leírására, ahol a további két számjegy hozzáadásával történő megkülönböztetés lehetővé teszi az egyes címszavak részletesebb meghatározását.

1.59. Az ágazat az azonos vagy hasonló tevékenységgel foglalkozó szakosodott telephelyeket foglalja magában. A legrészletesebb osztályozási szinten az ágazat magában foglalja az összes, a NACE Rev. 1. azonos szakágazatába (négy számjegy) sorolt szakosodott telephelyet, amely az e nómenklatúra szerinti azonos tevékenységet folytatja (ESA 95, 2.108). Ennélfogva a mezőgazdasági ágazat területének meghatározásához az alábbiak pontos megállapítása szükséges:

— a mezőgazdaság jellemző tevékenységei,

— az EAA jellemző egységei.

2. **A mezőgazdaság jellemző tevékenységeinek meghatározása**

1.60. A mezőgazdasági ágazat – a NACE Rev. 1-ben szereplő 01-es ágazatnak felel meg.

1.61. Az EAA a nemzeti számlák keretrendszerében létező szatellitszámla, amelynek az alapfogalmai, alapelvei és szabályai az ESA 95 rendszeren alapulnak. Ez utóbbi azonban csak általános keretrendszert nyújt a gazdaság egészére, és a mezőgazdaság egyedi követelményeinek megfelelően kell átdolgozni. Ezek a különleges követelmények elsősorban az EAA egyedi céljaiból, az adatforrások hozzáférhetőségéből, valamint a mezőgazdasági egységek és azok gazdasági tevékenységei egyedi jellegéből erednek. A szatellitszámlák egyedi jellege szükségessé teszi az EAA jellemző mezőgazdasági tevékenységei jegyzékének összeállítását, amelynek egyértelműen a NACE Rev. 1. osztályozásán kell alapulnia.

1.62. A nemzeti számlák alkalmazásában a mezőgazdasági ágazat a meghatározás szerint magában foglalja az összes olyan egységet, amely – kizárólag vagy egyéb másodlagos gazdasági tevékenységekkel együtt – amelyek a NACE Rev.1-nek 01-es „Mezőgazdaság, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltató tevékenységek" elnevezésű ágazatához tartozik. A 01-es ágazat az alábbi alágazatokból áll ([1]):

— 01.1 alágazat: Növénytermesztés; árutermelő kertészet,

— 01.2 alágazat: Állattenyésztés,

— 01.3 alágazat: Növénytermelés és állattenyésztés (vegyes gazdálkodás),

— 01.4 alágazat: Növénytermesztési, állattenyésztési szolgáltatás, kivéve az állat-egészségügyi szolgáltatásokat,

([1]) Lásd még: Eurostat: NACE Rev. 1. Gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása az Európai Közösségekben, 2. tétel, E. sorozat, Luxembourg, 1996; 4. fejezet: „Magyarázó megjegyzések".

▼B

— 01.5 alágazat: Vadgazdálkodás; vadászat és szaporítás és kapcsolódó szolgáltatások.

1.63. Az EAA jellemző mezőgazdasági tevékenységeinek jegyzéke megfelel a fenti öt tevékenységi alágazatnak (01.1–01.5), de az alábbi eltérésekkel:

— a fentieken túl szerepel benne a bor- és az olívaolaj-termelés (kizárólag az ugyanazon gazdaságban termett szőlő illetve olajbogyó felhasználásával), szövéshez használt növényi anyagok, karácsonyfák, gyümölcsfák, szőlő és csemetekerti díszfa termesztése (amelyek a 02, Erdőgazdálkodás ágazat alá tartoznak),

— nem szerepelnek benne a NACE Rev. 1. által mezőgazdasági tevékenységnek tekintett, vetőmagok szaporítás előtti és utáni előállításával kapcsolatos tevékenységek, valamint egyes egyéb tevékenységek (azaz öntözőrendszerek működtetése, kertek, parkok, sportlétesítmények zöldterületei és egyéb zöldterületek tervezése, telepítése és gondozása, fák metszése és sövénynyírás; ezen a helyen csak a mezőgazdasági szerződéses munkát figyelembe véve).

3. **A mezőgazdaság jellemző egységeinek meghatározása**

1.64. Minden olyan egységet fel kell tüntetni, amely az EAA szerinti mezőgazdasági ágazat valamely jellemző tevékenységét folytatja. A szóban forgó egységek a NACE Rev. 1. alábbi alágazataiba sorolt tevékenységeket folytatják:

— 01.1 alágazat: Növénytermesztés; árutermelő kertészet,

  — vetőmagok előállítása: csak a vetőmag-szaporítást végző egységek,

  — bor (olívaolaj) előállítása: az ilyen típusú termelésben részt vevő egységek közül kizárólag azok, amelyek ugyanazon egység és termelői csoport (pl. szövetkezetek) által termesztett szőlőből (olajbogyóból) állítják elő a bort (olívaolajat) ([1]),

— 01.2 alágazat: Állattenyésztés,

— 01.3 alágazat: Növénytermesztés és állattenyésztés (vegyes gazdálkodás),

— 01.4 alágazat: Növénytermesztési, állattenyésztési szolgáltatás, kivéve az állat-egészségügyi szolgáltatásokat,

  — kivéve azokat az egységeket, amelyek a szerződéses munkától eltérő mezőgazdasági szolgáltatási tevékenységeket folytatnak (azaz olyan egységek, amelyek öntözőrendszereket üzemeltetnek vagy kertek, parkok, sportlétesítmények zöldterületei és egyéb zöldterületek tervezésével, telepítésével és gondozásával, valamint fák metszésével és sövénynyírással kapcsolatos szolgáltatásokat végeznek),

— 01.5 alágazat: Vadgazdálkodás; vadászat és szaporítás és kapcsolódó szolgáltatások.

1.65. Az 1.64 pont alatti felsorolást ki kell egészíteni a karácsonyfákat, gyümölcsfákat, szőlőnövényeket és díszfaiskolai facsemetéket termelőegységekkel, valamint a szövéshez használt növényi anyagokat előállító termelési egységekkel.

1.66. A jegyzékből látható, hogy a mezőgazdasági üzemeken kívül az alábbiak a mezőgazdaság jellemző egységei: bor- és olívaolaj-termelők társulása, valamint a szerződéses mezőgazdasági munkát végző szakosodott egységek (vö. 1.20 és 1.21). Nem hagyható figyelmen kívül, hogy azok az egységek, amelyek esetében a mezőgazdasági tevékenység csak szabadidős tevékenységet jelent, nem tartoznak a mezőgazdaság jellemző egységei közé (vö. 1.24).

([1]) Ennélfogva megkülönböztetést kell tenni a bortermelő egységek három típusa között: élelmiszeripari vállalkozások, mezőgazdasági termelők csoportjai és mezőgazdasági üzemek.

▼B

4. **Az egyes tételekre vonatkozó észrevételek**

a) 01.1 alágazat: Növénytermesztés; árutermelő kertészet

1.67. A 01.1-es alágazat – „Növények” – szisztematikus bontás, amely lehetővé teszi az EU-tagállamokban végzett összes növénytermelési tevékenység, valamint a betakarítási tevékenységek (növények és vadon termő gyümölcsök) osztályozását.

1.68. Az elszámolhatóság érdekében a takarmánynövények termelésének valamelyik gazdasági tevékenység részének kell lennie.

1.69. A NACE Rev. 1-től eltérően – amely a facsemeték termelését az erdőgazdálkodáshoz sorolja – ezt a tevékenységet mezőgazdasági tevékenységként kezelik, amennyiben a facsemeték és gyümölcstermő cserjék, szőlőnövények és díszcserjék termesztéséhez kapcsolódik, míg az erdei növények termesztése erdészeti tevékenységnek számít, ha a növényeket erdei fatermelésben használják ([1]). A karácsonyfák termesztését is mezőgazdasági tevékenységként kell kezelni, ha a fák előállítása dísznövény-termesztési céllal működő faiskolákban történik, ha azonban a karácsonyfák például erdei fák lenyesésével vagy kivágásával jönnek létre, akkor ezt erdőgazdálkodási termelésként kell értékelni.

1.70. Az EAA nómenklatúrájában a mezőgazdasági vetőmagok a „Vetőmagok” alá tartoznak, ez alól kivételt képeznek a gabonafélék (beleértve a rizst), az olajos magvak, a fehérjenövények és a különböző burgonyafélék vetőmagjai, amelyeket az egyes megfelelő gabonafélék vagy olajos magvak fajtáinál, fehérjenövényeknél és burgonyafajtáknál jegyeztek be ([2]). A vetőmagtermelés valójában többféle termelési tevékenységet takar: kutatás (azaz az első generációs vetőmag-prototípusok előállítása), szaporítás (amelyet mezőgazdasági üzemek végeznek szerződéses formában) és tanúsítás (azaz a szakosodott termelési egységek által végzett osztályozás és csomagolás). Ezek közül csak a vetőmagok szaporítása jellemző mezőgazdasági tevékenység, mivel a kutatási és a tanúsítási tevékenységeket kutató- és termelő üzemek végzik, és ezek nem részei a hagyományos mezőgazdasági tevékenységnek (azaz a természeti erőforrások növénytermesztés és állattenyésztés céljából való felhasználásának). Ebből kifolyólag a vetőmagok előállítása az EAA-ban csak a szaporított vetőmagokra vonatkozik. A vetőmagok folyó termelőfelhasználása i. a szaporítási célból vásárolt első generációs vetőmagokra, valamint ii. a mezőgazdasági termelők által növénytermesztés céljából vásárolt minősített vetőmagokra vonatkozik.

1.71. Szőlőmust, bor és olívaolaj előállítása: a CPA a bort és az olívaolajat élelmiszeripari termékként kezeli. A NACE Rev. 1. a bor és az olívaolaj előállítását a DA „Élelmiszer, ital, dohány gyártása” alágba (15.93 „Bortermelés” és 15.41 „Nyers olaj és zsír gyártása” szakágazat) sorolja. Csupán a borszőlő és az olajbogyó termesztése tartozik a mezőgazdaság alá (01.13-as szakágazat: „Gyümölcs, dió, ital és fűszernövény termelése”). Azonban a NACE Rev. 1. által elfogadott egyezmény nyomán, ha bor (olívaolaj) előállítása az ugyanazon termelési egység által termesztett szőlőből (olajbogyóból) történik, akkor azt a mezőgazdasághoz kell besorolni (01.13-as szakágazat). Ez az egyezmény szükségtelenné teszi a szőlőtermesztő és a bortermelőegység közötti megkülönböztetést. Ennek eredményeként minden, az ugyanabban a mezőgazdasági üzemben megtermelt szőlőből (olajbogyóból) történő bortermelés (olívaolaj-termelés) a jellemző mezőgazdasági tevékenységek közé tartozik.

1.72. Az EAA-ban a mezőgazdasági üzemekkel szoros kapcsolatban álló egységek által végzett bortermelés is jellemző mezőgazdasági tevékenységnek tekintendő. A mezőgazdasági üzemekkel szoros kapcsolatban álló egységek közé tartoznak a termelői csoportok (pl. szőlőtermesztők szövetkezetei) is. Felvételüket a mezőgazdasági ágazatba e szervezetek jellege indokolja, mivel ezek a történelem folyamán a

([1]) A NACE-fogalommeghatározásokban van néhány eltérés az egyes nyelvek között. A NACE német és angol nyelvű változata szerint csak az erdei fafajták faiskoláinak működtetése tartozik a NACE 02.01 (Erdőgazdálkodási termelés) alá. Ennélfogva a gyümölcsfa-csemetéket, szőlőnövényeket és díszfacsemetéket termesztő faiskolák felvétele a mezőgazdasági ágazatba nem jelent eltérést a NACE rendszerétől.

([2]) Az általános szabálytól való eltérés oka, hogy ezekben a különleges esetekben a vetőmagok jelentős részét az adott gabonából, olajos magból, fehérjenövényből vagy burgonyából betakarított normál termésből nyerik, míg a többi esetben a vetőmagokat szakosodott gazdaságokban állítják elő.

▼B

mezőgazdasági üzemek „kiterjesztését” jelentették (a termelés és az értékesítés tekintetében kölcsönös alapokon), és mivel ezek általában a mezőgazdasági üzemek tulajdonában vannak. Ezzel szemben az agrár-élemiszeripari ágazat vállalkozásai által végzett bortermelés (olívaolaj-termelés) nem tartozik az EAA-ba (a tisztán ipari jellege miatt).

1.73. A szőlőmust előállítása a jellemző tevékenységek jegyzékén együtt szerepel a bortermeléssel, mivel a szőlőmust nyers állapotában értékesíthető vagy exportálható, illetve az értékesítést vagy kivitelt megelőzően hozzáadható a készletekhez, akár fogyasztási, akár borkészítési céllal, valamely későbbi elszámolási időszakban.

1.74. Mivel a bor, az olívaolaj és a szőlőmust (ez utóbbi csak akkor, ha az elszámolási időszak során nem forr ki borrá) mind az ugyanannál az egységnél termesztett szőlő, illetve olajbogyó feldolgozásában testet öltő mezőgazdasági termelés eredménye, ezért sem a szőlőmust és bor előállítására szánt szőlő, sem pedig az olívaolaj készítésére szolgáló olajbogyó (mint kiindulási terméket) nem képezi a termelés részét. Ezeket a tételeket egységen belüli felhasználásként kell kezelni, amely nem mérhető az ágazat kibocsátásaként (vö. 2.052). A szőlőmustot, amiből az elszámolási időszak során nem készítenek bort, beleszámítjuk az adott időszak termelésébe soroljuk. A borrá erjedés alatt ezt mint folyó termelőfelhasználást (ágazaton belüli felhasználást) kell elszámolni, amit a megegyező értékű készletcsökkenés egyenlít ki. A mustfeldolgozás eredményeként kapott bort a termelés egyik elemeként a megfelelő soron kell elszámolni.

1.75. Az ültetvények (pl. szőlőültetvények és gyümölcsösök) állóeszközök, és létesítésüket a kibocsátás alatt kell elszámolni. A saját célra szánt ültetvények létrehozása a „Saját számlára termelt állóeszközök” alá tartozik. Ha az ültetvények létrehozását szakosodott egységek végzik szerződéses alapon, akkor a vonatkozó érték az „Értékesítés”.

b) 01.2 alágazat: Állattenyésztés

1.76. A növénytermelési tevékenységekhez (vö. 1.67) hasonlóan ez az alágazat az EU-tagállamokban tenyésztett összes élő állat és előállított állati termék szisztematikus bontását tartalmazza.

1.77. A CPA rendszerében a keltetőtojást a tojással egy alkategóriába sorolják. Azonban az EAA-ban – megegyezés alapján – a tojás a baromfitenyésztés félkész kibocsátásnak tekintendő ([1]).

1.78. A lótenyésztés az EAA szerinti jellemző tevékenység, függetlenül az állat végső rendeltetésétől (tenyésztés, húsipari termékek előállítása vagy szolgáltatások). Azonban meg kell jegyezni, hogy a versenylóistállók és lovasiskolák vezetése nem tartozik a jellemző mezőgazdasági tevékenységek közé (a szórakoztató, kulturális és sporttevékenységek közé tartozik: 92-es ágazat) (vö. 2.210). Ennélfogva a mezőgazdasági termelők ilyen tevékenységekből keletkező jövedelmét ki kell hagyni az EAA-ból. Emellett a mezőgazdasági termelési folyamatban nem szereplő versenylovakat és hátaslovakat is ki kell hagyni az EAA-ból. Hasonló módon kell kezelni a bikaviadalokhoz tenyésztett bikákat is.

1.79. A gazdasági számlákon a melléktermékeket ([2]) – amelyek automatikusan keletkeznek bizonyos mezőgazdasági termékek előállítása során – nem ugyanazon címszó alatt számolják el, mint magát a terméket. Elkülönítve jelennek meg a termelési tevékenységek egyes alágazatainak a végén, fajok szerinti lebontásban. A növénytermesztésben például ide tartozik a szalma, a répalevél és káposztalevél, a borsó- és babhüvely, stb.; a borkészítésben a seprő és a borkő; az olívaolaj előállítása során az olyan hulladékok, mint az olajpogácsa; valamint az állattenyésztés esetében az elhullott vagy leölt vadak bőre, szőre és prémje, valamint a viasz, a trágya és trágyalé. Általánosságban

([1]) Ennek az eltérésnek az oka az, hogy a gyakorlatban a keltetőtojás és a fogyasztásra szánt tojás előállítási folyamata egymástól igen eltérő, és nincsen egy közös „tojás”-kibocsátás, amelyre a termelés után megállapítható lenne a rendeltetési hely. A keltetőtojásokat a termelési folyamat kezdetétől baromfi előállítására szánják. Ennek megfelelően kezeli őket az EAA, ahogy a malacokat is a sertéstenyésztés félkész kibocsátásának tekinti.

([2]) A másodlagos termék olyan termék, amely műszakilag kapcsolódik más termékek előállításához. Lehet kizárólagos, ha olyan egyéb termékekhez kapcsolódik, amelyek ugyanabba az alágazatba tartoznak, de a termelése kizárólagos erre az alágazatra vonatkozólag, vagy lehet általános, ha olyan egyéb termékekhez kapcsolódik, de a termelése nem korlátozódik egyetlen alágazatra.

▼B

elmondható, hogy e termékek egyike sem a termelés elsődleges célja, ami magyarázatot ad arra, miért olyan ritka az ezekre a termékekre vonatkozó megbízható statisztikai adat. Magában a mezőgazdaságban ezeket a termékeket elsősorban állati takarmányként vagy talajjavítóként használják. Alkalmanként azonban ezeket a melléktermékeket a mezőgazdaságtól eltérő nemzetgazdasági ágazatoknak adják el, amely esetben a kibocsátás értékét fel kell tüntetni az EAA-ban.

c) 01.4 alágazat: Növénytermesztési, állattenyésztési szolgáltatás, kivéve az állat-egészségügyi szolgáltatásokat,

1.80. A 01.4-es alágazat tevékenységei két csoportba sorolhatók:

— szerződéses formában a termelési szakaszban végzett mezőgazdasági szolgáltatások (azaz mezőgazdasági szerződéses munka),

— „egyéb" mezőgazdálkodási szolgáltatások (öntözőrendszerek működtetése; kertek, parkok, sportlétesítmények zöldterületei és egyéb zöldterületek tervezése, telepítése és gondozása, fák metszése és sövénynyírás stb.).

1.81. A második kategóriába tartozó mezőgazdasági szolgáltatási tevékenységek nem kezelhetők jellemző EAA-tevékenységekként (még akkor sem, ha azokat a nemzeti számlák mezőgazdasági számláin számolják el), mivel nem hagyományos vagy jellegzetes mezőgazdasági tevékenységek. El nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységekként azonban (az EAA értelmében) elszámolhatók. A hagyományos megközelítés – amelyben mezőgazdaságnak a föld megművelését tekintik – tágabb értelemben tartalmazza a természeti erőforrások növénytermelési és állattenyésztési célú, az emberiség javát szolgáló felhasználását és kiaknázását célzó összes munkát. Az egyre növekvő gazdasági jelentőségük ellenére az volt az általános vélemény, hogy a környezettel kapcsolatos szolgáltatások figyelembevétele a fent említett hagyományos megközelítés elfogadhatatlan kiterjesztését eredményezné.

Mezőgazdasági szerződéses munka

1.82. A gazdasági szakosodási folyamat részeként a mezőgazdasági üzemek és a mezőgazdasággal foglalkozó háztartások már régóta nem maguk végeznek bizonyos feladatokat, amelyeket az egyre növekvő számú szakosodott, saját termelési egységgel rendelkező szakmák vettek át. A feladatok ilyen megosztása főleg a mezőgazdasági termékek feldolgozását érinti (újabb szektorok által végzett vágási tevékenység és húsfeldolgozás, gabonafélék őrlése, kenyér, vaj és sajt gyártása, valamint vetőmag-feldolgozás), valamint – egy későbbi szakaszban – bizonyos értékesítési műveleteket. Különösen ez a helyzet a mezőgazdaságot érintő lényeges strukturális változások, a nagy teljesítményű gépek növekvő használata, valamint a növénytermesztéshez és az állattenyésztéshez közvetlenül hozzájáruló mezőgazdasági tevékenységek esetében, amelyeket egyre nagyobb mértékben helyeznek ki szakosodott egységekhez.

1.83. E tevékenységek közül említést érdemel a talaj műtrágyázása, mésztrágyázása, felszántása, bevetése, gyomirtása, kártevő-mentesítése, növényvédelme, a szénabetakarítás, a cséplés és a birkanyírás.

1.84. Mindezen tevékenységek jellemző tulajdonsága, hogy általában szükségesek a mezőgazdasági termékek termelési folyamatának részeként és e termékek előállításához kapcsolódnak.

1.85. Azokat a tevékenységeket, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül a mezőgazdasági termékek előállításához – azaz, amelyek nem a mezőgazdasági termelési szakaszban zajlanak le (példa a másik nemzetgazdasági ágazathoz tartozó, nem mezőgazdasági tevékenységre a harmadik fél részére történő szállítás és a tej szállítása tejüzemekbe) –, nem lehet feltüntetni az EAA rendszerében (kivéve, ha a mezőgazdasági főtevékenységtől el nem különíthető tevékenységekről van szó; vö. 1.12).

1.86. Szem előtt kell tartani, hogy ez a besorolás csak akkor alkalmazandó, ha a szóban forgó tevékenységeket kizárólag a szakosodott egység részére hajtják végre. Azonban ha a mezőgazdasági termelő kezelő nélkül vagy a szükséges kezelőszemélyzetnek csak egy részével együtt bérel egy gépet azzal az eredménnyel, hogy továbbra is saját maga végzi el a tevékenységet a gépek segítségével, akkor ez a tevékenység a NACE Rev. 1. 71-es ágazatába tartozik. Ez főként az egyszerűbb,

▼B

viszonylag kevés javítást igénylő gépek esetében, és főleg a csúcsidőszakok idején fordul elő, amikor a gépek iránt a legnagyobb a kereslet (vö. 1.23).

1.87. A mezőgazdasági termelési szakaszban végrehajtott szerződéses munkákat főleg drága gépekkel és berendezésekkel hajtják végre. Ilyen munkát az alábbiak végezhetnek:

a) szakvállalkozók, akiknek ez a főtevékenységük (valódi értelemben vett vállalkozók);

b) mezőgazdasági üzemek

A gazdálkodók által végzett szerződéses munka általában az alábbi formákban történik:

— a mezőgazdasági termelők kiegészítő jövedelmét tekintve a legrugalmasabb forma a szomszédoknak alkalmanként nyújtott segítség. Ebbe a kategóriába beletartozik az állatállomány elhelyezése, és – főként sertés és baromfi esetében – az állat díjazás fejében történő tartása (különösen a hízlalás). Elhelyezés nyújtható egy másik mezőgazdasági termelő tulajdonát képező állatállománynak, vagy az állatállomány lehet egy ipari vállalkozás, általában beszállító (pl. takarmánynövények termelője vagy kereskedője) vagy vásárló (pl. vágóhíd) tulajdona,

— többé-kevésbé autonóm összevont géppark formájában, amely a szomszédok közötti kölcsönös segítségnyújtás szisztematikus formáját jelenti. A gépek magas költségei és az egyes gazdaságok általi alacsony kihasználtságuk arra ösztönözték az ilyen gépeket birtokló gazdaságokat, hogy összevont gépparkokat hozzanak létre, amelyeket egyéb gazdaságok rendelkezésére bocsátanak, a szükséges személyzettel együtt. Egyre nagyobb mértékben jellemző, hogy a mezőgazdasági termelők fő mezőgazdasági jövedelme olyan személyeknek végzett szerződéses munkából származik, akik számára a mezőgazdaság csak másodlagos tevékenység, vagy akik egyes esetekben csupán a föld tulajdonosai,

— mezőgazdasági gépellátó szövetkezetek ([1]). Ezek nagyméretű szövetkezetek fizetett alkalmazottakkal; hasonlóak a szakvállalkozókhoz;

c) valamely későbbi termelési szakaszban érdekelt vállalkozások, amelyek gyümölcs vagy zöldség betakarítását végzik, majd azokat maguk dolgozzák fel (pl. szerződéses munkaként zöldborsókonzervet gyártó konzervgyárak);

d) egy korábbi termelési fázisban résztvevő gazdasági egységek. Ide tartoznak a mezőgazdasági gépek szerződéses munkát végző forgalmazói. Bár egyéb esetek – az EAA szempontjából – nem túl valószínűek, elméletileg lehetséges, hogy például a rovarirtó szerek gyártója saját maga alkalmazza a terméket. Azonban ha ezt a legmodernebb technológiával hajtják végre, nem feltétlenül minősül szerződéses munkának a mezőgazdasági termelési szakaszban, és biztosan nem minősül annak, ha az adott munkát a mezőgazdasági termelő egyébként nem végzi rendszeresen (pl. légi permetezés paraziták ellen).

1.88. Azokban az esetekben, amikor valamilyen tevékenységről el kell dönteni, hogy szerződéses munkának tekintendő-e (tehát olyan munkának, amit a mezőgazdasági termelési folyamat összefüggéseiben rendszerint maguk a mezőgazdasági üzemek végeznek el), nem tévesztendő szem elől, hogy nemcsak a tevékenység jellege fontos, hanem azok a sajátos összefüggések is, melyek keretében végrehajtására sor kerül, tehát a „mezőgazdasági termelési folyamat”.

1.89. A gazdaságokban díjazás fejében végzett állattartás (föld rendelkezésre bocsátása az állatállomány számára) szerződéses mezőgazdasági munka, mivel része a mezőgazdasági termelési folyamatnak. Nem tartozik ide azonban a hátaslovak magáncélú tenyésztése és gondozása, mivel ezek a tevékenységek nem árutermelésre irányulnak, hanem az ESA 95 értelmében vett valódi szolgáltatást jelentenek (NACE Rev. 1. O. nemzetgazdasági ág). Ugyanezen az alapon a parkok, kertek, golf-

([1]) A berendezések és a gépek a szövetkezet tulajdonát képezik, ellentétben az összevont gépparkkal, ahol általában az egyes gazdaságok a tulajdonosok.

▼B

pályák és útmenti ültetvények kialakítása és gondozása sem kezelhető mezőgazdasági termelési folyamatként.

1.90. Nincsen jelentősége annak, hogy a szerződéses munkát végzőnek milyen jellegű ellenszolgáltatást fizetnek. Semmi esetre sem kell rögzített összegű díjazásnak (azaz szigorú értelemben vett bérnek) lennie; az ellentételezés történhet nyereségrészesedés formájában vagy vegyes formában (például az ellentételezésért borjak hízlalását vállaló gazda általában kap egy fix összeget borjanként, valamint részesedést a nettó nyereségből). Az ellenszolgáltatás lehet a kibocsátás egy meghatározott része is.

1.91. Mindenesetre a munkát mindig önálló gazdasági egységnek kell végeznie: a birtok fizetett munkavállalói által végzett munka nem tartozik ebbe a kategóriába. A gazdaság szempontjából az ilyen munka díjazása (például a fizetett marhapásztor munkája) bérköltség és a „Munkavállalói jövedelem” rovatban jelenik meg. Ezzel ellentétben a szerződéses alapon fejést végző gazdasági egység munkája az EAA-ben egyrészt kibocsátásként (szolgáltatás értékesítése), másrészt folyó termelőfelhasználásként (szolgáltatás megvásárlása a gazdaság részéről) kerül nyilvántartásra.

d) 01.5 alágazat: Vadgazdálkodás; vadászat és szaporítás és kapcsolódó szolgáltatások

1.92. Ez a tevékenységi csoport az alábbi tevékenységeket foglalja magában: i. állatok vadászata és befogása élelemszerzés, irha vagy bőr szerzése céljából, kutatási célokra, állatkertek részére vagy kedvtelésből tartott állatnak; ii. a vadászatból és csapdázásból származó szőrmeáru, hüllő- vagy madárbőr kikészítése; iii. vadállomány pótlása; iv. a kereskedelmi célú vadászatot és a vadbefogást segítő szolgáltatások. Meg kell jegyezni, hogy a vágóhidakról és a sportként vagy szabadidős tevékenységként űzött vadászatból származó irha és a bőr kikészítése nem tartozik a mezőgazdaság jellemző tevékenységei közé. Továbbá a „vadgazdálkodás” alágazat nem tartalmazza a vadak gazdaságokban történő tenyésztését, amelyet az „Egyéb állatok tenyésztése” szakágazat alatt kell elszámolni.

5. **Eltérés az EAA szerinti mezőgazdasági ágazat és a nemzeti számlák központi keretrendszere szerinti mezőgazdasági ágazat között**

1.93. Az EAA szerinti – az 1.62–1.66 pontokban meghatározott – mezőgazdasági ágazat bizonyos tekintetben különbözik a nemzeti számlák alkalmazásában meghatározott ágazattól. A különbségek mind a jellemző tevékenységek, mind a jellemző egységek meghatározását érintik. A különbségek a következőképpen foglalhatók össze:

EAA szerinti mezőgazdasági ágazat = NSZ mezőgazdasági ágazat

+ Bor- és olívaolaj-termelőegységek (termelői csoportosulások, szövetkezetek stb.)

+ Szőhető anyagokat termelő termelési egységek

+ Faiskolákban karácsonyfákat, gyümölcsfákat, szőlőnövényeket és díszfacsemetéket termesztő termelési egységek

– Vetőmagtermesztésben részt vevő egységek (kutatási vagy tanúsítási céllal)

– Szerződéses munkától eltérő, kapcsolódó mezőgazdasági szolgáltatásokat (azaz öntözőrendszerek működtetését; kertek, parkok, sportlétesítmények zöldterületei és egyéb zöldterületek tervezését, telepítését és gondozását, fák metszését és sövénynyírást) végző termelési egységek.

▼B

– egységek, amelyek esetében a mezőgazdasági tevékenység csak szabadidős tevékenységet jelent

II. TERMÉKEKHEZ KAPCSOLÓDÓ GAZDASÁGI MŰVELETEK

2.001. A termékekhez kapcsolódó gazdasági műveletek a termékek eredetéről és felhasználásáról adnak számot. A termékek alatt a termelés határán belül létrehozott árukat és szolgáltatásokat értjük. A termékekhez kapcsolódó gazdasági műveletek az ESA 95 által meghatározott főbb kategóriái a következők: kibocsátás, folyó termelőfelhasználás, végső fogyasztási kiadás, tényleges végső fogyasztás, bruttó felhalmozás, áru- és szolgáltatásexport, valamint termékek és szolgáltatások importja.

2.002. Az 1.40 és 1.41 pontban említettek szerint az EAA-ban csak a kibocsátást, a folyó termelőfelhasználást és a bruttó felhalmozást lehet figyelembe venni. A kibocsátás a termelési számlán forrásként, a folyó tőkefelhasználás pedig felhasználásként van elszámolva. A bruttó tőkefelhalmozást a tőkeszámlán számolják el felhasználásként (eszközváltozásként).

A. ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

1. Elszámolási időszak

2.003. Az EAA esetében az elszámolási időszak a naptári év.

2. Egységek

a) Mennyiség

2.004. A mennyiségeket általában 1 000 t-s (a szőlőmust és bor esetében 10 000 hl-es) egységben kell megadni egy tizedesjegy pontossággal. Állatok esetében az élősúlyt kell alapul venni.

b) Árak

2.005. Az EAA rendszerében az árakat tonnánként (bor és szőlőmust esetében 10 hl-re) kell feltüntetni.

2.006. Az EAA rendszerében az árakat vagy a legközelebbi egész számra, vagy egy, illetve két tizedesjegyre kerekítve kell elszámolni, a rendelkezésre álló áradat statisztikai megbízhatóságától függően.

c) Értékek

2.007. Az értékeket a nemzeti pénznem millió egységeiben kell feltüntetni.

3. Számbavétel időpontja

2.008. Az ESA 95 (1.57) a gazdasági folyamatokat (különösen a termékekkel kapcsolatos gazdasági műveleteket és a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveleteket) az eredményszemlélet alapján számolja el, azaz akkor, amikor a gazdasági érték, a követelések és a igények keletkeznek, átalakulnak, törlik azokat vagy megszűnnek, és nem a kifizetés tényleges napján.

a) Kibocsátás

2.009. A kibocsátást annak keletkezésekor kell értékelni és számba venni. Ezért az előállításakor kell elszámolni és nem akkor, amikor a vásárló kifizeti.

2.010. Az ESA 95-ben a termelést folytonos folyamatként kezelik, amelyben az árukat és szolgáltatásokat egyéb árukká és szolgáltatásokká alakítják át. Ez a folyamat a termékektől függően különböző hosszúságú időtartamokat vehet igénybe, és ezen időtartamok túlnyúlhatnak az elszámolási időszakon. A termelés e jellemzése – az eredményszemlélet elvével kombinálva – így azt eredményezi, hogy a kibocsátást befejezetlen termelés formájában számolják el. A mezőgazdasági termékek kibocsátását úgy kell számba venni, mintha annak előállítása az egész termelési időszak alatt folyamatos lenne (és nem csupán akkor, amikor a termést betakarítják vagy az állatokat levágják). A lábon álló növényeket, emberi fogyasztásra tenyésztett hal- vagy állatállományt a termelés folyamata során befejezetlen termelési készletként kell kezelni, és akkor kell késztermék-állománnyá átminősíteni, amikor a folyamat befejeződött.

▼B

2.011. A kibocsátás befejezetlen termelésként való elszámolása egyrészt kívánatos, másrészt szükséges a gazdasági elemzéshez, amennyiben a termelési folyamat az elszámolási időszakon túlnyúló időszak alatt megy végbe. Ennek segítségével megőrizhető a költségek és a kibocsátás nyilvántartásának konzisztenciája annak érdekében, hogy a hozzáadott értékről sokatmondó adatokhoz juthassanak. Mivel az EAA a naptári évre épül, a befejezetlen termelés elszámolása értelmezhető úgy, hogy az csak azokra a termékekre vonatkozik, amelyek termelési folyamata még nem fejeződött be a naptári év végeztével (továbbá olyan esetekben is, amikor az általános árszínvonal igen gyors változásokon megy keresztül az elszámolási időszak során) ([1]).

2.012. Azonban olyan gazdaságokban előállított termékek esetén, amelyek termelési ciklusa rövidebb az elszámolási időszaknál, szükségtelen lenne a kibocsátás befejezetlen termelésként való elszámolása. A kibocsátásnak a késztermékfázisban, vagyis a betakarítás időpontjában (növénytermesztés esetén) történő számbavételével valójában megőrizhető a kibocsátás és a termelési költségek közti konzisztencia megfelelő foka. Ez a helyzet áll fenn a legtöbb olyan mezőgazdasági kibocsátás esetében, amelyek termelési ciklusa egy évnél rövidebb. Nem szükséges az sem, hogy a rövidciklusú növénytermesztést befejezetlen termelésként számolják el, amelynek a termelési folyamata átnyúlik a második naptári évbe (vö. 2.172). Ezekben az esetekben a lábon álló növények nem minősülnek befejezetlentermelés-készletnek.

2.013. A gyakorlatban csak a hosszú termelési ciklussal rendelkező termékekre vonatkozik a befejezetlen termelés formájában történő elszámolás. Ilyen termékek különösen az állatállományok, az olyan növényi termékek, mint például a bor (amelynek az érlelése a termelési folyamat szerves részét képezi), valamint az ültetvények. Az Európai Unióban az árak normál trendje általában nem túlzottan jelentős, és ez nem lehet ok egyes termékek befejezetlen termelésként történő elszámolására (bár ez megtörténhet bizonyos kivételes esetekben, vö. 2.172).

2.014. Amikor egy befejezetlen termelésként elszámolt, hosszú termelési ciklussal rendelkező terméket betakarítanak (növénytermesztés esetében) vagy levágnak (állatok esetében), a termelési folyamat véget ér, és a befejezetlen termelés késztermék-készletté minősül át, amely készen áll az értékesítésre vagy egyéb célra történő felhasználásra. A termelési folyamat alatt az egyes években befejezetlen termelés alatt kibocsátásként elszámolandó értéket úgy kapjuk meg, ha a késztermék értékét az egyes időszakokban fellépő költségek arányában osztjuk fel (SNA 93, 6.96).

2.015. Állatok: az állattenyésztéshez általában egy adott hosszúságú időszak szükséges, amely több elszámolási időszakot is felölelhet, mielőtt a folyamat véget ér. A születés idejétől kezdve lehetséges, és helyénvaló is bejegyzést készíteni a termelés minden egyes szakaszáról, azaz az egyes állatok minden egyes korcsoportjáról (a termelési folyamat születést megelőző része azonban nem számolható el, mivel az nem különíthető el a szülőállat tartásához igénybe vett szolgáltatásoktól).

2.016. Az igavonó állatokra vonatkozó termelési folyamat hivatalosan véget ér a születésükkor; ettől kezdve állóeszközként számolják el azokat. Az állatok természetesen ekkor még nem állnak készen tervezett felhasználásukra, de az egyes fajtaváltozatok olyan eltérőek, hogy egy bizonyos életkor meghatározása az összes esetre igen önkényes lenne. A születés pillanatát gyakorlati okokból választották, különösen mivel a későbbi felhasználásuk már ebben a szakaszban eldöntött.

2.017. Nem mindig ez az eset áll fenn a szarvasmarha, a sertés, a juh és egyéb állatok esetében, amelyek tartása történhet tenyésztési vagy vágási céllal. Amennyiben lehetséges különbséget tenni a fiatal egyedek között a jövőbeni felhasználásuk alapján, a termelési tényezőként használni kívánt egyedeket a születésüktől kezdve bruttó állóeszköz-felhalmozásként kell elszámolni (sajátszámlás bruttó állóeszköz-felhalmozásként, azaz az állatok befejezetlen termelésnek számítanak, a növekedésüket pedig termelésként számolják el, vö. ESA 95, 3.112). Egyéb esetekben az állatok befejezetlen termelésként szerepelnek a készletekben, amíg el nem érik a megfelelő kort és meg nem kezdődik a termelési tényezőként történő felhasználásuk (pl. mint tejelő tehenek, tenyésztési vagy egyéb termelési célokra, mint például

([1]) Vö. Nemzeti számlák rendszere 6.72–6.79 és 6.94–6.100.

▼B

gyapjútermelésre használt állatok). Ekkor állóeszköz címen számolják el azokat. Azokat az állatokat, amelyeket a vágás előtt eltávolítanak a tenyészállományból szintén készletként, és nem állóeszközként kell elszámolni.

2.018. A baromfitenyésztés különleges kezelést igényel, ha két elszámolási időszakra terjed ki. Az időszak végén inkubátorban keltetett tojásokat a csirkék kibocsátásának kell tekinteni, és az EAA rendszerében a baromfi-kibocsátás alatt kell elszámolni (befejezetlen termelés formájában) (vö. 2.048).

2.019. Bor: a kibocsátást befejezetlen termelésként kell elszámolni, mivel a bor érlelése a termelési folyamat részét képezi, és több elszámolási időszakon át tarthat. Hasonlóképpen az erjedő szőlőmustot – amely bár már nem nyers must, de még nem is bor – a termelési folyamat végén az inkubátorban keltetett tojásokkal megegyező módon kell kezelni, és az EAA rendszerében befejezetlen termelés formájában lévő borként kell feltüntetni.

2.020. Ültetvényeken termesztett eszközök: a sajátszámlás bruttó állóeszköz-felhalmozásra szánt árukat (az állatállomány kivételével), mint például az újratermő ültetvényeket bruttó állóeszköz-felhasználásként kell elszámolni az érintett eszközök termelésének idején.

b) folyó termelőfelhasználás

2.021. Az árukat és szolgáltatásokat akkor kell elszámolni, amikor bekerülnek a termelési folyamatba, tehát akkor, amikor valóban fel is használják azokat, és nem akkor, amikor megvásárolják, vagy raktárra kerülnek.

2.022. Adott elszámolási időszakra vonatkoztatva az áruk felhasználása a gyakorlatban olyan áruvásárlásnak vagy árubeszerzésnek felel meg, amihez a nyitókészletet hozzá kell adni, az időszak végén meglévő zárókészletet pedig le kell vonni ([1]).

2.023. A szolgáltatások elszámolása a vásárlás idején történik. Mivel a szolgáltatások nem tárolhatók, a vásárlás ideje egyben a fogyasztás ideje is.

2.024. Az alábbi szolgáltatások kivételt képeznek e szabály alól:

— árubeszerzéssel kapcsolatos szolgáltatásokat, mint például a kereskedelmi és szállítási szolgáltatások, folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni az adott áruk felhasználásának időpontjában (vö. 2.111),

— állandónak tekintett szolgáltatások, mint például a biztosítási szolgáltatások. Ezeket arányosan kell elszámolni az elszámolási időszak végén, az adott évre vagy az év egy részére esedékes befizetések arányában. Ennek megfelelően az elszámolt összegek nem feltétlenül egyeznek meg az érintett időszak alatt kifizetett biztosítási díjakkal.

c) Bruttó állóeszköz-felhalmozás

2.025. A bruttó állóeszköz-felhalmozást az érintett állóeszközök tulajdonjogának az azokat termelési célra felhasználni kívánó egységre való átruházása idején kell elszámolni. Mindazonáltal ezen alapelv alól van két kivétel: először is, a pénzügyi lízing útján szerzett eszközöket úgy kell elszámolni, mintha a felhasználó az áruk tulajdonosává válna, amikor azokat használatra a rendelkezésére bocsátják (vö. 2.122). Másodszor, a sajátszámlás bruttó állóeszköz-felhalmozást az érintett eszközök előállítása idején kell elszámolni (kivéve a szarvasmarha, sertés, juh és egyéb állatok esetén, amelyeknél a jövőbeni felhasználást nem lehet egyértelműen megállapítani, mivel ezek az állatok a készletekben befejezetlen termelésként szerepelnek, vö. 2.017).

2.026. Ennek megfelelően gyümölcsösök és szőlőültetvények (saját létrehozású állóeszközök) telepítésekor – amennyiben az elszámolási időszak végéig nem fejeződik be az összes szükséges munkálat – az elszámolási év során felhasznált anyagok és nyújtott szolgáltatások értékét az időszak végén bruttó állóeszköz-felhalmozásként kell elszámolni.

2.027. A föld vásárlását vagy eladását, valamint a kapcsolódó költségeket a tulajdon átruházásakor kell elszámolni. Azonban a nettó termőföldvásárlás nem szerepel a bruttó állóeszköz-felhalmozásban, mivel a termő-

([1]) A készletek elszámolásának időpontjával kapcsolatban vö. 2.029–2.031.

▼B

föld nem termelt eszköz. A nettó termőföld- (és egyéb nem termelt tárgyi eszközök) vásárlást a tőkeszámlán (nem pénzügyi eszközök beszerzése számla) kell elszámolni.

d) Készletváltozások

2.028. A készletváltozás megfelel a készletekhez az elszámolási időszak alatt hozzáadott, és az abból kivont áruk közötti különbségnek.

2.029. A készletekhez hozzáadott áruk vagy a termelési folyamat későbbi pontján történő felhasználásra szánt áruk (input készletek), amely esetben a tulajdon átruházásának időpontjában kell őket elszámolni, vagy magából a nemzetgazdasági ágazatból származó, jövőbeni felhasználásra szánt áruk, pl. eladással vagy az egység állótőkéjébe való átvitellel (kibocsátási készletek), amely esetben készletekként kell elszámolni őket, amikor a termelésük véget ér.

2.030. Az ágazatból származó befejezetlen termékek (befejezetlen termelésként elszámolva) esetében valamely elszámolási időszak alatt felhasznált anyagok és nyújtott szolgáltatások értékét szintén készletként számolják el az adott időszak végén (kivéve a rövidciklusú, lábon álló növényeket, vö. 2.012; ennek eredményeképpen az elszámolási időszak alatt felhasznált anyagok és nyújtott szolgáltatások egy részét anélkül számolják el, hogy a készletek értékében ellentételező növekedés lenne).

2.031. A készletekből kivont áruk – az input készletek esetében – termelési folyamatba belépő áruk, vagy – az output készletek esetében – a nemzetgazdasági ágazatot elhagyó, eladandó vagy más célt szolgáló áruk. Az első esetben az árukat a termelési folyamatban történő tényleges folyó termelőfelhasználásuk idején le kell vonni az ágazat készleteiből; a második esetben az értékesítésük vagy egyéb felhasználásuk idején kell levonni őket a készletekből.

B. KIBOCSÁTÁS

(vö. ESA 95, 3.07 –3.58)

1. **Általános megjegyzések a kibocsátás ESA 95- és EAA-beli fogalmáról**

2.032. Az ESA 95 rendszerében a „termelés” alatt magát a folyamatot, „kibocsátás” alatt pedig az eredményként kapott árukat és szolgáltatásokat kell érteni; ezt a megkülönböztetést fontos mindig szem előtt tartani. Az ESA 95 (3.14) szerint a kibocsátás tartalmazza az elszámolási időszak alatt előállított összes terméket.

2.033. Az ESA 95 szerint a kibocsátás egyaránt magában foglalja i. azon árukat és szolgáltatásokat, amelyeket ugyanazon szervezeti egységhez tartozó egyik szakosodott telephely biztosít egy másik szakosodott telephelynek, ii. azon árukat, amelyeket egy szakosodott telephely állított elő és ugyanott készleten marad a termelési időszak végéig, függetlenül annak későbbi felhasználási módjától. Azokat az árukat és szolgáltatásokat azonban, amelyeket ugyanazon elszámolási időszakban ugyanazon szakosodott telephelyen termeltek és használtak fel, nem tartják külön nyilván. Ezek ezért nem részei sem az adott szakosodott telephely kibocsátásának, sem annak folyó termelőfelhasználásának.

2.034. A kibocsátás EAA-ban alkalmazott fogalma – amely a „teljes kibocsátás” fogalmához kapcsolódik – az ESA 95 adaptációján alapul, mivel egyes, ugyanazon elszámolási időszakban, ugyanazon mezőgazdasági egység által termelt és felhasznált árukat és szolgáltatásokat az általános mezőgazdasági tevékenység kibocsátásában számolják el. Ezen áruk és szolgáltatások azonosításának kritériumait a mezőgazdasági ágazat kibocsátásban való feltüntetéséhez a 2.055. pont állapítja meg. Az ESA 95 és az EAA-ban elfogadott módszer közötti különbséget az egységen belüli felhasználás ezen elemei jelentik, amelyek értéke mind a kibocsátásban, mind a folyó termelőfelhasználásban szerepel. A hozzáadott érték így ugyanaz marad, az alkalmazott módszertől függetlenül.

2.035. Az 1.34 pontban említetteknek megfelelően az ESA-szabályok e módosítása a mezőgazdasági tevékenység és a mezőgazdasági üzemek (mint szakosodott telephelyek) különleges jellegén alapul. Továbbá lehetővé teszi az alábbiakat:

— javítja a mezőgazdasági számlák gazdasági elemzésének hatásfokát, különösen a technikai együtthatók és hozzáadottérték-

▼B

hányad (a kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás közötti arány) meghatározását,

— javítja a technikai együtthatók és a hozzáadott-értékhányadok gazdasági tevékenység alágazatai és országok közötti összehasonlításának hatásfokát. Valójában az ugyanazon egységen belül felhasznált kibocsátás legtöbbször csak néhány egyedi termékre korlátozódik (mint például gabonafélék, fehérje- vagy olajtartalmú termékek, takarmánynövények és tej az állatállomány takarmányozásához), és az egységen belüli felhasználás szintje lényegesen változó értéket mutat a gazdasági ágazattól és az országtól függően.

— erősíti a termelési, a működési és a vállalkozóijövedelem-számlák közötti összefüggést: a termékekkel folytatott gazdasági műveletek (kibocsátás, folyó termelőfelhasználás stb.) és a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek közötti szükséges összefüggést (munkavállalói jövedelem, támogatások, adók, bérleti díjak, kamatok stb.) megerősítették a közös agrárpolitika 1992. évi reformja óta, így a támogatások (amelyek némelyike ágazaton belüli felhasználásban szereplő termékekre vonatkozik) jelenleg fontos szerepet játszanak a mezőgazdasági jövedelem kialakításában és alakulásában.

2.036. Bár ezt nem az ESA 95 javasolta, az EAA által átvett szabályt az SNA (vö. SNA 93, I. melléklet, 15. pont) írta elő a mezőgazdaság különleges jellege miatt, valamint a FAO módszertani kézikönyve ([1]). Végezetül az EAA lehetővé teszi az alapegység (szakosodott telephely vagy homogén szakosodott egység) megválasztásából eredő, kibocsátásmérések közötti különbségek lényeges csökkentését.

2. **A mezőgazdasági tevékenység kibocsátása: mennyiségek**

2.037. Az EAA összeállítása során a kibocsátást a mennyiség alapján progresszív módon kell lebontani.

Az erőforrások és a mezőgazdasági termékek felhasználásának sematikus ábrázolása

<table>
<tr><td colspan="7">Bruttó kibocsátás (1q)</td><td></td></tr>
<tr><td>Veszteségek (2q)</td><td colspan="6">Hasznosítható kibocsátás (3q)</td><td>Nyitókészlet (NYK) (4q)</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="7">Összes rendelkezésre álló erőforrás (5q)</td></tr>
<tr><td></td><td rowspan="2">Egységen belüli felhasználás (6q)</td><td rowspan="2">Termelők általi feldolgozás (7q)</td><td rowspan="2">Saját végső fogyasztás (8q)</td><td rowspan="2">Értékesítés összesen (9q)</td><td rowspan="2">S (*) (10q)</td><td colspan="2">Zárókészlet (ZK) (11q)</td></tr>
<tr><td></td><td>ZK-NYK (**) (12q)</td></tr>
</table>

(*) S = Saját előállítású állóeszközök.
(**) ZK-NYK = Készletek állományváltozása. A fenti táblázat feltételezése szerint a zárókészlet nagyobb a nyitókészletnél.

2.038. A progresszív számítás kiindulópontja:

— bruttó kibocsátás (1 q), vagy

— hasznosítható kibocsátás (3 q),

attól függően, hogy a bázisként használt betakarítási értékek magukban foglalják-e a szántóföldi, betakarítási és gazdálkodási veszteségeket, vagy sem.

a) Bruttó kibocsátás

Bruttó kibocsátás: (1 q)

2.039. Ez jelenti a kiindulópontot azon országok számára, amelyek hivatalos betakarítási statisztikái tartalmazzák a veszteségeket. Az ágazati koncepcióval összhangban az ágazaton belüli mezőgazdasági egységek mezőgazdasági tevékenységei által előállított összes terméket (az 1.62 és 1.63 pontban említettek értelmében) mérni kell. Az 1.31 pontban elfogadott egyezménynek (azaz, hogy a nem mezőgazdasági egységek másodlagos mezőgazdasági tevékenységeinek a kibocsátását nem létező, mivel a feltételezés szerint minden mezőgazdasági tevékenység elválasztható, és így a saját mezőgazdasági szakosodott telephely főte-

([1]) FAO (1996) Élelmiszeripari és mezőgazdasági számlák rendszere, Egyesült Nemzetek Szervezete, Róma.

▼B

vékenységét alkotja) megfelelően az összes mezőgazdasági kibocsátást el kell számolni, kivéve azon egységek által előállított kibocsátást, amelyek esetében a mezőgazdasági tevékenység csak szabadidős célokat szolgál (vö. 1.24).

b) Veszteségek

Veszteségek: (2 q)

2.040. Ez a tétel a készleten lévő áruk szokásos veszteségeire vonatkozik (vö. 2.041). Ide tartoznak a szántóföldi, a betakarítási és a gazdálkodással kapcsolatos egyéb (a termékek romlandó jellegéből, az időjárási hatásokból – mint például fagy, aszály stb. – eredő) veszteségek. Az értékesítés különböző fázisaiban – azaz a gazdaságból történő elszállítás, a kereskedőknél való tárolás, és a feldolgozóiparban a feldolgozás vagy kezelés során – történő veszteségek itt nem tüntethetők fel. Ezzel szemben elszámolhatok itt a termelők által eladásra felkínált, de el nem adott és így megromlott termékek (különösen gyümölcsök és zöldségek).

A veszteségek típusai

2.041. Az ESA 95 alapján három veszteségtípus jelentkezhet a termelőknél: készleten lévő termékek szokásos veszteségei (ESA 95, 3.117 és 3.118), kivételes veszteségek a készletekben (ESA 95, 6.25 e) pont), valamint katasztrófák miatti veszteségek (ESA 95, 6.22 és 6.23 b) pont).

A három veszteségtípus elszámolása

2.042. A készleten lévő áruk veszteségeinek elszámolásához megkülönböztetést kell tenni egyrészről a szokásos veszteségek, másrészről a kivételes, valamint a katasztrófa okozta veszteségek között. A veszteségek elszámolása azonban a kibocsátás kiszámításának módszerétől és az egyes országok alapvető statisztikai adatainak típusától is függ.

2.043. Ha a kibocsátást a nyitókészlet és a zárókészlet, az értékesítés, és esetenként egyéb felhasználási módok (mint például a saját előállítású állóeszköz) adatai alapján számítják, a szokásos veszteségeket már a készletváltozásból levonják, és ezek újbóli elszámolása a „veszteségek” tétel alatt kettős elkönyvelést eredményez. Ezzel szemben ha a kibocsátás számítása nem a készletadatokon, hanem olyan megalapozott számításokon alapul, mint például a tényleges születésszám, az érintett elszámolási időszakban a termelés során fellépő szokásos veszteségeket el kell számolni, csakúgy, mint a tartásra vagy hízlalásra importált vagy korábbi időszakok alatt született állatokat.

2.044. A készleten lévő áruk kivételes vagy katasztrófa okozta veszteségeit a felhalmozási számlákon, nevezetesen az „eszközök egyéb volumenváltozásai” számlán kell elszámolni. A kibocsátás ily módon tartalmazza e veszteségek teljes értékét.

2.045. Az állóeszközök (mint például tejelő tehenek, tenyészállatok stb.) veszteségeit (akár szokásos, akár kivételes vagy katasztrófa okozta) az „eszközök egyéb volumenváltozásai” számlán kell elszámolni. Ezek a veszteségek nincsenek befolyással a kibocsátás értékére. Hangsúlyozni kell, hogy a már termő ültetvényeket érintő veszteségeket vagy „értékcsökkenésként”, vagy „eszközök egyéb volumenváltozásaiként” kell elszámolni, a veszteség típusától függően.

c) Hasznosítható kibocsátás

Hasznosítható kibocsátás: (3 q) = (1 q) mínusz (2 q) = bruttó kibocsátás mínusz a veszteségek (a termelői szakaszban)

2.046. Azon országok esetében, amelyek elszámolási időszaki betakarítási statisztikái nem tartalmazzák a veszteségeket, ez az első tétel, amelyet meg kell adni. Ez képezi az elszámolási időszak rendelkezésre álló termelését, amelyet vagy értékesítenek, termelőeszközként használnak fel, a termelő maga dolgozza fel, saját háztartásában felhasználja, tárolja vagy esetleg saját előállítású állóeszközként használja.

d) Nyitókészlet

Nyitókészlet: (4 q)

2.047. Ide tartoznak a mezőgazdasági üzemben az elszámolási év kezdetekor meglévő (azaz a termelők által birtokolt) saját termékek kész- vagy félkész készletei. Ennélfogva a különböző értékesítési fázisban lévő

▼B

készleteket és az intervenciós készleteket nem itt kell elszámolni (vö. 2.201, valamint az állatállomány kezelésére vonatkozóan).

2.048. A „baromfiállomány” nyitókészleténél kell elszámolni az elszámolási időszak kezdetekor inkubátorban keltetett tojásokat is, mivel azok félkész baromfiterméknek tekintendők (vö. 2.018).

e) Összes rendelkezésre álló erőforrás

Összes rendelkezésre álló erőforrás: (5 q) = hasznosítható kibocsátás plusz a nyitókészlet (3 q plusz 4 q)

f) Egységen belüli felhasználás

Egységen belüli felhasználás: (6 q)

2.049. Az egységen belüli felhasználás alatt azokat a termékeket kell elszámolni, amelyeket a mezőgazdasági egységen (szakosodott telephelyen) belül állítottak elő, és az egység azokat ugyanazon elszámolási időszakon belül felhasználja a termelési folyamat ráfordításaként.

2.050. Minden, a mezőgazdasági egység által más mezőgazdasági termelőegységeknek értékesített mezőgazdasági terméket (kivéve az állatállományt; vö. 2.067 és 2.208) értékesítésként, majd folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni. Ide tartoznak a kezelésnek és feldolgozásnak alávetett áruk, valamint azok melléktermékei (pl. a fölözött tejből visszamaradt anyagok, a korpa, az olajpogácsa, a cukorrépapép és –fej, valamint a vetőmagok kezelés utáni maradékanyagai).

Egységen belüli felhasználás osztályozása

2.051. Az egységen belüli felhasználás az érintett termékek felhasználása szerint bontható fel:

2.052. Termékek, amelyeket a nemzetgazdasági ágazaton belül ugyanaz a mezőgazdasági tevékenység használ fel (azaz a NACE Rev. 1. ugyanazon négy számjegyű tevékenységi szakágazata):

— vetőmag (gabonafélék, zöldségek, virágok stb.): újrafelhasználás ugyanazon növény termesztésében,

— borszőlő és szőlőmust: felhasználás a bortermelésben,

— olajbogyó: felhasználás az olívaolaj előállításában,

— tej: felhasználás az állatállomány takarmányozásában.

2.053. Termékek, amelyeket az ágazaton belül eltérő mezőgazdasági tevékenység használ fel (azaz a NACE Rev. 1. eltérő, négy számjegyű tevékenységi szakágazata):

Ide főleg állatok takarmányozására használt növényi termékek tartoznak, valamint egyéb tevékenységek termelési folyamatában felhasznált állati melléktermékek (a növénytermesztésben a talaj termőképességét növelő elemként használt hígtrágya és trágya). A takarmányozásban használt növényi termékek aszerint csoportosíthatók, hogy rendes körülmények között milyen mértékben értékesíthetők (ez általában becsléssel kapott eredmény):

— rendes körülmények között forgalomba hozható, takarmányozásra használt termékek: gabonafélék (búza, rozs, árpa, zab, kukorica, cirok, rizs és egyéb gabonamagvak); fehérjenövények; különböző burgonyafélék; olajos magvak (repcemag, napraforgómag, szójabab és egyéb olajos magvak),

— rendes körülmények között forgalomba nem hozható, takarmányozásra használt termékek:

  — egyéves takarmánynövények: gumós növények (cukorrépa, takarmányrépa, karórépa, takarmány-tarlórépa, takarmány-sárgarépa, takarmánykáposzta/fodroskáposzta és egyéb gumós növények); takarmánykukorica és egyéb zöldtakarmányok (zölden, szárítva vagy tartósítva),

  — évelő takarmánynövények: valamely gazdasági tevékenységből állandó vagy időszakos jelleggel nyert takarmánytermékek (zölden, szárítva vagy tartósítva),

  — takarmány-melléktermékek (szalma, pelyva, növényi levelek és hulladékok, valamint egyéb takarmány-melléktermékek).

▼B

Az ágazati kibocsátásba beleszámítandó egységen belüli felhasználás meghatározása

2.054. Az egységen belüli felhasználásban részt vevő mezőgazdasági termékek csak akkor szerepelnek az ágazat kibocsátásának mérésében, ha megfelelnek bizonyos követelményeknek. Az egységen belüli felhasználás elszámolására vonatkozó korlátozó kritériumok meghatározása két követelménynek is megfelel: először is egy módszertani követelménynek, mivel az ESA-szabály szövegétől való eltérés után felmerült annak szükségessége, hogy legalább szellemiségében kövessék azt (két eltérő tevékenység bevonásával); másodszor pedig egy gyakorlati követelménynek, mivel a kidolgozandó kritériumoknak pontos és összevethető keretrendszerként kellett szolgálniuk annak meghatározásához, milyen típusú egységen belüli felhasználást kell elszámolni ahhoz, hogy ez a kibocsátásmérő módszer megvalósítható legyen.

2.055. E kritériumok a következők:

1. A végzett két tevékenységnek a NACE Rev. 1. két különböző, négy számjegyű szintjébe kell tartoznia (01-es ágazat: Mezőgazdaság, vadgazdálkodás). E kritérium alkalmazása így például eleve kizárja az állatállomány takarmányozására használt tej és az ugyanazon gazdaságban termelt és növénytermelés céljára (ugyanazon elszámolási időszakban) felhasznált vetőmag figyelembevételét.

2. A mezőgazdasági terméknek jelentős gazdasági értéket kell képviselnie számos gazda számára.

3. Az árakra és mennyiségekre vonatkozó adatoknak könnyen hozzáférhetőnek kell lenniük. Ezt a kritériumot egyes forgalomba nem hozható termékek nehezen tudják teljesíteni.

2.056. Az egységen belül felhasznált termékeknek a kibocsátás mérésébe történő felvételéhez szükséges kiválasztási kritériumok meghatározásával összhangban (vö. 2.055) az ágazatkibocsátásban csak az állatok takarmányaként (akár értékesíthető, akár nem) felhasznált növényi termékeket lehet elszámolni.

2.057. Ha ezeket a termékeket elszámolják az ágazat kibocsátásában, akkor folyó termelőfelhasználásként is el kell számolni azokat, ezáltal eleget téve annak az alapelvnek, hogy az előállított, majd a referenciaéven belül egyéb termelési tevékenységhez felhasznált összes mennyiséget számításba kell venni (vö. 2.055). Amennyiben a kibocsátásból a folyó termelőfelhasználásba való átmenet tovább tart, mint a referenciaév, a megfelelő kibocsátás-mennyiségeket a referenciaév alatt az érintett termék „zárókészleteként” kell elszámolni.

2.058. Az állati melléktermékek a mennyiségeikre és különösen az áraikra vonatkozó adatok el nem érhetőségével kapcsolatos gyakorlati nehézségek miatt nem szerepelhetnek az egységen belüli felhasználásban.

g) Termelői feldolgozás

Termelői feldolgozás: (7 q)

2.059. A termelők általi feldolgozás alatt a mezőgazdasági termelők által további feldolgozásra termelt mennyiségeket kell elszámolni (pl. vaj vagy sajt előállításához termelt tej, almamust vagy almabor előállításához feldolgozott alma), de csak azon feldolgozási tevékenységek keretén belül, amelyek elkülöníthetők a mezőgazdasági főtevékenységtől (a számviteli bizonylatok alapján, vö. 1.26). Csak a nyersanyagokat (pl. nyerstej, alma) kell elszámolni, a belőlük előállított feldolgozott termékeket (pl. vaj, almamust és almabor) nem. Más szóval e helyen nem kell figyelembe venni a mezőgazdasági termékek feldolgozásába befektetett munkát. A termelő általi feldolgozásból származó termékek természetesen megjelennek a nemzeti számlák „mezőgazdaság” alszektorának kibocsátása alatt (vö. 1.04 és 1.05).

2.060. Amennyiben ezek a feldolgozási tevékenységek el nem különíthető, nem mezőgazdasági tevékenységek, e feldolgozási tevékenységek termékeit a mezőgazdasági ágazat kibocsátásának értékében kell elszámolni (vö. 1.25). Az ezen feldolgozási tevékenységek által folyó termelőfelhasználásként felhasznált alapvető mezőgazdasági termékeket sem kibocsátásként, sem folyó termelőfelhasználásként nem számolják el. Ez a szabály abból a tényből ered, hogy a két tevé-

▼B

kenység (a mezőgazdasági termékek előállítása és az ilyen termékek feldolgozása) nem különíthető el egymástól a számviteli bizonylatok alapján. Ennek megfelelően e két típusú tevékenység költségeit együtt számolják el, és a kibocsátásukat a feldolgozott termékek kibocsátásaként mérik fel.

h) Saját végső fogyasztás

Saját végső fogyasztás: (8 q)

2.061. Ez magában foglalja az alábbiakat:

i. a mezőgazdasági termelők által előállított és a háztartásaik által elfogyasztott termékek;

ii. a mezőgazdasági egységből (üzemből) származó, és természetbeni fizetségként a gazdaság dolgozóinak kifizetett díjazás formájában vagy egyéb termékekre cserélve felhasznált termékek.

2.062. A mezőgazdasági egység által elkülöníthető módon feldolgozott (azaz nem mezőgazdasági szakosodott telephelyet létrehozásával) és a mezőgazdasági termelő háztartása által elfogyasztott mezőgazdasági termékeket az „Élelmiszer, ital, dohány gyártása” nemzetgazdasági ágazatok (a NACE Rev. 1. DA. nemzetgazdasági alágazat) alatt saját végső fogyasztásként kell elszámolni. Ezzel szemben az el nem különíthető módon feldolgozott mezőgazdasági termékek mezőgazdasággal foglalkozó háztartások általi fogyasztását (azaz az el nem különíthető, nem mezőgazdasági tevékenységek kibocsátását) e tevékenységek saját végső fogyasztásaként kell elszámolni (vö. 2.080), és fel kell tüntetni a mezőgazdasági ágazat kibocsátásában.

2.063. A saját tulajdonú lakóegység imputált bérleti díját nem itt kell elszámolni, hanem az „ingatlan bérbeadása, üzemeltetése” (NACE Rev. 1. 70.20-as szakágazat) alatt. A szálláshely bérbeadása nem mezőgazdasági tevékenység, amelyet mindig a mezőgazdasági tevékenységtől elkülöníthetőnek kell tekinteni.

i. Értékesítés

Értékesítés: (9 q)

2.064. Ide tartozik a mezőgazdasági termékek mezőgazdasági egységek általi értékesítése más egységek számára (mezőgazdasági egységek vagy egyéb ágazatok egységei), beleértve a tároló- és intervenciós központokat is, az állóeszközök elidegenítését kivéve. A kategória az ágazaton kívüli belföldi értékesítésre, az egyéb mezőgazdasági egységeknek történő értékesítésre, valamint a külföldi értékesítésre osztható fel.

2.065. Következésképpen az adott egység tekintetében az értékesítés megfelel az egység kibocsátásának piaci értékesítéséből származó árbevétellel. Meg kell említeni, hogy az állóeszközként osztályozott állatok értékesítését, amelyek a termelőállományból kerültek kivételre (kivitel vagy vágás) nem kell elszámolni. Az állóeszközként osztályozott és a termelőállományból kivett állatokat az értékesítésük előtt készletbe kell venni, de ezeknek az állatoknak az (vágásra vagy kivitelre történő) értékesítése a számlákon készletcsökkentésként jelenik meg, amely csak a tőkeszámlán látható. A hozzá tartozó kibocsátást ekkor már a sajátszámlás állóeszközök ([1]) részeként beszámítják, majd a termelési számlán elszámolják.

2.066. Készletként nyilvántartott állatok: a készletként nyilvántartott állatok eladása más gazdaságoknak a 2.064 pontban adott meghatározással összhangban értékesítésnek minősül. Ez az értékesítés ellentételezhető a készletből történő levonással, ha az állatállományt az elszámolási időszak kezdetekor készletként tartják nyilván (ellenkező esetben csak az értékesítést számolják el).

2.067. Az állatállomány beszerzése készletnövekedést jelent, ha az elszámolási időszakon belül nem értékesítik újra a termékeket. A beszerzett állatállományt azonban nem lehet folyó termelőfelhasználásként kezelni, mivel – a meghatározás szerint – a folyó termelőfelhasználásként elszámolt áruk a termelési folyamat során eltűnnek (vagy legalábbis lényeges átalakuláson mennek keresztül). Ezeket az állatokat

([1]) Az ezekre az állatokra vonatkozó kibocsátást a saját előállítású állóeszközök (= bejegyzések az eladott eszközök nélkül) és az értékesítés (= eladások) összeadásával kell kiszámítani.

▼B

befejezetlen termelésnek kell tekinteni, mivel az állattenyésztés folyamata még nem ért teljesen véget (a folyamat a levágáskor fejeződik be). A beszerzéseket ezért befejezetlen termelés (termék) készletnövekedésként kell elszámolni, és így „negatív” értékesítésként kell elszámolni, nem pedig folyó termelőfelhasználásként. Rezidens gazdaságok közötti kereskedés esetében az értékesítések és a hozzá tartozó vásárlások ellensúlyozzák egymást (a tulajdon átruházásának költségeit kivéve) ([1]). Tekintetbe véve a mezőgazdasági egységek közötti élőállat-kereskedelem e különleges kezelését az „állatállomány és állati termékek” alatt nem számolható el folyó termelőfelhasználás ([2]).

2.068. Állóeszközként besorolt állatállomány: az állóeszközként besorolt állatállomány mezőgazdasági egységek közötti kereskedelmét nem a fentiekben meghatározott értékesítésként, hanem eszközök kereskedelmeként kell elszámolni (a tőkeszámlán a mezőgazdaság bruttó állóeszköz-felhalmozásaként elszámolva). Rezidens gazdaságok közötti kereskedés esetében az értékesítések és a hozzá tartozó vásárlások ellensúlyozzák egymást (az átruházás költségeit kivéve).

2.069. Az élő (nem azonnali vágásra szánt) állatok behozatalának elszámolása: a rezidens gazdaságok közötti kereskedelemhez hasonlóan a készletként kezelt (az azonnali vágásra szánt állatok kivételével) és az elszámolási időszak alatt a mezőgazdasági egységek által importált állatállományt a befejezetlen termelés készleteiként kell elszámolni, ezért az értékét le kell vonni az értékesítésből. Másrészről az állóeszközként besorolt és e minőségében importált állatállomány (mint például a tenyészállatok) nem vonható le az értékesítésből.

2.070. Ettől függetlenül, mivel a gyakorlatban a rendelkezésre álló EU-adatok alapján gyakran nehezen lehet különbséget tenni az állatok különböző kategóriái (az állóeszközként, valamint a készletként osztályozott állatok) között, minden behozatalt készletek felállítását célzó állatállományként kell kezelni, és az összes importált állat (kivéve az azonnali vágásra szánt állatok) értékét le kell vonni az értékesítésből. Ez az elszámolási módszer garantálja, hogy az élő állatok külkereskedelme az állati eredetű termékek előállítására vonatkozó statisztikákban hasonló legyen a bruttó belföldi termelés kiszámítására elfogadott módszerhez.

j) Sajátszámlás állóeszköz-felhalmozás

Sajátszámlás állóeszköz-felhalmozás: (10 q)

2.071. Ezek csupán a következőket foglalják magukban:

— mezőgazdasági egységek által ültetvények – mint például gyümölcsösök, szőlőültetvények, bogyósgyümölcs-ültetvények és komlóültetvények – saját kivitelezésű létrehozása érdekében végzett munka (pl. munkaerő, gépek és egyéb termelőeszközök használata, beleértve a szaporító anyagot is). Általánosságban a gyümölcs- és szőlőültetvények stb. saját kivitelezésű létrehozásában végzett munka számos különálló munkaműveletből áll, amelyeket nem lehet adott mennyiségekbe összevonni,

— mezőgazdasági egységekben tenyésztett és az állóeszköz-állományba felvett állatok (vö. 2.161). Ezeket az állatokat a rendszeresen nyújtott kibocsátás miatt tartják (főleg a tenyészállat-állomány, a tejelőállat-állomány, az igavonó állatok, a juhok és egyéb, a gyapjukért tenyésztett állatok; vö. 2.202).

k) Záróállomány

Záróállomány: (11 q)

2.072. Ide tartoznak az ágazat üzemei (azaz a termelők) által birtokolt késztermék- vagy befejezetlen termeléskészletei a referenciaév végén. A különböző értékesítési fázisokban lévő készletek (különösen a kereskedők és a feldolgozó vállalatok tartalékai), valamint az intervenciós készletek itt nem tüntethetők fel.

([1]) A kereskedelem felértékelésekor a tulajdonjog átruházásának költségeit (kereskedelmi árrések és szállítási költségek) a beszerzés értékében tüntetik fel. Ha a kereskedés rezidens gazdaságok között történik, az értékesítések és a vásárlások ellensúlyozzák egymást, kivéve az átruházás költségeit, amelyeket kibocsátás kiszámítása során „negatív értékesítésként” kell kezelni.

([2]) Ugyanez vonatkozik az egyéb, készletjellegű mezőgazdasági termékekre is.

▼B

2.073. Azok a termékeket, amelyeket csak átmenetileg vesznek fel a készletbe, és egy későbbi időpontban felhasználják azokat az ágazaton belül (pl. takarmányozásra szánt gabonafélék, vetőmagok és ültetési anyagok stb.), szintén itt kell elszámolni, mivel a készletbe vétel időpontjában nem ismert a termék végső felhasználási módja.

l) Teljes felhasználás

Teljes felhasználás: (12 q) (az egységen belüli felhasználás nélkül) = (7 q) + (8 q) + (9 q) + (10 q) + (11 q) = a termelői feldolgozás, a saját végső fogyasztás, az értékesítés, a sajátszámlás állóeszköz-felhalmozás és a záróállomány összege.

2.074. Ez az érték a 7 q–11 q oszlopok összege.

m) Készletváltozás

Készletváltozás: (12 q) = (11 q) mínusz (4 q) = készletnövekedés (H) mínusz készletcsökkenés (K)

2.075. Az ágazat készletének (kivéve a különböző értékesítési szakaszokban lévő készleteket) a referenciaév alatti állományváltozásának mérése a készletnövekedések és azkészletcsökkenések közötti különbség, vagy a záró- és nyitókészlet közötti különbség kiszámításával történik. Az utóbbi esetben az egyéb volumenváltozásokat és az eszköztartási nyereségeket (a veszteségek utáni nettó értéket) le kell vonni az értékek kiszámítása során (vö. 2.179 és utána).

n) A mezőgazdasági tevékenység kibocsátása

A mezőgazdasági tevékenységek kibocsátása = (6 q, állati takarmányok) + (7 q) + (8 q) + (9 q) + (10 q) + (12 q)

2.076. A kibocsátás fogalmával, valamint az egységen belüli felhasználás (vö. 2.049 és utána), a mezőgazdasági termékek feldolgozása (vö. 2.059 és 2.060), és a saját végső fogyasztás (vö. 2.061, 2.062, 2.063) elszámolására vonatkozó szabályokkal összhangban a mezőgazdasági tevékenységek kibocsátása az alábbiak szerint ábrázolható:

Források	Felhasználás	A mezőgazdasági ágazat mezőgazdasági kibocsátása
Bruttó kibocsátás	Értékesítés (összesen, a mezőgazdasági üzemek közötti állatkereskedelmet kivéve)	X
	Készletváltozás (a termelőknél)	X
– Veszteségek	Saját számlás állóeszköz-felhalmozás (újratermő ültetvények, árutermelő állatok)	X
	Saját végső fogyasztás (mezőgazdasági termékeké)	X
= Hasznosítható kibocsátás	Termelői feldolgozás (mezőgazdasági termékeké, elválasztható tevékenységek)	X
	Egységen belüli felhasználás: – ugyanazon tevékenységhez: (vetőmagok, tej az állatállomány takarmányozásához, borszőlő, olajbogyó olívaolajhoz, keltetőtojások)	
	– különálló tevékenységhez:	X
	a növénytermesztéshez használt állati melléktermékek (trágyalé, trágya)	

2.077. Összevetve a korábbi „végső kibocsátás” fogalommal – amelyre az EAA régebben alapult – a mezőgazdasági tevékenység kibocsátásának

▼B

mérésére vonatkozó új koncepció magában foglalja a mezőgazdasági áruk és szolgáltatások mezőgazdasági egységek közötti kereskedelmét, valamint az állati takarmányozásra használt termékek egységen belüli felhasználását is (legyen az akár értékesíthető, akár nem értékesíthető).

3. **El nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek kibocsátása**

2.078. Megkülönböztetést kell tenni az „el nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek" két típusa között (vö. 1.29):

— „mezőgazdasági termékek feldolgozása": ebbe a csoportba olyan tevékenységek tartoznak, amelyek a mezőgazdasági tevékenység kiterjesztését képezik, és amelyekben mezőgazdasági termékek szerepelnek. A mezőgazdasági termékek feldolgozása ebbe az első csoportba tartozó jellegzetes tevékenység,

— „egyéb el nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek": ebbe a csoportba olyan tevékenységek tartoznak, amelyek a mezőgazdasági üzemet és annak mezőgazdasági termelőeszközeit veszik igénybe. Ezek a tevékenységek kevésbé egységesek, mint az első csoportba tartozók.

2.079. Általában ezek a tevékenységek számos termékfajtára (áruk és szolgáltatások) vonatkoznak, amelyek mennyiségeit nem lehet összeadni.

2.080. Az e tevékenységek által előállított termékeket értékesítésre, barterekre, természetbeni fizetségnek, saját végső fogyasztásra (vö. 2.062) vagy készletbe vételre szánják.

4. **A mezőgazdasági ágazat kibocsátása**

2.081. A mezőgazdasági ágazat kibocsátásának meghatározásával (vö. 1.16) összhangban a mezőgazdasági ágazat kibocsátása a mezőgazdasági termékek kibocsátásának (vö. 2.076–2.077) és az el nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek által előállított áruknak és szolgáltatások (vö. 2.078–2.080) összegéből áll össze.

5. **A kibocsátás értékének megállapítása**

2.082. A kibocsátás értékét az alapáron állapítják meg. Az alapár az az ár, amelyet a termelő a vásárlótól kap a kibocsátásként előállított termék vagy szolgáltatás egy egységéért, levonva ebből minden, az egységhez kapcsolódó olyan adót, amely a termelés vagy az értékesítés következménye (vagyis termékadót), növelve minden, az egységhez kapcsolódó, a termelés vagy az értékesítés következményeként kapott támogatással (vagyis terméktámogatással). Nem tartozik bele semmilyen szállítási díj, amelyet a termelő külön kiszámláz. Beleértendő viszont minden szállítási árrés, amelyet a termelő ugyanazon a számlán számít fel, még akkor is, ha a számlán az külön tételként szerepel (vö. ESA 95, 3.48).

2.083. A kibocsátás elemeit, mint például az értékesítés, a természetbeni fizetség, a készletnövekedés és az egységen belül felhasznált termékek, alapáron kell értékelni. Hasonlóképpen, a saját végső felhasználásra szánt kibocsátást (azaz a saját számlás állóeszköz-felhalmozást és a saját végső fogyasztást) a forgalomban lévő hasonló termékek alapárán kell értékelni. A befejezetlen termelés és növekményeinek értékelése a késztermék folyó alapárának arányában történik. Ha ez utóbbi nem becsülhető meg előzetesen, a számításnak a ténylegesen felmerült költségek várható működési eredménynek vagy vegyes jövedelemnek megfelelő összeggel növelt értékén kell alapulnia.

2.084. Az EAA-nak a „nettó" elszámolási rendszer (vö. 3.033 és 3.035–3.043) szerinti összeállításakor a termelő által kiszámlázott hozzáadottérték-adó nem szerepel az alapár megállapításában.

2.085. A termelőnek kifizetett ár az SNA 93 által meghatározott termelői árnak (mezőgazdasági üzemi ár) felel meg (a kiszámlázott hozzáadottérték-adó nélkül). Az alapár a termelői árból úgy kapható meg, hogy hozzáadjuk a terméktámogatások termékadókkal (kivéve a hozzáadottérték-adót) csökkentett értékét. Amennyiben valamely adott termékre vonatkozó adó vagy támogatás felosztásával kapcsolatos problémák megnehezítik az alapár kiszámítását, a kibocsátás közvetlenül, az alapáron is kiszámítható. Ebben az esetben az közvetlenül a termelői ár (a számlázott hozzáadottérték-adó nélküli) értékéből kapható meg a termékadók (a hozzáadottérték-adó kivételével) értékének levonása és a terméktámogatások értékének hozzáadása után.

▼B

2.086. A kibocsátás alapáron történő értékelése szükségessé teszi a különbségtételt egyrészről a termékadók (a hozzáadottérték-adót kivéve) és a terméktámogatások (vö. 3.072 és 3.053), másrészről az egyéb termelési adók és támogatások között. A termékadókat és -támogatásokat nem számolják el az ágazat működési számláján (e számla csak az egyéb termelési adókat és támogatásokat tartalmazza, vö. 3.055).

2.087. Egy, a termelők által átvett tétel ára nem feltétlenül mindig ugyanaz; változhat – többek között – a szállítás típusától függően is. Például a közvetlenül a termelő által exportált áruk szerkezete – a minőség tekintetében – eltérő lehet a nemzeti fogyasztásra szánt értékesítés vagy más mezőgazdasági egységeknek történő belföldi értékesítés szerkezetétől. Ezeket az árukat következésképpen eltérő áron kínálják. Megemlítendő, hogy amennyiben valamely termelési egység közvetlenül exportálja a kibocsátását, a kivitel monetáris ellenértékének beérkezését vagy kifizetését figyelembe kell venni az EAA rendszerében.

2.088. Ezek az általános értékelési alapelvek bizonyos termékek – mint például az idényjellegű termékek és a bor – esetében egyedi alkalmazást igényelnek. Ezek magyarázata a készletváltozások értékelésével foglalkozó szakaszban (vö. 2.185–2.200) található.

C. FOLYÓ TERMELŐFELHASZNÁLÁS

(vö. ESA 95, 3.69–3.73)

1. **Fogalommeghatározás**

2.089. A folyó termelőfelhasználás azon áruk és szolgáltatások értékét jelenti, amelyeket a termelési folyamat során ráfordításként felhasználnak, kivéve azokat az állóeszközöket, amelyek felhasználását állóeszközök értékcsökkeneséseként kell elszámolni. A termelési folyamat során az árukat és szolgáltatásokat vagy átalakítják, vagy teljesen felhasználják (vö. ESA 95, 3.69). A tételek különböző kategóriáinak részletes osztályozásában a folyó termelőfelhasználás a mezőgazdaságnak a ráfordítások kapcsán kialakuló, a gazdaság más ágazataival való kapcsolódását mutatja meg. A folyó termelőfelhasználást továbbá a tényezőintenzitások (azaz két termelési tényező aránya, például a folyó termelőfelhasználás és a munkaerő-ráfordítás) számításának egyik tételeként is használják.

2.090. A folyó termelőfelhasználásba nem tartoznak bele a gazdaságban megtermelt vagy importált, új vagy meglévő beszerzett állóeszközök: ezeket bruttó állóeszköz-felhalmozásként kell elszámolni (vö. 2.109 c)–f) pont). Ez azokat a tételeket érinti, amelyek nem mezőgazdasági állóeszközök, mint például épületek, gépek és berendezések, illetve mezőgazdasági állóeszközök, mint például ültetvények vagy nem hústermelésre szánt haszonállatok. A nem termelt eszközök, mint például a termőföld, szintén nem számolhatók el folyó termelőfelhasználásként. A szerszámokat és egyéb tartós javakat (fűrészek, kalapácsok, csavarhúzók stb.) folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni, ha az egyenkénti beszerzési értékük (vagy nagy mennyiségek beszerzése esetén a teljes vásárlás értéke) nem haladja meg az 500 eurós küszöböt (1995-ös árakon). Ezen érték felett az ilyen tartós tárgyi eszközök beszerzéseit a bruttó állóeszköz-felhalmozás alatt kell elszámolni (vö. ESA 95, 3.70).

2.091. A folyó termelőfelhasználásba beletartoznak a kisegítő tevékenységekben felhasznált áruk és szolgáltatások (pl. beszerzések és értékesítések adminisztrációja, marketing, könyvelés, szállítás, raktározás, karbantartás stb.). Az ilyen áruk és szolgáltatások felhasználása nem különíthető el a szakosodott telephely főtevékenységében (vagy másodlagos tevékenységében) felhasznált áruk és szolgáltatások felhasználásától.

2.092. A folyó termelőfelhasználásba beletartozik továbbá az olyan árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos összes költség, amelyek miközben az alkalmazottak számára is kedvezőek, elsősorban a munkaadó javát szolgálják ([1]) (pl. a feladataik elvégzése során felmerülő utazási, különélési, költözési és reprezentációs költségek megtérítése az alkalmazottak számára; munkahelyi kényelem biztosításának költségei).

([1]) Általában ez az eset áll fenn akkor, ha a termelést a munkaadó ilyen jellegű kiadásai előmozdítják, illetve bizonyos esetekben csak lehetővé teszik.

▼B

2.093. Az ágazatnak és a szakosodott telephelynek, mint az EAA alapegységének koncepciója alkalmazása céljából az ágazat folyó termelőfelhasználásába beletartoznak a valamely szakosodott telephely által egy másik szakosodott telephelynek (termelési célra) kínált áruk és szolgáltatások, még abban az esetben is, ha ezek az egységek ugyanahhoz a szervezeti egységhez tartoznak.

2.094. A befejezetlentermelés-készletekhez hasonló állatállománnyal (mint például a malacok és keltetőtojások, vö. 1.77) és mezőgazdasági egységek között történő kereskedelmet, valamint az állatállomány-behozatalt nem folyó termelőfelhasználásként (vagy bármely kibocsátástípusként) kell elszámolni (vö. 2.066–2.070).

2.095. Az ugyanazon mezőgazdasági egységen belül előállított és felhasznált (azaz ugyanazon elszámolási időszakban megtermelt és mezőgazdasági termelési célra felhasznált) árukat és szolgáltatásokat csak akkor lehet folyó termelőfelhasználásként elszámolni, ha az ágazat kibocsátásban is megjelennek (azaz az állatok takarmányozásában felhasznált növényi termékek, vö. 2.049–2.057; 2.060).

▼M2

_____

▼B

2. **A folyó termelőfelhasználás elemei**

a) Vetőmagok és szaporítóanyagok

2.097. Ez a kategória foglalja magában a szőlőültetvény-, gyümölcsültetvény-, valamint karácsonyfaültetvény-állományok folyó termelését és karbantartását szolgáló felvásárolt, belföldi és importált vetőmagok és szaporító anyagok összes felhasználását. Ide tartozik különösen a vetőmagok és szaporító anyagok más gazdálkodóktól való közvetlen beszerzése. Azonban az ugyanazon egységen belül ugyanazon elszámolási időszak alatt megtermelt és felhasznált vetőmag nem számolható el ez alatt a kategória alatt (vö. 2.052).

2.098. Meg kell említeni, hogy a szántóföldi növénykultúrák és zöldségvetőmagok folyó termelőfelhasználása főleg i. a termelők által szaporításra megvásárolt első generációs vetőmagoknak, és ii. a mezőgazdasági termelők által növénytermelés céljából megvásárolt minősített vetőmagoknak felel meg.

b) Energia; kenőanyagok

2.099. Ez a kategória foglalja magában a villamos áramot, a gáz- és egyéb szilárd és folyékony tüzelőanyagokat és hajtógázokat. Megjegyzendő, hogy csak a mezőgazdasági üzemekben felhasznált energiát kell feltüntetni, a mezőgazdasági termelők háztartásaiban felhasznált energiát nem.

c) Műtrágyák és talajjavító szerek

2.100. Talajjavító szerek például a mész, a tőzeg, az iszap, a homok és a szintetikus habok.

d) Növényvédő szerek és peszticidek

2.101. Ide tartoznak a gyomirtó szerek, a gombaölő szerek, a rovarirtók és egyéb hasonló szervetlen és szerves anyagok (pl. mérgezett csalétek).

e) Állategészségügyi költségek

2.102. Itt kell elszámolni az állatorvosi díjtól külön számlázott gyógyszereket (a közvetlenül az állatorvos által felírt gyógyszereket az állatorvosi díjjal együtt kell elszámolni), valamint az állategészségügyi költségeket.

f) Állati takarmány

2.103. Ez a kategória foglalja magában az összes felvásárolt belföldi vagy importált – feldolgozott vagy nem feldolgozott – takarmányt, beleértve a közvetlenül más mezőgazdasági termelőktől beszerzett takarmányokat is. Az állati takarmányként felhasznált növényi termékeket, amelyeket ugyanazon elszámolási időszakon belül ugyanazon mezőgazdasági üzemben termesztenek és használnak fel, szintén itt kell elszámolni, és egységen belüli felhasználásként kell feltüntetni az „állati takarmányok” valamely alkategóriájában (vö. 2.057). Ezeket kibocsátásként is kell elszámolni.

▼B

2.104. A takarmányok előkészítése és tartósítása kapcsán felmerülő költségeket (pl. energiaköltségek és a vegyi tartósítószerek költségei stb.) le kell bontani költségtípus szerint, és nem vonhatók össze magukkal a takarmányokkal.

g) Anyagok karbantartása

2.105. Ez a pont magában foglalja az alábbiakat:

— áruk és szolgáltatások vásárlása a tárgyi eszközök felhasználható állapotban való tartásához szükséges karbantartáshoz (azaz az egyes károsodott vagy törött alkatrészek rendszeres cseréjéhez) és javításokhoz (vö. 2.127–2.129),

— növényvédő berendezések beszerzése (kivéve a növényvédő és kártevők elleni készítményeket, vö. 2.101), mint például gyújtószerkezetek, jégeső elleni védelem, fagyvédelmi füstölők stb.

h) Épületek karbantartása

2.106. Ide tartoznak a mezőgazdasági termelőknél felmerülő, a mezőgazdasági épületek és egyéb szerkezetek (kivéve a lakáscélú szerkezeteket) karbantartásához kapcsolódó anyagbeszerzések (cement, tégla stb.), bérköltségek és összköltség (vö. 2.127–2.129).

i) Mezőgazdasági szolgáltatások

2.107. Ezek a mezőgazdasági szolgáltatások (amelyek gépek és berendezések megfelelő munkaerővel együtt történő kölcsönzését jelentik) a mezőgazdaság szerves részét képezik (vö. 1.82–1.91), és folyó termelőfelhasználásként kell azokat elszámolni, valamint a „kibocsátás” alatt is fel kell tüntetni.

▼M2

j) Pénzközvetítői szolgáltatás közvetett módon mért díja (FISIM)

2.107.1. Az ESA 95 megállapodás értelmében a mezőgazdasági nemzetgazdasági iparág által felhasznált FISIM-értéket a mezőgazdasági ágazat folyó termelőfelhasználásaként kell elszámolni (vö. ESA 95, I. melléklet).

k) Egyéb áruk és szolgáltatások

▼B

2.108. Az egyéb áruk és szolgáltatások közé tartoznak:

a) nem lakáscélú épületekért és egyéb tőkebefektetések (tárgyi vagy immateriális) használatáért, mint például a gépek és berendezések kezelőszemélyzet nélküli kölcsönzéséért (vö. 1.23) vagy számítógépes szoftverek kölcsönzéséért közvetlenül, vagy bérleti megállapodás részeként fizetett bérleti díj. Azonban ha nem különböztethető meg a nem lakáscélú épületek szakosodott telephely általi kölcsönzése és a termőföld kölcsönzése, az egész tételt termőföld kölcsönzéseként kell elszámolni a vállalkozás jövedelemszámláján (vö. 3.082);

b) az alkalmazottak orvosi vizsgálatainak díja;

c) mezőgazdasági tanácsadók, földmérők, könyvelők, adótanácsadók, jogászok stb. díjai;

d) tudományos kutatási, piackutatási és reklámozási szolgáltatások vásárlása; alkalmazottak képzése és hasonló szolgáltatások kiadásai;

e) szállítási szolgáltatások kiadásai: ide tartozik az alkalmazottaknak a feladataik elvégzése során felmerülő, elsősorban a munkaadó javát szolgáló utazási, különélési, költözési költségek megtérítése, valamint a munkaadó által az alkalmazottak utaztatásáért (kivéve a lakóhely és a munkahely közötti utazást; vö. 2.092., 2.109. b) pont és 3.106.), valamint az áruk vásárra és kiállításra való szállításáért független vállalkozásoknak fizetett összegek. Ha azonban a szállítást az alkalmazottak és a munkaadó saját szállítóeszköze biztosítja, a költségeket a megfelelő kategóriák alatt el kell számolni.

mivel az áruk beszerzését beszerzési áron, az értékesítést pedig alapáron kell értékelni (vö. 2.110 és 2.111, 2.082), az áruk szállításának költségeit általában nem tüntetik fel külön. Az értékesítéshez kapcsolódó szállítási költségeket külön számlázottként kell

▼B

tekinteni. Amennyiben a termelő harmadik félt bíz meg az áruknak a vásárlóhoz történő elszállításával, a szállítási költségek sem folyó termelőfelhasználásként, sem kibocsátásként nem jelennek meg az EAA-ban. Amennyiben a termelő az árukat saját maga szállítja, az nem mezőgazdasági tevékenységnek tekintendő, amely esetben a költségeket a megfelelő módon el kell számolni, amennyiben a tevékenység el nem különíthető. Végül ide tartoznak a harmadik fél számára végzett, szállítással, kereskedelemmel és raktározással kapcsolatos, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek során felmerülő kiadások;

f) postai és távközlési költségek;

g) a vállalkozás olyan kockázatok, mint például az állatállományt ért veszteség, jégkár, fagykár, tűzkár, szélviharok okozta kár stb. elleni biztosítása érdekében kötött biztosítás bruttó díjába beletartozó szolgáltatások díjazása. A fennmaradó, azaz a nettó díj a fizetett bruttó díj azon összetevője, amely a biztosítótársaságok rendelkezésére áll a kártérítési igények rendezéséhez.

A bruttó díj lebontása a két összetevőre csak annyiban valósítható meg a nemzetgazdaság egészére, amennyiben azt a nemzeti számlákban megtették. A szolgáltatási összetevő felosztása a termelési ágazatok között általában megfelelő bontási kulcsok használatával történik, az input-output táblázatok összeállításával kapcsolatban. Ennélfogva e tétel EAA-ban történő kitöltésekor hivatkozni kell a nemzeti számlákra (a biztosítási szolgáltatásokkal kapcsolatos támogatások elszámolása tekintetében lásd 3.063, 48-as lábjegyzet);

h) fedeztetés díja;

▼M2

i) A számlázott banki díjak (de a bankkölcsönök kamata nem tartozik ide)

▼B

j) előfizetések, szakmai szervezetek, mint például mezőgazdasági kamarák, kereskedelmi kamarák és mezőgazdasági szakszervezetek tagsági díjai;

k) mezőgazdasági szövetkezetek tagdíja;

l) tejtermék-ellenőrzések, bemutatók és származási bejegyzések költségei;

m) a mesterséges termékenyítés és a kasztrálás kiadásai;

n) nem termelt immateriális javak, mint például szabadalmaztatott eszközök, védjegyek, szerzői jogok, tejkvóták és egyéb termelési jogok stb. használatáért fizetett összegek. E nem termelt immateriális javak vásárlását másrészről a tőkeszámlán kell elszámolni;

o) államháztartási szerveknek kereskedelmi vagy szakmai tevékenységek folytatásához szükséges licencek vagy engedélyek megszerzése céljából fizetett összegek, ha az engedélyeket szabályozási célokból alapos vizsgálatnak vetik alá (kivéve, ha a díjak nem állnak arányban az érintett szolgáltatás előnyeivel, vö. 3.048. e) pont és ESA 95, 4.80. d) pont);

p) alacsony értékű (500 EUR alatt, 1995-ös árakon) vagy egy évnél rövidebb szokásos élettartamú kisebb szerszámok, munkaruha, tartalékalkatrészek és tartós berendezések vásárlása (vö. 2.125);

q) az alkalmazottak szerszám-, berendezés- és munkaruha-vásárlásai az e célra adott különleges juttatásból, vagy a bérükből és fizetésükből szerződéses megállapodás alapján visszatartott összegből.

k) A folyó termelőfelhasználásba nem tartozó tételek

2.109. A folyó termelőfelhasználás nem tartalmazza az alábbiakat:

a) a termelési egységek által az alkalmazottaik számára térítésmentesen vagy csökkentett áron rendelkezésre bocsátott áruk vagy szolgáltatások, amennyiben e kiadás egyértelműen és elsősorban az alkalmazottak javát szolgálja. Ezen áruk és szolgáltatások értéke a munkavállalói jövedelem részét képezi (vö. 3.108);

▼B

b) a munkaadó által az alkalmazottaknak készpénzben kifizetett utazási hozzájárulás; ezeket a munkavállalói jövedelem részeként kell tekinteni (az alkalmazott a számára kifizetett összeget a lakóhelye és a munkahelye közötti közlekedésre használja) (vö. 3.018. c) pont). Ehhez hasonlóan a munkaadó által közvetlenül valamely közlekedési vállalatnak a munkavállalók kollektív szállításáért (a lakóhelyük és a munkahelyük között) kifizetett összegek is munkavállalói jövedelemnek számítanak. Ezek a szolgáltatások, mint például a lakóhely és a munkahely közötti szállítás vagy parkolási lehetőség biztosítása, rendelkeznek a folyó termelőfelhasználás egyes jellemzőivel. Ettől függetlenül a munkaadóknak azért van szükségük az ilyen típusú szolgáltatásokra (amelyeket az alkalmazottaknak normál esetben egyébként maguknak kellene fizetniük), hogy magukhoz vonzzák és megtartsák az alkalmazottakat, nem pedig magához a termelési folyamathoz (vö. SNA 93, 7.41);

c) gazdasági épületek és ingó vagyon (azaz olyan tárgyi eszközök, amelyek szokásos használati ideje meghaladja az egy évet) vásárlása; ezeket a beszerzéseket bruttó állóeszköz-felhalmozásnak kell tekinteni (vö. 2.162);

d) a mezőgazdasági állóeszközök használata utáni pénzügyi lízingkifizetések nem szolgáltatásvásárlásnak minősülnek, hanem olyan gazdasági műveletnek, amelyet részben a kamatok alatt (a vállalkozói jövedelem számlán) és részben tőke-visszatérítésként (a pénzügyi számlán) kell elszámolni (vö. 2.122);

e) az állóeszközök helyreállításának (karbantartás, vö. 2.105 és 2.106) kiadásai (tetők, esőcsatornák, elektromos és fűtési létesítmények helyreállítása a gazdasági épületekben), valamint a tárgyi eszközök azon fejlesztésének és javításának kiadásai, amelyek a szokásos élettartamuk meghosszabbítását vagy termelékenységük növelését szolgálják; ez a kiadás bruttó állóeszköz-felhalmozásnak tekintendő, mivel lényegesen meghaladja azt a mértéket, amely az állóeszközök megfelelő állapotban való tartásához szükséges (vö. 2.127–2.129);

f) termőföld, épületek és egyéb meglévő állóeszközök tulajdonjogának megszerzésével kapcsolatos szolgáltatások vásárlása, mint például közvetítői, ügyvédi, földmérői, mérnöki stb. díjak, valamint az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés költségei (vö. ESA 95, 3.111). Ezeket a bruttó állóeszköz-felhalmozás részének kell tekinteni (vö. 2.132 és 2.133);

g) ugyanazon egységen belül ugyanazon elszámolási időszakban előállított és felhasznált áruk és szolgáltatások (bizonyos termékek kivételével, vö. 2.056, 2.103, 2.107). Ezeket az árukat és szolgáltatásokat kibocsátásként sem lehet elszámolni;

h) a „bérleti díj” alatt felsorolt földhasználatért fizetett bérleti díj (vö. 3.080);

i) lakáshasználattal kapcsolatos kiadások; ez végső fogyasztásnak minősül (háztartások számlái) és nem jelenik meg az EAA rendszerében;

j) tőkejavak kopása, amely az állóeszközök értékcsökkenése alá tartozik (vö. 3.099);

k) nettó biztosítási díjak (vö. 2.108. g) pont);

l) személyi sérülés biztosítási díjai, és a beteg- és balesetbiztosítási rendszerekbe befizetett járulékok; ezek megoszlanak a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek és a végső fogyasztás (háztartások számlái) között;

m) a felhasznált víz mennyiségétől függetlenül, kizárólag adóként kifizetett vízdíj;

n) államháztartási szervektől bizonyos körülmények között vásárolt szolgáltatások (vö. 3.048 e) pont).

3. **A folyó termelőfelhasználás értékelése**

2.110. A folyó termelőfelhasználásként felhasznált termékeket a termelési folyamatba való felvételük idején a hasonló termékekre és szolgáltatásokra alkalmazandó beszerzési áron kell elszámolni.

▼B

2.111. A beszerzési ár az az ár, amelyet a beszerzés pillanatában a vevő ténylegesen fizet a termékért. Ez tartalmazza a termékadók és -támogatások egyenlegét (kivéve a levonható adókat, mint például a termékek hozzáadottérték-adóját). A beszerzési ár tartalmaz továbbá minden szállítási díjat, amelyet a vevő külön fizet azért, hogy a kívánt időben és helyre szállítsák az adott terméket; a nagy tételben történő vagy szezonon kívüli vásárlás esetén az általános árból vagy díjból adott árkedvezmény levonása után; nem tartalmazza a hitel-megállapodás alapján hozzáadott kamat és szolgáltatás díját; nem tartalmazza a vásárlás időpontjában meghatározott határidőn belül való fizetés elmulasztásakor felmerülő külön költségeket.

2.112. A gazdaság egyéb ágazataitól eltérően a mezőgazdaságban jelentősek a folyó termelőfelhasználáshoz kapcsolódó támogatások. Céljuk, hogy csökkentsék a folyó termelőfelhasználás költségét. Amennyiben ezeket a támogatásokat (nem mezőgazdasági) termékekre vonatkozó támogatásként osztályozzák, csökkentik a folyó termelőfelhasználás értékét, amelyet a beszerzési áron számolnak el (függetlenül attól, hogy a folyó termelőfelhasználást szállítóknak vagy a mezőgazdasági termelőknek fizetik ki).

2.113. Ha az árukat vagy szolgáltatásokat közvetlenül a termelési egységek importálják, a beszerzési árnak tartalmaznia kell az összes behozatali vámot, nem levonható hozzáadottérték-adót, valamint a pénzügyi kompenzációs összegeket (bevételek vagy kifizetések).

2.114. A folyó termelőfelhasználást a levonható hozzáadottérték-adó nélkül kell értékelni. A levonható hozzáadottérték-adót minden, a mezőgazdasági egységek általi vásárlásra ki kell számítani, függetlenül attól, hogy azok normál vagy átalányrendszerű hozzáadottérték-adózást folytatnak. Azon összeg, amely az átalányadózó mezőgazdasági egységek által a normál hozzáadottérték-adó rendszerében levonható lenne, és az átalányadó-térítés közötti különbség a hozzáadottérték-adó túlkompenzációját vagy alulkompenzációját jelenti. Ezt az egyéb termeléstámogatások, illetve az egyéb termelésadók alatt kell elszámolni (vö. 3.041 és 3.042).

D. BRUTTÓ FELHALMOZÁS

(vö. ESA 95 3.100–3.116)

2.115. A bruttó felhalmozás magában foglalja az alábbiakat:

— bruttó állóeszköz-felhalmozás,

— készletváltozás,

— értéktárgyak beszerzésének és eladásának egyenlege.

2.116. Mivel az EAA az egységek által a termelési funkciójuk révén létrehozott gazdasági folyamatok ábrázolására szolgáló számlák rendszere, ezért az alábbiakban csak a bruttó állóeszköz-felhalmozás és a készletváltozás szerepel.

2.117. A bruttó felhalmozás az állóeszközök értékcsökkenésének bruttó értékét jelenti. A nettó felhalmozást úgy kapjuk meg, ha az állóeszköz-felhalmozást levonjuk a bruttó állóeszköz-felhalmozásból. Az állóeszköz-felhalmozás az állóeszközök a termelési folyamat során bekövetkező normális mértékű kopásából következő értékcsökkenésének az értéke (vö. 3.099).

1. **Bruttó állóeszköz-felhalmozás**

a) Fogalommeghatározás

2.118. A bruttó állóeszköz-felhalmozás az állóeszközök rezidens termelők általi, az adott időszakra vonatkozó beszerzésének és eladásának egyenlegéből áll, plusz a termelők vagy a szervezeti egységek termelőtevékenységéből származó nem termelt eszközök értékének bizonyos növekményei. Az állóeszközök a termelési folyamatokból származó, kibocsátásként létrehozott tárgyi eszközök vagy immateriális javak, amelyeket ismételten vagy folyamatosan több mint egy éven át felhasználnak egyéb termelési folyamatokban (vö. ESA 95, 3.102).

b) A nemzetgazdaság egészére vonatkozó megfontolások

2.119. A nemzetgazdaság bruttó állóeszköz-felhalmozása alatt a referenciaévben előállított és egy évnél hosszabb ideig tartó, a termelési folyamatban termelőeszközként való használatra szánt bruttó hazai termék

▼B

(GDP) arányát kell érteni (megkülönböztetve a magán- vagy állami háztartások végső fogyasztásától, a kiviteltől és a készletváltozástól). Következésképpen azokat a termékeket, amelyeket valamikor a múltban állítottak elő – így tehát szerepelnek a nemzeti termékben – és az elszámolási időszakban valamely más célból használják fel azokat, nem tartoznak bele a nemzetgazdaság bruttó állóeszköz-felhalmozásába. A felhasználási módban bekövetkező változás vagy a tulajdonosváltás nem jelenti azt, hogy ezek a termékek második alkalommal is a hazai termék részévé válnak, és semmi esetre sem változtatja meg a nemzetgazdaság egészének teljes állóeszköz-állományát. Az ilyen jellegű tranzakciók figyelembevétele azonban a homogén ágazatok, az ágazatok vagy szektorok szerinti elemzésekben játszik fontos szerepet.

2.120. Ha a tulajdonosváltás eltérő felhasználási módot (azaz már nem állóeszközként való felhasználást) eredményez, csökken a nemzetgazdaság állóeszköz-állománya. Erre a leggyakoribb példák: háztartások által termelőegységektől megvásárolt használt gépjárművek, használt hajók külföldi értékesítése, valamint ide tartoznak a felbontott és valamely köztes felhasználásba vett tárgyi eszközök is. Mivel az új felhasználási mód ezekben az esetekben a nemzeti termék részét képezi (végső fogyasztás, kivitel vagy bármely más felhasználási mód, a hulladékból előállított termékek típusától függően), a bruttó állóeszköz-felhalmozást ennek eredményeképpen csökkenteni kell. Ez az oka annak, hogy az ESA 95 a bruttó állóeszköz-felhalmozás kiszámításához a meglévő előállított áruk nettó beszerzéseinek fogalmát alkalmazza: ez a kategória lehetővé teszi az állóeszköz-elidegenítések, azaz az állóeszköz csökkenéseinek figyelembevételét.

2.121. A meglévő áruk nettó beszerzése lehet pozitív érték is, azaz jelenthet növekedést a nemzetgazdaság egészének tőkeeszközeiben. Ez a helyzet áll fenn például, amikor használt, a nemzeti termékben már végső fogyasztásként felsorolt gépjárműveket állóeszközként történő felhasználásra vásárolnak meg. Mivel a meglévő befektetési javak értékesítése meghaladja a vásárlást, a nettó beszerzés a nemzetgazdaság egészét tekintve negatív lesz. Ha azonban a bruttó állóeszköz-felhalmozást lebontják felhasználói ágazatokra, a nettó beszerzés egyes ágazatokra nézve pozitív is lehet.

c) Tulajdonátruházási kritérium

2.122. A gazdaság ágazatai és területei bruttó állóeszköz-felhalmozásának meghatározása a tulajdon átruházásának (beszerzés, eladás) kritériumán alapul, és nem az áruk felhasználási módján. Meg kell említeni, hogy a pénzügyi lízing útján szerzett állóeszközöket (kivéve a pusztán bérlés útján szerzetteket) a bérlő eszközeiként kell kezelni (ha a bérlő termelő), és nem a bérbeadó eszközeiként, aki a névleges követeléssel egyenértékű befektetett pénzügyi eszközzel rendelkezik (vö. 2.109. d) pont és az ESA 95 tartós javak kölcsönzése különböző formái közötti megkülönböztetésről szóló II. melléklete) ([1]).

2.123. A tulajdon átruházása kritériumának alkalmazása attól a statisztikai rendszertől függ, amely alapján a bruttó állóeszköz-felhalmozást kiszámították. Ha a vevőktől származó adatokról van szó, akkor elméletileg nem adódhatnak nehézségek (az összes befektető elszámolásának gyakorlati nehézségétől eltekintve). Azonban gyakran előfordul (és ez különösen igaz a mezőgazdaságra), hogy a tárgyi eszközök előállítóitól származó, a kibocsátásukra és az értékesítésükre vonatkozó információk szolgálnak a számítások alapjául. Azokat az eseteket leszámítva, amikor nem teljesen egyértelmű, hogy egy adott termék a tárgyi eszközök kategóriába tartozik-e vagy sem, a tényleges vevőt is nehéz meghatározni, mivel a tárgyi eszközök jellege csak általános jelzést ad a felhasználó kilétéről. A mezőgazdaságban ezért fennáll annak a veszélye, hogy nem csak a mezőgazdasági üzemek által beszerzett, hanem az üzleti vállalkozások által kezelőszemélyzet nélküli bérbeadásra beszerzett tárgyi eszközöket is elszámolják.

([1]) A lízing annyiban különbözik az egyszerű bérléstől, hogy a lízing esetében a tulajdonjogból eredő kockázatok és előnyök *de facto*, és nem *de jure* szállnak át a bérbeadóról a bérlőre (az eszköz használójára). Az ESA számba veszi a lízing gazdasági helyzetét azáltal, hogy az elszámolása céljából úgy veszi figyelembe, hogy a bérbeadó hitelt nyújt a bérlő részére, amely segítségével ez utóbbi megvásárolhatja a tartós javakat, és annak *de facto* tulajdonosává válhat. A lízinget ezért a befektetési finanszírozás speciális formájának kell tekinteni.

▼B

d) Beszerzések

2.124. Az állóeszközök beszerzése új vagy meglévő beszerzett (vásárolt, barterügyletekben megszerzett, természetbeni tőketranszferként kapott vagy pénzügyi lízing keretében szerzett) állóeszközökből, a termelő saját használatára előállított és visszatartott állóeszközökből, az állóeszközök és a nem termelt tárgyi eszközök jelentősebb állapotjavításából, a mezőgazdasági eszközök természetes gyarapodásából (állatállomány és ültetvények), valamint a nem termelt eszközök tulajdon-átruházásával kapcsolatos költségekből tevődik össze (vö. ESA95, 3.103. a) pont).

2.125. Szem előtt kell tartani, hogy a bruttó állóeszköz-felhalmozásként való elszámolhatóság érdekében a beszerzett tartós javaknak 1995-ös árakon 500 EUR feletti egységértékkel (vagy összértékkel, ha nagy mennyiségben történt a beszerzésük) kell rendelkezniük (vö. 2.090).

2.126. Ugyanez vonatkozik a kezdeti telepítéshez szükséges tartós javak vásárlására vagy saját előállítására. Egy sörgyár vagy bortermelő vállalat palackkészlete (kivéve a nem visszaváltható palackokat) például eszközként elszámolandó árutömeget jelent, bár az egyes palackok értéke elhanyagolható. Ugyanez vonatkozik az éttermek székeire és asztalaira, az edényekre és az evőeszközökre, valamint a vállalkozások szerszámaira. Ezen áruk kezdeti telepítése állóeszköz-felhalmozást jelent: ettől függetlenül ezekben az esetekben nem számítanak értékcsökkenésre, mivel feltételezhető, hogy a telepítés befejezte után az elveszett vagy használhatatlanná vált tételek pótlása érdekében folytatott állandó vásárlás eredményeképpen ugyanezen a szinten maradnak. Az aktuális pótlási vásárlásokat folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni. Ez az elméletben egyértelmű szabály a gyakorlatban néha nehezen megvalósítható, mivel a termelésre vagy értékesítésre vonatkozó statisztikai adatok nem adnak világos képet arról, hogy az adott árukat kezdeti telepítésként vagy a meglévő tételek pótlására vásárolták meg.

2.127. A meglévő állóeszközökbe a fejlesztésük, újraépítésük, átalakításuk, élettartamuk meghosszabbítása vagy termelékenységük növelése érdekében beépített árukat és szolgáltatásokat azon tárgyi eszközökkel együtt kell elszámolni, amelyekbe beépítették azokat. Ezt a munkát új állóeszközök beszerzésének kell tekinteni. Elvben ebbe a kategóriába tartozik az állóeszközökbe beépített összes áru és szolgáltatás, amely jóval túllép az aktuális karbantartás és javítás körén. A folyó karbantartás alatt minden olyan szolgáltatást kell érteni, amelynek – a tárgyi eszközök szokásos élettartamával összevetve – viszonylag rövid időközönkénti biztosítása szükséges ahhoz, hogy az árukat javítható állapotban tartsák. Ide tartozik például a tárgyi eszközök gyorsan elkopó alkatrészeinek cseréje, a külső és belső festés, stb.

2.128. Az ilyen jellegű karbantartásokra kifizetett összeg nagysága semmi esetre sem lehet annak a döntésnek a kritériuma, hogy az adott szolgáltatás eszköz létrehozásának vagy folyó karbantartásnak számít, mivel a nagy értékű tételek esetében a folyó karbantartási szolgáltatások is igen költségesek lehetnek (vö. 2.109. e) pont). Szigorú értelemben véve a meglévő állóeszközökön végrehajtott szolgáltatásokat vagy a „folyó karbantartás” vagy a „bruttó állóeszköz-felhalmozás” kategóriába történő kiosztását azon időtartam alapján kell eldönteni, amely a szolgáltatás szükséges megismétléséig eltelik, pl. azon cserealkatrészek esetében, amelyek általában elkopnak egy éven belül – mint például a tehergépkocsik gumiabroncsai –, folyó karbantartásról van szó, míg a motor cseréje állóeszköz-felhalmozást jelent, és nem a nagyobb érték miatt, hanem azért, mert a motort rendes körülmények között nem évente, hanem csak több év elteltével kell kicserélni. Az ilyen szolgáltatások eszközök kategóriában való elszámolása (azaz állóeszköz-felhalmozásként és nem folyó karbantartásként való kezelése) az értékcsökkenés rendszerén keresztül lehetővé teszi az érték egyenlő elosztását a teljes használati időszakra.

2.129. Az SNA 93 meghatározza, hogy az állóeszközök javításait az állóeszközök jellemzőiben bekövetkező változások terjedelmére – azaz a méretükben, formájukban, teljesítményükben, kapacitásukban vagy várható élettartamukban bekövetkező főbb változások –, vagy arra a tényre alapozva kell eldönteni, hogy az adott típusú javítások nem olyan jellegű változtatások, amelyekre a hasonló típusú állóeszközök esetében rutinszerűen, a rendszeres karbantartási és javítási programok keretében szükség lenne (vö. SNA 93, 10.49).

▼B

e) Állóeszköz-átadás

2.130. Az állóeszközök átadása magában foglalja az állóeszközök tulajdonos általi értékesítését, lebontását, selejtezését vagy megsemmisítését, vagy árucserébe, illetve természetbeni tőketranszferként való felajánlását (vö. ESA 95, 3.103. b) pont és 3.104). Ezek az átadási formák általában tulajdonosváltást eredményeznek és közvetlen gazdasági céllal rendelkeznek (ennélfogva a tulajdonosuk által a további gazdasági használat megakadályozása céljából lebontott, leselejtezett vagy megsemmisített állóeszközök nem szerepelnek ezen elidegenítések között) (SNA 93, 10.35 és 10.39). Egyes esetekben azonban az átadott eszköz ugyanazon szervezeti egységen belül tartható, mint például a mezőgazdasági termelő által levágott és a családja által felhasznált állatok esetében.

f) Bruttó állóeszköz-felhalmozás értékelése

2.131. A bruttó állóeszköz-felhalmozást beszerzési áron (a tulajdon átruházásnak költségeivel, a telepítési és egyéb átruházási díjakkal együtt), vagy – ha saját előállítású – a hasonló állóeszközök alapárán (az alapár megkapható a felmerülő költségek összegéből) kell értékelni. Az elidegenítéseket az értékesítési áron kell elszámolni, amely megfelel a beszerzési árnak a tulajdon átruházása során felmerülő költségekkel, valamint a telepítési és átruházási díjakkal csökkentett összegével (vö. 2.130).

g) Tulajdonátruházás költségei

2.132. Az eszközök tulajdonának átruházási költségei a beszerző félnél bruttó állóeszköz-felhalmozásként jelentkeznek, még akkor is, ha a költségek némelyikét az eladó fizette. Ide tartoznak az eszközök tulajdonba vétele érdekében felmerülő kiadások (telepítési és szállítási díjak stb.), a közvetítői díjak és jutalékok (ügyvédek, szakértők stb.), valamint az eszközök tulajdonának átruházása során felhasznált közvetítői szolgáltatások után fizetendő adók.

2.133. A beszerző fél bruttó állóeszköz-felhasználása magában foglalja a beszerzett áruk értékét (az átruházási költségek nélkül) plusz a beszerzés során felmerülő összes átruházási költséget. Ezzel szemben az eladó bruttó állóeszköz-felhalmozása csak az eladott áruk értékét tartalmazza (az átruházási költségek nélkül) ([1]). A nem termelt eszközök (pl. termőföld vagy szabadalmazott eszközök, pl. termelési jogok) esetében, amelyek nem szerepelnek a bruttó állóeszköz-felhalmozásban, e költségeket el kell különíteni ezen eszközök beszerzésétől/eladásától, és más címen, a beszerző bruttó állóeszköz-felhalmozásaként kell elszámolni.

h) A bruttó állóeszköz-felhalmozás és az eszközök értékváltozásai

2.134. A mérleg, amely a tulajdonban lévő eszközök és a vállalt kötelezettségek értékeinek részletes jegyzékét tartalmazza, tájékoztatást nyújt az eszközök értékváltozásainak különböző összetevőiről. A mérlegben meghatározottak szerint (vö. ESA 95, 7.08) valamely eszköznek az elszámolási időszak kezdete és vége közötti értékváltozása az alábbiak szerint írható le:

Az eszközök értéke az elszámolási időszak végén

– Az eszközök értéke az elszámolási időszak kezdetén = Bruttó állóeszköz-felhalmozás
  – Értékcsökkenés
  + Egyéb volumenváltozások
  + Névleges eszköztartási nyereség (veszteségek nélkül)

2.135. A névleges eszköztartási nyereségek (veszteségek nélküli) megfelelnek a vizsgált időszak alatt felhalmozott, és azon eszközök árváltozásából származó eszköztartási nyereségeknek (veszteségek nélkül), amelyek gazdasági és fizikai (mennyiségi és minőségi) jellemzői az érintett időszak alatt változatlanok maradtak. Ezeket a változásokat az átértékelési számlán kell elszámolni.

([1]) E módszer közvetlen folyományaként az „állóeszköz” állatállományok egységek közötti kereskedelmével kapcsolatos költségeket a beszerző bruttó állóeszköz-felhalmozása alatt kell elszámolni.

▼B

2.136. Az eszközök egyéb volumenváltozásai olyan gazdasági folyamatok, amelyek lehetővé teszik a természeti kincsek feltárásának, fokozatos csökkenésének és kimerülésének az elszámolását, valamint az eszközökből származó hasznot esetlegesen módosító kivételes események következményeinek elszámolását. Ami a mezőgazdasági ágazat eszközeit illeti, a volumenváltozások három kategóriába sorolhatók:

— kivételes veszteségek vagy katasztrófa okozta veszteségek (földrengés, háború, aszály, járvány stb.),

— az eszközérték-csökkenés várható leírása (az állóeszközök értékcsökkenésével mérve) és a ténylegesen elhatározott értékcsökkenés (előre nem látható elavulás, károsodás, minőségromlás és balesetek miatt a vártnál nagyobb mértékű értékcsökkenés) közötti árrés,

— az állóeszközök osztályozásában vagy szerkezetében fellépő változások: pl. a mezőgazdasági földterület gazdasági céljának megváltozása, tejelő állomány átállítása hústermelésre (vö. 2.149, 1. lábjegyzet) vagy magáncélú vagy egyéb gazdasági használatra átalakított mezőgazdasági épületek.

2.137. Ennélfogva a bruttó állóeszköz-felhalmozáson és az értékcsökkenésen (vö. 3.098–3.106) kívül az eszközök értékváltozásainak elemzése során más elemeket is figyelembe kell venni.

i) A bruttó állóeszköz-felhalmozás elemei

2.138. Az ESA 95 négy olyan elemtípust különböztet meg, amelyet bruttó állóeszköz-felhalmozásként kell elszámolni (vö. ESA 95, 3.105):

— új vagy meglévő tárgyi eszközök (lakások, egyéb épületek és szerkezetek, gépek és berendezések, művelés alatt álló eszközök) beszerzésének és eladásának egyenlege,

— új vagy meglévő immateriális javak (ásványkincsek feltárása, számítógépes szoftverek, művészeti és egyéb alkotások) beszerzésének és eladásának egyenlege,

— a nem termelt tárgyi eszközökön végzett nagyobb fejlesztések, beleértve a termőföldet,

— a nem termelt eszközök, mint például a termőföld és a szabadalmazott eszközök tulajdonjogának átruházási költségei.

2.139. Az EAA esetében a bruttó állóeszköz-felhalmozás elemeinek öt típusa különböztethető meg:

— újratermelő ültetvények,

— állatállomány,

— tárgyi eszközök és immateriális javak:

  — gépek és egyéb tárgyi eszközök,

  — fuvareszközök,

  — gazdasági épületek (nem lakáscélú),

  — egyéb szerkezetek, a termőföld minőségének javítása kivételével (egyéb épületek és szerkezetek stb.),

  — egyéb (számítógépes szoftverek stb.)

— termőföld minőségének javítása,

— a nem termelt eszközök, mint például a termőföld és a termelési jogok tulajdonjogának átruházási költségei.

2.140. A mezőgazdasági eszközök esetében a bruttó állóeszköz-felhalmozás két eszköztípust érint (ültetvények és állatok), amelyeket ismételten és folyamatosan olyan termékek előállítására használnak, mint a gyümölcsök, gumi, tej stb.: gyümölcsfák, szőlőültetvények, komlóültetvények, bogyósgyümölcs-ültetvények és spárga-ágyások. A karácsonyfa-ültetvények (amelyek csak egy alkalommal szolgáltatnak végterméket) nem minősülnek állóeszköznek, ahogyan a gabona- és zöldségvetemények sem. Állóeszközként szolgáló állatok például a következők: tenyészállatok, tejelő tehenek, gyapjukért tartott juhok és igavonó állatok (a vágásra szánt állatok, köztük a baromfifélék, nem állóeszközök).

▼B

j) Ültetvények

2.141. Az ESA 95 értelmében (3.103) az ültetvények bruttó állóeszköz-felhalmozása megfelel a már termőképes újratermelődő természeti erőforrások (mint például gyümölcsfák) beszerzése és elidegenítése egyenlegének, plusz a még nem termőképes (termékeket előállítani még nem képes) természeti erőforrások természetes gyarapodásának összegével az érintett elszámolási időszakban.

2.142. A bruttó állóeszköz-felhalmozás e meghatározása megfelel az alábbiaknak:

— az elszámolási időszakban új ültetvényekre (új vagy felújított) fordított kiadások, beleértve az elszámolási időszak alatt a fiatal ültetvények fenntartására fordított összegeket (az első három évben),

— az ültetvényeknek a termőképességük eléréséig a belső értékükben bekövetkezett növekedés,

— a már termőképes ültetvények mezőgazdasági egységek közötti cseréjével kapcsolatos tulajdonátruházási költségek.

2.143. A bruttó állóeszköz-felhalmozás ültetvényekre vonatkozó felosztásának első két eleme a bruttó állóeszköz-felhalmozás saját előállítású mezőgazdasági kibocsátásának felel meg.

2.144. Az ültetvények elidegenítése (amelyet negatív bruttó állóeszköz-felhalmozásként kell elszámolni) két formában történhet: lábon álló ültetvények értékesítése más (mezőgazdasági) egységeknek, amely esetben az EAA rendszerébe csak a tulajdon átruházásával kapcsolatos költségeket kell felvenni. A másik lehetőség az ültetvények szokásos élettartamuk végét megelőző kivágása. Ebben az esetben azonban – az elidegenítés általános meghatározásának megfelelően – a kivágott ültetvényeknek közvetlen gazdasági felhasználással kell rendelkezniük; más szóval egy ellentételező tételt kell bejegyezni áruk és szolgáltatások formájában való felhasználásként (mint például értékesítés faanyagok értékesítésére szakosodott vállalkozásnak ([1])). A második esetben az ültetvények negatív bruttó állóeszköz-felhalmozásként elszámolandó elidegenítésének alacsonyabb összeget kell képviselnie.

2.145. Következésképpen az esetek többségében (kivéve a 2.144 pontban leírt második esetben) a kivágások értékét nem lehet levonni az ültetvényekbe beruházott értékből. A meglévő ültetvények megújítását szolgáló beruházásokat beruházásként, és nem szokásos karbantartási költségekként kell elszámolni.

2.146. Az ültetvények kivágásának kezelését az értékcsökkenés kiszámításával kapcsolatosan kell elemezni. Az ESA 95 rendszerrel összhangban az ültetvények esetében akkor beszélhetünk az ültetvények értékcsökkenésének megfelelő állóeszköz-értékcsökkenésről, ha az ültetvények már elérték a termőképességet. Ennek megfelelően a kivágások ([2]) a következőképpen értelmezhetők:

— az ültetvények szokásos élettartamának végén kivitelezett kivágások az ültetvények eszközök közül való kivonásának felelnek meg. Ezeket a kivágásokat az ültetvények termőideje alatt végig figyelembe kell venni az állóeszköz értékcsökkenésében,

— a „kivételes” kivágások az ültetvényeknek a szokásos élettartamuk vége előtti kivágását jelentik, amely különböző (gazdasági, stratégiai stb.) okokból történhet. Ezeket a kivágásokat a reál (tényleges) értékcsökkenés és az állóeszköz értékcsökkenésével mért szokásos értékcsökkenés különbségeként kell értelmezni. Ezt az értékcsökkenési többletet az „eszközök egyéb volumenváltozásai” számlán (felhalmozási számlák) kell elszámolni, amely nem szerepel az EAA rendszerében.

([1]) Ebben az esetben az ültetvény kivágásának és a faanyag értékesítésének tevékenysége erdőgazdálkodási tevékenységnek minősül.

([2]) Megjegyzendő, hogy a kivágási szolgáltatás költsége, amely lehet egy kivágásokat vállaló vállalat által kiszámlázott összeg is, a szolgáltatás folyó termelőfelhasználását jelenti.

▼B

2.147. Az ültetvények értékében az elszámolási időszak alatt bekövetkezett változás tehát az alábbi négy összetevőből áll (vö. 2.134):

— bruttó állóeszköz-felhalmozás, amely megfelel az elszámolási időszak alatti beszerzések és eladások közötti értékkülönbségnek, a 2.141–2.145 pontban meghatározottak szerint,

— állóeszköz értékcsökkenése, amely az ültetvények értékcsökkenését méri a 2.146 pontban meghatározottak szerint,

— a „volumen" egyéb változásai, amelyek az ültetvényeket érintő előre nem látható eseményeket (mint például kivételes kivágások) képezik le, és amelyeket az „eszközök egyéb volumenváltozásai" számlán kell elszámolni (vö. a 2.136 és 2.146 pontokban említett meghatározásokkal),

— eszköztartási nyereségek (veszteségek nélkül), amelyek az elszámolási időszakban bekövetkezett árváltozások eredményeképpen bekövetkezett értékváltozást mérik, és amelyeket az ESA 95 felhalmozási számlák átértékelési számláján kell elszámolni (vö. a 2.135 pontban említett meghatározással).

2.148. A művelés alatt álló növényi eszközökbe, azaz ültetvényekbe fektetett beruházásokat az ilyen típusú mezőgazdasági szerződéses munkára (talajelőkészítéssel, gépek rendelkezésre bocsátásával, növényi anyaggal, munkaerővel stb. együtt) szakosodott vállalkozások általi értékesítésként, vagy saját számlára előállított állóeszközök kibocsátásaként kell elszámolni (vö. 1.75).

Ültetvény saját számlás előállításánál az alábbiakat kell elszámolni:

a) a kibocsátás értékének kiszámításához: az ültetvényben a saját előállítású állóeszközök esetében akár a hasonló ültetvények értéke, amelyet az alapár és az időszak alatt felmerülő arányos termelési költségek alapján lehet értékelni, akár az időszak alatt felhasznált anyagok (beleértve a faiskolai növényeket) és nyújtott szolgáltatások értéke;

b) a folyó termelőfelhasználás kiszámítása során a különböző folyó termelőfelhasználásként felhasznált áruk (beleértve a faiskolai növényeket) értéke;

c) a bruttó állóeszköz-felhalmozáshoz, az „ültetvények" kategóriában az ültetvények saját előállítású állóeszközei értékének (azaz az a) pontban említett bejegyzés) és az ilyen jellegű szerződéses munkára szakosodott egység telepítési kibocsátásának összeadásával kapott érték.

k) Állóeszközként besorolt állatok.

2.149. Az állatállományra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhalmozás az alábbi elemeknek felel meg:

— az állatállomány éves gyarapodása (a teljes kifejlettség eléréséig);

— állatállomány-beszerzések (behozatal) és eladások (vágások [1] és kivitel) egyenlege;

— mezőgazdasági egységek közötti kereskedésben [2] felmerülő, a tulajdon átruházásával kapcsolatos költségek.

2.150. Az ESA 95 rendszerrel összhangban az állatállományra vonatkoztatott bruttó állóeszköz-felhalmozás az év során megvalósított állatállomány-beszerzések (természetes gyarapodás és behozatal), beleértve a saját tenyésztésből származókat is, és az állatállomány-elidegenítések

(1) A vágásra (azaz vágóhíd vagy a gazdálkodó általi levágásra, beleértve a nem mezőgazdasági egységek számára vágástól eltérő gazdasági felhasználásra való értékesítést) szánt állatállomány értékesítésének állóeszköz elidegenítéseként való kezelése a megváltozott gazdasági felhasználású állóeszközök elidegenítésének elszámolására szolgáló elszámolási eljárás leegyszerűsítését jelenti. Az „állóeszköz" állatállomány valójában készletté alakul át az „eszközök egyéb volumenváltozásai" számlára felvett „egyéb volumenváltozás" elnevezésű gazdasági folyamat (vö. 2.136) elszámolásával. Az értékesítésük készlet formájában történik, így az értékesítés készletből való kivételt jelent, nem pedig eszközök elidegenítését.

(2) Amennyiben az értékesítés és a vásárlás ugyanazon elszámolási időszakban történik. Ellenkező esetben egyrészről elidegenítést (az időszakra, amelyben az értékesítés történt), másrészről beszerzést (az időszakra, amelyben a beszerzés történt) kell elszámolni.

▼B

(vágásra [1]), kivitelre vagy egyéb végső felhasználásra) közötti különbség mértéke, amelyhez hozzáadódik a tulajdon átruházásának költsége [2]. Az állatállományra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhalmozás végig jelen van az állat élete során. Először is a bruttó állóeszköz-felhalmozás elsősorban az állat természetes gyarapodásából áll. Amikor az állat eléri a kifejlett állapotot, a bruttó állóeszköz-felhalmozás mérése elsősorban az elidegenítések (értékesítés eladásra vagy kivitelre) segítségével történik. A behozatal, a kivitel és a tulajdon átruházásának költségei az állatállományra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhalmozás olyan elemei, amelyek az állat hasznos élettartama alatt nagy valószínűséggel bármikor megjelenhetnek. Az állatállomány természetes gyarapodása (és a bruttó állóeszköz-felhalmozás egésze) képezi az állatállomány-állóeszközök saját mezőgazdasági előállítását.

2.151. A 2.134. pontban említettek szerint a bruttó állóeszköz-felhalmozás mérése az eszközök értékváltozásának csak az egyik eleme. Valójában a bruttó állóeszköz-felhalmozás az egyes állatkategóriák adott naptári évre vonatkozó átlagárán értékelt állatállomány számában bekövetkezett változáson keresztül csak akkor mérhető (kvantitatív módszer), ha teljesül az alábbi három feltétel:

— nincs névleges eszköztartási nyereség vagy veszteség (azaz az árak és az állatállomány létszámában szabályos trend figyelhető meg),

— nincs egyéb volumenváltozás (azaz nincs természeti katasztrófák okozta veszteség és nincs változás az osztályozásban stb.),

— nincs állóeszköz-értékcsökkenés (azaz nincs előrelátható értékcsökkenés az állatállomány értékében).

A számítás másik módszere (közvetlen módszer) az egyes állatkategóriák hozzáadási és kivonási folyamatainak méréséből áll, a megfelelő árakon történő számítással: a beszerzések és az elidegenítések mellett ez a módszer a hozzáadásokat (különösen születések) és az üzemből való kivonásokat is figyelembe veszi.

2.152. Ebből kifolyólag a bruttó állóeszköz-felhalmozás általában nem mérhető az elszámolási időszak vége és eleje közötti állatállomány-értékek különbségével. Az állatállományra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhasználás kiszámítására vonatkozó szabály közvetlenül függ az állatállomány (bruttó állóeszközön-felhalmozáson kívüli) értékváltozása három elemének elszámolására és mérésére elfogadott módszertől, és különösen az állóeszköz-értékcsökkenés elemétől.

2.153. Elméletben az állóeszköz értékcsökkenését az állatállományra kell kiszámítani [3]. Valójában az állatállomány állóeszköz-értékcsökkenése megfelel az állatállománynak a termelési célból való felhasználása során a termelékenység várt visszaesése mérésének, amelyet az adott állatállományból származó jövőbeli bevétel frissített értéke is tükröz. Azonban, tekintetbe véve az állóeszköz értékcsökkenése kiszámításának gyakorlati nehézségeit (a számítási paraméterek meghatározása igen összetett, vö. 3.105 és 3.106), a termelő állatállományokra nem kell kiszámítani az állóeszköz értékcsökkenését.

2.154. Az állatállományra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhalmozás különböző módszerekkel mérhető. A folyamatos leltározás módszerének használatával a bruttó állóeszköz-felhalmozás 2.149. pontban meghatározott összes eleme (az állatállomány természetes gyarapodása, a behozatal, az értékesítések vágásra és kivitelre, a tulajdon átruházásának költségei) pontosan értékelhető. Ettől függetlenül számos adat szükséges az értékeléshez (mint például a termelő állatállományra vonatkozó árak a hasznos élettartamuk során). Ugyanez vonatkozik az állatállomány termelési ciklusára alapuló módszerekre is. Szükséges tehát egy egyszerűbb módszer elfogadása, még akkor is, ha az kevésbé pontos.

([1]) Beleértve a saját végső fogyasztásra vagy természetbeni fizetségnek szánt vágásokat.

([2]) A mezőgazdasági termelők közötti állatállomány-kereskedelmet nem számolják a számlákban. Ugyanez a helyzet áll fenn akkor is, ha a kereskedés ügynökön keresztül megy végbe (ha a vásárlás és az értékesítés ugyanabban az időszakban történt). Azonban a tulajdon átruházásának költségét (ügynöki szolgáltatások, kereskedelmi árrések, szállítási költségek stb.) fel kell tüntetni az állatállományra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhalmozás értékében.

([3]) Az SNA 93 (6.185), az ESA 95 rendszerrel (6.03) ellentétben úgy véli, hogy az állóeszköz értékcsökkenését az állatállományra kell kiszámítani.

▼B

2.155. Az ajánlott módszer közvetett számítási megközelítést ([1]) alkalmaz. Az állatok számában bekövetkező változás számításán, és az alábbi két feltevésen alapul:

— az állatállományok árai szabályosak és általában előre láthatók, így az évi átlagár használható a mennyiségek értékelésére, kizárva az eszköztartási nyereségeket/veszteségeket,

— a kivételes veszteségek megbecsülhetők (mennyiségben és árban).

2.156. A bruttó állóeszköz-felhalmozás az alábbi elemek összegéből áll:

Bruttó állóeszköz-felhalmozás= Az állatállomány egyedszámában az elszámolási időszak vége és eleje közötti változás, az éves átlagáron (P) értékelve

+ Selejt állat értékkülönbözet

+ Termelő állatállomány egyéb veszteségei

+ Tulajdon átruházásának költségei

2.157. A „selejt állat értékkülönbözet” a termelő állatállományból való kivonása idején fennálló, a termelő állatokként értékelt állomány értéke (amelyet nevezhetünk „tőkeárnak”) és ugyanezen állatállomány vágásra szánt állatokként értékelt értéke (azaz a vágóhídi eladási ár) közötti különbségre vonatkozik.

2.158. A „termelő állatállomány egyéb veszteségei” két veszteségtípusból áll össze:

— a teljes kifejlettséget elért termelő állatállomány kivételes veszteségei,

— az élete végéig (természetes halál) termelésben tartott állatállomány értéke.

2.159. A bruttó állóeszköz-felhalmozás számítása során elszámolandó veszteségek értéke megfelel az állatállománynak az időszak elején érvényes áron számított értéke és az állatok elidegenítési értéke közötti különbségnek. Ezeket az elidegenítéseket a vágásra (azaz értékesítésre vagy saját végső fogyasztásra) kerülő állatok eladási árán kell értékelni, vagy lehet nulla is, ha az állatokat nem hasznosítják (pl. ha kényszervágást hajtanak végre rajtuk stb.).

2.160. A „termelő állatállomány egyéb veszteségei” és a „selejt állat értékkülönbözet” kifejezések a mérleg „eszközök egyéb volumenváltozásai” számláján elszámolt folyamatoknak felelnek meg. Kapcsolatot biztosítanak az eszközértékek változásának különböző összetevői és a bruttó állóeszköz-felhalmozás között, és biztosítják az ESA 95-nek való megfelelést. Figyelembevételük elmulasztása az állatállományokra vonatkozó bruttó állóeszköz-felhalmozás reálértékének alulbecslését eredményezné.

2.161. Az állatállomány mint saját előállítású állóeszköz – amely megfelel az állatok természetes gyarapodásának – becslése a bruttó állóeszköz-felhalmozás 2.149. pontban említett meghatározásából származik, a teljes kifejlettséget még el nem ért állatok kategóriájára alkalmazva:

Saját előállítás = bruttó állóeszköz-felhalmozás + elidegenítések (vágások és kivitel) – beszerzések (behozatal) ([2]) – (tulajdon átruházásának költsége).

l) Tárgyi eszközök és immateriális javak (a mezőgazdasági eszközök kivételével)

2.162. A mezőgazdasági eszközöktől (ültetvények és állatállomány) eltérő tárgyi eszközök és immateriális javak az alábbi elemekből állnak:

— gépek és egyéb tárgyi eszközök,

— fuvareszközök,

— gazdasági épületek (nem lakáscélú),

— egyéb (számítógépes szoftverek stb.).

([1]) Bármely más, ezzel egyenértékű eredményeket adó módszer használható.

([2]) Ez a levonás megfelel annak az elméleti esetnek, amikor a termelő állatok behozatalát bruttó állóeszköz-felhalmozásként számolják el. A gyakorlatban a mezőgazdasági ágazat által importált összes állatot készletek állományváltozásaként kezelik (vö. 2.205).

▼B

2.163. A bruttó állóeszköz-felhalmozás megfelel ezen eszközök (az elszámolási időszak alatt előállított vagy importált új eszközök) beszerzésének az egyéb egységekhez (a mezőgazdasági ágazat vagy valamely más nemzetgazdasági ágazat egységeihez) irányuló transzferrel csökkentett értékének. Szem előtt kell tartani, hogy ha ez a gazdasági művelet a mezőgazdasági ágazat két egységére vonatkozik ugyanazon elszámolási időszakon belül, akkor a két folyamat kioltja egymást, és a megfelelő állóeszköz-kategória alatt csak a tulajdon átruházásával kapcsolatos költségeket kell elszámolni.

2.164. Olyan építkezés vagy (értékesítésre szánt) tárgyi eszközök esetében, amelyek előállítása több időszakon nyúlik át, a termelés időszakában végzett munka értékét a termelő készleteinek állományváltozása alatt kell elszámolni befejezetlen termelés formájában. Ezeket az árukat (ingó vagy ingatlan) nem kell elszámolni a bruttó állóeszköz-felhalmozás alatt mindaddig, amíg a tulajdon átruházása meg nem történt. Ezzel szemben, ha a termelés saját előállítású, akkor ezt a munkát a termelési időszak egésze alatt bruttó állóeszköz-felhalmozásként kell elszámolni (vö. 2.025).

2.165. Azokat az eszközöket, amelyek gazdasági felhasználása anélkül változik meg, hogy tulajdonosváltás következne be (pl. amikor valamely gazdasági épületet a mezőgazdasági termeléstől eltérő célra használnak), nem lehet eszközök elidegenítéseként elszámolni. Ezeket a változásokat az „eszközök egyéb volumenváltozásai” számlán kell elszámolni.

m) A földterület fejlesztése

2.166. A nem termelt tárgyi eszközökön végzett jelentősebb fejlesztések elsősorban a földterület fejlesztésére (jobb talajminőség és nagyobb terméshozamok öntözés, alagcsövezés és árvízvédelmi intézkedések révén) vonatkoznak, és bármely más bruttó állóeszköz-felhalmozáshoz hasonlóan kell ezeket kezelni. Mivel a termőföld-beszerzéseket és -kivonásokat nem bruttó állóeszköz-felhalmozásként számolják el (mivel nem termelt eszközök), a termőföld minőségének javítására tett beruházásokat külön, egy speciális bruttó állóeszköz-felhalmozási kategória alatt kell felsorolni.

2.167. Ezek a beruházások a termőföld minőségének javítására és egyéb termelési felhasználásokra történő előkészítésére fordított kiadásoknak felelnek meg, a szokásos karbantartási kiadások kivételével (vö. 2.127–2.129). Ezeknek a kiadásoknak a gazdálkodóktól kell származniuk, vagy a ráfordítások eredményének az ő tulajdonukba kell kerülnie. Ez különösen az olyan infrastruktúrával kapcsolatos munkálatokra vonatkozik, mint például az erdőirtás, a planírozás, az alagcsövezés, az öntözés és a talajkonszolidáció (vö. ESA 95, 3.106 és SNA 93, 10.51–10.54).

n) A nem termelt eszközök tulajdonjogának átruházásával kapcsolatos költségek

2.168. A nem termelt eszközök tulajdonjogának átruházásával kapcsolatos költségek a termőföld és nem termelt immateriális javak (mint például szabadalmaztatott eszközök, termelési jogok stb.) mezőgazdasági egységek általi beszerzéseire vonatkoznak. Ezeket a beszerzéseket nem bruttó állóeszköz-felhalmozásként számolják el (hanem a tőkeszámla egy másik kategóriája alatt, mivel ezek nem termelt eszközök), és bruttó állóeszköz-felhalmozásként csupán a tulajdonjog átruházásával kapcsolatos költségeket számolják el (a beszerzőnél, de nem az eladónál).

o) A bruttó állóeszköz-felhalmozásba nem tartozó áruk és szolgáltatások

2.169. Az alábbi áruk és szolgáltatások nem tartoznak bele a bruttó állóeszköz-felhalmozásba:

a) kis értékű (500 EUR alatt, 1995-ös árakon) kisebb szerszámok, munkaruha, tartalékalkatrészek és berendezések, még akkor sem, ha szokásos élettartamuk meghaladja az egy évet (vö. azonban 2.125 és 2.126); mivel ezeket rendszeresen pótolják, és az üzleti elszámolási gyakorlatnak való megfelelés érdekében az ilyen áruk beszerzéseit folyó termelőfelhasználásnak kell tekinteni (vö. 2.105 és 2.106);

▼B

b) a folyamatban lévő karbantartást és javítást (vö. 2.127–2.129) folyó termelőfelhasználásként sorolják be;

c) tudományos kutatási, reklámozási és piackutatási stb. szolgáltatások. Az ilyen szolgáltatások beszerzései a folyó termelőfelhasználás alá tartoznak (vö. 2.108 d) pont);

d) háztartások által saját szükségleteik kielégítésére beszerzett tartós javak; mivel ezeket az árukat nem használják fel termelési célokra, végső fogyasztásként kell őket kezelni;

e) készletként besorolt állatok: vágásra tartott hízóállatok, beleértve a baromfiféléket;

f) állóeszközök eszköztartási nyereségei vagy veszteségei (az átértékelési számlán kell elszámolni, vö. 2.135);

g) állóeszközök katasztrófa (szarvasmarha-betegségek stb.) vagy *vis maior* (árvíz, szélvihar stb.) eredményezte veszteségei (vö. 2.045 és 2.136).

2.170. Az egyszerre szakmai és magáncélokra is használt állóeszközök (például gépjárművek) értékét a két lehetséges felhasználásukkal összhangban kell elszámolni; részben bruttó állóeszköz-felhasználásként, részben pedig végső felhasználásként.

2. **Készletváltozás**

a) A készlet és a készletváltozás meghatározása

2.171. A készletek olyan árukból állnak, amelyek nem részei az állótőkének, és amelyek az adott pillanatban a termelőegység tulajdonában vannak. A készletek két típusát különböztetjük meg: az input készleteket és az output készleteket:

— az input készletek olyan nyersanyagokból és forrásokból állnak, amelyeket egy-egy későbbi időpontban folyó termelőfelhasználás céljára fognak felhasználni a termelési folyamatokban. Általában e termékek felhasználását a vásárlásoknak (vagy egyéb beszerzési formáknak) az elszámolási időszakban történt készletváltozással való kompenzálásával számítják ki (vö. 2.021).

— az output készletek a termelő késztermék- és befejezetlentermelés-készleteit jelentik. Ezeket a kibocsátás kiszámításakor veszik figyelembe. Az output készletek az alábbiakból állnak:

  — az ágazat késztermékei: ezek olyan áruk, amelyeket a termelők már nem dolgoznak fel tovább, mielőtt egyéb gazdasági célokra továbbküldenék őket. A mezőgazdaság esetében ide tartoznak a növényi termékek, az olívaolaj, a szőlőmust, az állati termékek és az el nem választható másodlagos tevékenységek által termelt nem mezőgazdasági termékek,

  — befejezetlen termelés: még nem teljesen befejezett termelés. Az EAA esetében ide tartozik a bor, a vágásra szánt állatok, csirke és egyéb baromfifélék (beleértve a tenyészbaromfikat is), és egyéb állatok, kivéve az állóeszközként besorolt állatokat. Meg kell említeni, hogy a lábon álló növényi állományok (vö. 2.012) az éves gazdasági számlákban nem befejezetlen termelésként szerepelnek.

2.172. Azt a jelenséget, hogy az európai mezőgazdaságban a lábon álló növényi állományokat nem befejezetlen termelésként számolják el, az támasztja alá, hogy a növények igen nagy többségének a termelési ciklusa rövidebb, mint az elszámolási időszak. Az az általános vélemény, hogy a betakarítás idején való elszámolásuk megfelelő konzisztenciát biztosít a termelési költségekkel ahhoz, hogy a tevékenységből származó bevétel elemzésében szerepeljen (vö. 2.012). Amennyiben a betakarítási, a talajelőkészítési és a vetési műveletek nem ugyanabban az elszámolási időszakban zajlanak le, annak az időszaknak a számlái, amelyben a költségek felmerültek, elszámolási veszteséget, míg a betakarítási időszak számlái elszámolási nyereséget mutatnak. Ez az elszámolási módszer azonban elfogadható lehet, ha a körülmények évről évre változatlanok, hozzávetőleges egyensúly alakul ki abban a tekintetben, hogy az adott időszak kiadásait kompenzálja az előző betakarítás értékesítéséből származó haszon. Ez a kompenzáció csak a termelésben bekövetkező jelentős változás vagy igen gyenge betakarítás

▼B

esetén nem történik meg. Ilyen körülmények között a kibocsátás befejezetlen termelésként való elszámolása lenne javasolt (vö. 2.013).

2.173. Meg kell említeni, hogy a szolgáltatásokat nem lehet készletként elszámolni, kivéve a készletekbe felvett áruk beszerzési árában benne foglalt szolgáltatásokat.

2.174. Az ESA 95 értelmében a készletváltozást a készletbevétel értékéből a készletből való kivonásokat, valamint a készleten lévő áruk esetleges veszteségeit levonva kell kiszámítani.

b) A számbavétel időpontja és a készletváltozás értékelése

2.175. A készlet tételeit a készletbevétel napján kell értékelni, a készletből való kivonásokat pedig a készletből való kivonás idején érvényes árakon. A készletbe vételek és kivonások számbavétele (és értékelése) időpontjának konzisztensnek kell lennie termékekkel való egyéb gazdasági műveletek (kibocsátás és folyó termelőfelhasználás) időpontjával.

2.176. A készletekváltozásnak (készletbe vétel, kivonás, vagy késztermékek vagy befejezetlen termelés ismétlődő veszteségei) az értékeléséhez az alapárat kell használni. A befejezetlen termelés készletbe vétele esetén az alkalmazott árat az időszak végéig felmerülő összes termelési költség arányos részét egy hasonló késztermék érvényes alapárára alkalmazva kell megbecsülni. A befejezetlen termelés készletbevételi értékének becslésére alkalmazható a termelési költségnek a várható működési eredménnyel vagy a (becsült) vegyes jövedelemmel megnövelt összege is (vö. ESA 95, 3.51 és 3.52).

2.177. Az ESA 95 rendszerben a készletnövelő és készletcsökkentő tételek elszámolására javasolt módszer a folyamatos leltározás módszere. Ez a megoldás azonban nem alkalmazható általánosan, tekintve a készletbe vételre és készletből való kivonásra vonatkozó információk megszerzésének nehézségeit. A folyamatos leltározás módszerével való összhang kialakítása érdekében az ESA 95 a „kvantitatív” módszert ajánlja, amely a készletváltozások az elszámolási időszak nyitó- és zárókészletének volumenei közötti különbségként való méréséből áll, az adott időszakban érvényben lévő átlagárak alapján értékelve. Azonban ez a módszer csak akkor alkalmazható, ha az árak az érintett időszak alatt változatlanok, vagy ha az elszámolási időszak alatt az árak és a készletezett mennyiségek változatlan ütemben nőnek vagy csökkennek.

2.178. Ez a „mennyiségi módszer” az árak és a termelési folyamatból származó mennyiségek, valamint a kínálat és kereslet szerkezetének ingadozása miatt nem alkalmazható a növénytermelésre. Ezt a mezőgazdaságra jellemző problémát az ESA 95 felismerte (vö. 3.124. c) pont).

2.179. Azt is figyelembe kell venni, hogy a készleteknek a 2.174. pont szerinti változása csak egyik összetevője a készletértéknek az elszámolási időszak kezdete és vége közötti változásában. Létezik egy olyan elszámolási alapegyenlet, amely összekapcsolja a készletállományok nyitó- és záróértékeit:

A zárókészletek értéke, az elszámolási időszak végén alkalmazandó árakon

– A nyitókészletek értéke,

Készletváltozás (készletnövelő tételek – készletcsökkentő tételek – ismétlődő veszteségek

+ névleges eszköztartási nyereség (veszteségek nélkül)

+ egyéb volumenváltozások

2.180. Ezek a névleges eszköztartási nyereségek és veszteségek, valamint az egyéb volumenváltozások ([1]) nem szerepelnek a kibocsátás mérésében, az eszközök egyéb változásai számlán viszont igen (az átértékelési számlán, valamint az eszközök egyéb volumenváltozásai számlán).

2.181. A készletváltozás értékelése kapcsán az EAA-ban a legfőbb nehézség a növényi termékekkel kapcsolatban adódik. Ezek a termékek való-

([1]) Az egyéb volumenváltozások alatt általában olyan árukészletek értendők, amelyek valamely rendkívüli esemény (mint például természeti katasztrófák) következtében megsemmisülnek. A folyó veszteségeket a készletekből való kivonás alatt kell elszámolni.

▼B

jában idényjellegű termékek, amelyek készletnövelő tételként csak a betakarítást követően jelennek meg, míg állománycsökkenésként a betakarítást követő több hónapon is áthúzódnak, sőt gyakran még a következő elszámolási esztendőre is átnyúlnak. Az áruk is jelentősen ingadozhat egyik időszakról a másikra, sőt még ugyanazon időszakon belül is.

c) Állatállomány és állati termékek készletváltozásai

2.182. Az állatállomány-készletek változásainak értékelésekor nem bír túl nagy jelentőséggel, hogy az állatokat a születésüktől kezdve az országban tartották, vagy fiatalon importálták, és azt követően tartották és hizlalták az országban. Amikor az importált állatokat átveszi a gazdaság, amely folytatja a tartásukat az ország területén, az állatok a nemzeti termelés részévé válnak, és következésképpen bekerülnek a hazai termelésbe.

2.183. Az állományban bekövetkezett változások elszámolási időszak végén történő értékeléséhez megkülönböztetést kell tenni a „készletként" és az „állóeszközként" besorolt állatok között (vö. 2.140 és 2.202). Az első kategóriába tartozó állatok esetében a különböző állatállomány-szakágazatokban az alapáron vett értéket kell tekinteni az átlagos állatok élete során felmerülő termelési költségek összegeként a referenciaévvel bezárólag, a becsült működési eredmény vagy becsült vegyes jövedelem értékével növelve (vö. 2.176). Ha egy állatot eredetileg importáltak a nemzeti területen eltöltött időszak előtt, a behozatal idején érvényes beszerzési ár tekinthető az addig az időpontig felhasznált termelési költségek összegeként.

2.184. Mivel az állatok ára általában szabályosan változik, az állatállomány-készletek változásai megbecsülhetők az egyszerű közelítéses módszerrel, amely nem veszi figyelembe a névleges eszköztartási nyereségeket (veszteségek nélkül). Az állatok minden egyes kategóriája esetében a számviteli év vége és kezdete közötti populációváltozást meg kell szorozni az elszámolási időszak alatt tapasztalt átlagárral.

d) Idényjellegű termékek készleteinek állományváltozása

2.185. Az idényjellegű termékek olyan termékek, amelyek esetében a mennyiségi módszer nem biztosítja a folyamatos leltározás módszerének megfelelő megközelítését, tekintve az árak és mennyiségek szabálytalan változásait. A mennyiségi módszer alkalmazása a névleges eszköztartási nyereségek vagy veszteségek figyelembevételét eredményezheti a készletváltozások mérése során. Megoldás lehet erre, ha a készletváltozásokat az elszámolási időszaknál rövidebb időszakokra (például minden negyedévben), alidőszakokra nézve mérjük, amelyek még több ár- és mennyiségi trenddel szolgálhatnak. Mindamellett az ilyen jellegű módszert gyakran nehéz alkalmazni az alapadatok hiánya miatt.

2.186. Az idényjellegű termékek készletei értékelésének másik módszere a készletezett áruk áraiban mutatkozó trend vizsgálata. Az áruk ára a tárolás alatt megváltozhat, legalább három okból kifolyólag (SNA 93, 6.105):

— az áru fizikai jellemzői idővel javulhatnak vagy romolhatnak,

— előfordulhat, hogy szezonális tényezők befolyásolják az áru kínálatát és keresletét, ezáltal szabályos és előre megjósolható változásokat okozva az ár éves alakulásában, még akkor is, ha a fizikai jellemzők egyébként nem változnak,

— jelen lehetnek olyan tényezők, mint például az általános infláció vagy egyéb általános tényezők, amelyek az ár változását eredményezhetik, még akkor is, ha az áru fizikai és gazdasági jellemzői idővel nem változnak.

2.187. A termékek készletbe vételkor érvényes ára és a készletből való kivonásakor érvényes ára közötti különbség – az első két esetben – a tárolás során keletkezett kiegészítő kibocsátás értéket tükrözi (SNA 93, 6.106), mivel a több hónappal a betakarítás után a készletből kivont termékek – gazdasági értelemben véve – különböznek a tárolt termékektől. A termékek ilyen értéknövekedése nem számolható el névleges eszköztartási nyereségként (SNA 93, 12.70).

2.188. A készletértékek változásainak különböző összetevői, valamint a készleten lévő termékek árában bekövetkezett változásokat meghatározó

▼B

tényezők alapján, és tekintve az eszköztartási nyereségek és veszteségek elszámolásának a szezonális kibocsátás értékeléséből való teljes kizárásának nehézségét, két módszer ajánlott. A két módszer különbözik a tárolási tevékenység, valamint az áruk készleten maradása okozta értékváltozás számbavételi időpontja értelmezésében. Az első módszer képezi az idényjellegű mezőgazdasági termékek kibocsátásának és készletváltozásának értékelésében alkalmazandó referenciamódszert. A második módszer egyedi esetekben használható (főleg olyan termékek esetében, amelyek árait nehéz előre jelezni).

2.189. A referenciamódszer a készletváltozásnak az éves kibocsátási érték és ugyanazon év értékesítései (és egyéb felhasználásai) értékének különbségeként történő meghatározásából áll ([1]). Azon a feltevésen alapul, hogy az értékesítési év végén (a következő naptári év első felének végén) nem marad meg készlet. A módszer lényege, hogy közvetlenül értékeli az n év során betakarított teljes kibocsátást az (n/n + 1) gazdasági év súlyozott átlagárának használatával, majd levonja ebből a betakarítás évének megfelelő n naptári év ([2]) alatt realizált összes értékesítést (és egyéb felhasználást), az értékesítés (vagy egyéb felhasználások) idején alkalmazandó árakon.

2.190. A referenciamódszer a raktározási tevékenységet az áruk tárolás alatti áremelkedését szolgáló tényezőként kezeli. Ezért különbséget tesz a raktározási tevékenység és annak a termékek áraira kifejtett hatása között. A raktározás alatti értéknövekedés „várható”, mivel felosztják az év (azaz a betakarítás éve, bár az értékesítés két naptári évet érint) kibocsátására, lehetővé téve az ártrendek túl nagy bizonytalanság nélküli előrejelzését, mivel ezek többnyire szabályos és előre jelezhető árak alapján jöttek létre (vö. 2.186).

2.191. E módszer alkalmazása lehetővé teszi az eszköztartási nyereségeknek és veszteségeknek a kibocsátás mérésébe való beszámításának minimalizálását. Biztosítja a kibocsátás értékben és mennyiségben történő számítása közötti összefüggést, és megakadályozza a kibocsátás befejezetlentermelés-alapú elszámolását (amelyhez adatok szükségesek a naptári év végén és kezdetén fennálló készletek szintjéről és a megfelelő árakról). Emellett megkönnyíti a számlák állandó árakon történő kidolgozását is.

2.192. A második módszer termékek azon egyedi esetében ajánlott, amelyeknél nehéz előre jelezni az árakat (mint például a gyümölcsök, zöldségek, burgonya és olívaolaj), és amelyek mezőgazdasági üzemekben való raktározása gazdasági szempontból jelentős mértéket ér el. Ez a módszer a referenciamódszernél kevésbé szigorú az eszköztartási nyereségeknek és veszteségeknek a kibocsátás méréséből való kizárása tekintetében; a raktározási tevékenységet a termelési folyamat időben való meghosszabbításának tekinti. A raktározott termékek árában bekövetkezett növekedés felvétele késleltetett, és arra az évre osztják fel, amelyben a raktározás történt.

2.193. Ezzel a második módszerrel a szezonális kibocsátás közvetlenül kiszámítható az értékesítés, az egyéb felhasználás és a készletváltozások összegeként. A készletváltozások felbecslése a készleteknek az elszámolási időszak végén és elején, az aktuális áraik alapján történő értékelésével történik.

2.194. Meg kell említeni, hogy e két módszer különbözik ugyan a készletváltozás mérésének módszerében, de az értékesítés (a készletből való kivonásra alkalmazandó alapáron értékelve) értékelésében nincs köztük eltérés.

e) Készletváltozások (ugyanazon gazdaság által termelt szőlőből előállított) bor esetében

2.195. A bor olyan termék, amelyet érlelés céljából általában több évig tárolnak. Ez alatt a tárolási időszak alatt megváltozik a bor minősége. A gazdaságnál végzett e tárolási tevékenység tekinthető a bortermelés folyamata meghosszabbításának, mivel a tárolásból kikerülő bor minősége különbözik a korábban betárolt bor minőségétől. A tárolt bort ezért befejezetlen termelésként kell kezelni, és a meghatározott érték-

([1]) A módszer felhasználja a kibocsátás értékesítésre (és egyéb felhasználási formákra) és készletváltozásokra történő lebontását.

([2]) Hasonló eredményt kapunk, ha az értékesítést félévenként számoljuk el, és az n bázisév kibocsátását az n év második felének értékesítése és az n + 1 év első felének kibocsátása összeadásával számítjuk ki.

▼B

növekedést a kibocsátás növekedésének kell tekinteni, és a tárolás alatt folyamatosan mérni kell.

2.196. A bor értékében bekövetkező változást három tényező eredményezheti: a minőségváltozás, a kereslet és kínálat szerkezetében bekövetkező változások (azaz a fiatal és idősebb borok közötti relatív árak), valamint az árak általános növekedése. Míg a bor értékében az első két tényező eredményeképpen bekövetkező változást figyelembe kell venni a kibocsátás mérésekor, a borárakban bekövetkező bármely általános növekedést nem a kibocsátás értékében kell feltüntetni, hanem eszköztartási nyereségként kell kezelni (és az átértékelés számlán kell elszámolni).

2.197. A bor értéke növekedésének a kibocsátás értékében történő elszámolását az érlelési folyamat során folyamatosan kell végezni. Azonban ehhez nagy mennyiségű adat hozzáférhetősége szükséges a borkészletek szerkezetére vonatkozóan a termelési év, minőség és termőterület, valamint a vonatkozó árak alakulása alapján. Mivel ezek az adatok általában nem állnak rendelkezésre a tagállamokban, kifejlesztettek két gyakorlati módszert, amelyek lehetővé teszik az érlelés eredményeképpen a bor értékében bekövetkezett növekedés megközelítő kiszámítását az EAA számára. Bár ez a két módszer a fogalmak szempontjából nem túl pontos, ettől függetlenül az adatok hozzáférhetőségét tekintve a jelenlegi helyzetben elfogadhatónak tűnik. A tagállamok boripariparuk szerkezetének és a statisztikai rendszerüknek megfelelően választják ki, melyik módszert alkalmazzák.

2.198. A bor érleléséből származó értéknövekedésének előzetes számítása: az első módszer lényege, hogy a termelő által érlelendő, készletbe vett bormennyiségeket értékeli a már kiérlelt boroknak az év második felében megfigyelt eladási árainak segítségével. A várt értéknövekedést a szüret évének kibocsátásában előlegezik meg. Ez a növekedés csak részleges, mivel ezeket a borokat nem a valós eladási árukon értékelik, hanem más, azonos fajtájú, de régebbi borok árain. A valós eladási ár és a készletek értékelésére használt ár közötti különbség nem számít bele a kibocsátás értékébe, mivel eszköztartási nyereségként szerepel (Megj.: ebbe a különbségbe beletartoznak az inflációs hatások is). Mivel ez a módszer nem tesz különbséget a készletre kerülő vagy eladott bor szüretelési évének függvényében, azt feltételezi, hogy a minőségi borok piaca a bor korát tekintve egyenletes.

2.199. A borok érlelésének késleltetett figyelembevétele: a második módszer lényege, hogy a készletbe vett bormennyiségeket a szüret idején az újborok árán értékeli, és nem számol el növekedést a bor befejezetlen termelésére (azaz érlelés alatti árnövekedést, függetlenül a borárak általános változásának hatásától), amíg az óbort nem értékesítik. Mivel az értékesítést az éves átlagáron értékelik, a szüret éve és az értékesítés éve közötti bármely értéknövekedést az értékesítés évének kibocsátásában kell elszámolni (ebből kifolyólag időben nem megosztott). Ehhez a módszerhez több adatra van szükség a borkészletek szerkezetére vonatkozóan, és ez a módszer azt feltételezi, hogy minden szüreti évre ismert a készletek (és a készletből való kivonások) eloszlása. Mindazonáltal ez a módszer pontosabb képet adhat a különböző szüretek értékesítése és készletei tekintetében.

2.200. E két gyakorlati módszer egyike sem teszi lehetővé a bornak az érlelésből származó értéknövekedésének időbeli felosztását: azt az egyik módszer előre, a másik pedig késleltetve számolja el. Ez a hátrány mindkét esetben viszonylag jelentéktelennek tekinthető, ha feltételezik, hogy az „óborok” termelése időben bizonyos állandóságot mutat. Rövidebb érlelési időszak esetében az első módszer tűnik célszerűbbnek.

3. **Állatállomány elszámolása „bruttó állóeszköz-felhalmozásként” vagy „készletváltozásként”**

2.201. A 2.140. és 2.151. pontban említettek értelmében az állatállomány számának változását (agrárstatisztikai célokból) bruttó állóeszköz-felhalmozásként vagy készletváltozásként kell elszámolni, az állat típusától függően.

a) Fogalommeghatározás

2.202. Az állatállomány bruttó állóeszköz-felhalmozása olyan állatokra, azaz állóeszközökre vonatkozik, amelyeket ismétlődően és folyamatosan

▼B

használnak a termelési folyamatban. Ezeket az állatokat – a tenyészállat-állományt, a tejelőállat-állományt, az igavonó állatokat, a juhokat és egyéb, a gyapjukért tenyésztett állatokat –a rendszeresen nyújtott kibocsátás miatt tartják. Ezzel szemben a készletként szolgáló állatok olyan állatok, amelyeket a folyó vagy egy előző időszakban tenyésztettek, és amelyeket a későbbi eladás vagy egyéb termelési célra való felhasználás érdekében tartanak. Ide tartoznak a húsukért tartott állatok, mint például a vágásra szánt állatok és a baromfifélék.

b) Állatbehozatal elszámolása

1. Állóeszközként értékelhető állatok:

2.203. Amennyiben a behozatal időpontjában az állatok egyértelműen állóeszközként értékelhetők, kizárólag a bruttó állóeszköz-felhalmozás beszerzéseiként kell őket elszámolni (vö. 2.149. és 2.150.). Természetesen a mezőgazdaság bruttó állóeszköz-felhalmozásaként csak a mezőgazdasági ágazat által vásárolt állatokat lehet elszámolni, így például a magáncélú használatra beszerzett hátaslovak vagy egyéb célokra beszerzett állatok nem tartoznak ide.

2. Készletként értékelhető állatok:

2.204. Ezzel szemben, ha a behozatal időpontjában az állatok egyértelműen készletként értékelhetők (pl. vágóállatok), a behozatalukat a befejezetlen termelés készleteibe való felvételként kell tekintetni, és ezért a kibocsátás kiszámításakor ezt le kell vonni az értékesítésből (negatív értékesítés) (vö. 2.069.).

3. A kezelés módja:

2.205. A rendelkezésre álló adatforrások alapján néha nehéz megfelelő különbséget tenni az állatok e két különböző kategóriája között. Ez az oka annak, hogy a kibocsátás kiszámításakor minden importált állat (állóeszközként vagy készletként osztályozott állatok, az azonnali vágásra importált állatok kivételével) értékét le kell vonni az értékesítésből. Ha a későbbiekben valamikor átkerülnek a termelőállományba (azaz az állóeszközök közé), akkor saját előállítású állóeszközként kell őket elszámolni abban az elszámolási időszakban, amelyben a transzfer megtörténik (ugyanúgy, ahogy az országban tenyésztett és tartott állatok esetében, amelyek később átkerülnek a termelőállományba) (vö. 2.069. és 2.070.).

2.206. Megemlítendő, hogy az azonnali vágásra importált állatokat a nemzeti vágóhidak behozatalaként számolják el, és ezeket az EAA rendszerében nem kell elszámolni, mivel annak a feladata a nemzeti mezőgazdaság kibocsátásának ábrázolására korlátozódik.

c) Mezőgazdasági egységek közötti állatállomány-kereskedelem elszámolása

2.207. Állóeszközként osztályozott állatok: az ezekkel az állatokkal folytatott kereskedést a bruttó állóeszköz-felhalmozás alatt állóeszközök beszerzéseként vagy átadásaként kell elszámolni (a tulajdon átruházásával kapcsolatos szolgáltatásokat a beszerzési árban tüntetik fel). Ha az értékesítés és a vásárlás ugyanazon elszámolási időszakon belül történik, akkor ezek a folyamatok kompenzálják egymást, és csak a tulajdonjog átruházásával kapcsolatos költségeket számolják el bruttó állóeszköz-felhalmozásként (vö. 2.068).

2.208. Készletként besorolt állatok: ezeket az értékesítéseket és vásárlásokat csak akkor kell elszámolni, ha két különböző elszámolási időszakban történnek. Az ilyen kereskedelemmel kapcsolatos szolgáltatásokat – amelyeket beépítenek a beszerzési árba – le kell vonni a kibocsátás összegéből, ha a kereskedelem ugyanabban az elszámolási időszakban történik (vö. 2.067).

2.209. A mezőgazdasági egységek közötti állatállomány-kereskedelem és a behozatal különleges kezelése miatt az „Állatállomány és állati termékek” esetében nincsen folyó termelőfelhasználás.

d) Nem mezőgazdasági állatok

2.210. A versenylovak, hátaslovak, kutyák, macskák, díszmadarak, állatkerti és cirkuszi állatok, valamint a bikaviadalra szánt bikák tartása szerepel a mezőgazdasági ágazat meghatározó tevékenységei között, attól függetlenül, hogy a tartás tenyésztés, hústermelés, szabadidős tevékenységek vagy sportesemények céljából történik (vö. 1.78). Ezen

▼B

állatok szolgáltatási tevékenységekben való használata csak akkor tartozik a mezőgazdasági ágazatba, ha az ilyen tevékenységeket mezőgazdasági egységek végzik el nem választható másodlagos tevékenységként. A nem mezőgazdasági állatok tartása olyan egységek által, amelyek esetében a mezőgazdasági tevékenység pusztán szabadidős tevékenységet jelent, nem tekinthető az EAA részének (vö. 1.24).

2.211. Az ilyen állatok az alábbi helyekre értékesíthetők:

— háztartások: amely esetben az állatokkal kapcsolatos további műveletek már nem bírnak jelentőséggel az EAA szempontjából,

— más ágazatoknak: például őrző-védő kutyák, cirkuszi állatok vagy versenylovak; ezek a vásárló ágazat állóeszköz-felhalmozásának részét képezik.

III. JÖVEDELEMELOSZTÁSSAL KAPCSOLATOS GAZDASÁGI MŰVELETEK ÉS EGYÉB FOLYAMATOK

A. FOGALOMMEGHATÁROZÁS

3.001. A jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek olyan műveletek, amelyek:

— elosztják a termelés által létrehozott hozzáadott értéket a munkaerő, a tőke és az államháztartás között,

— a jövedelem és a vagyon újraelosztásával járnak.

3.002. Az ESA 95 a folyó transzferek és a tőketranszferek között tesz különbséget, amely utóbbi inkább megtakarítást vagy vagyont, és nem a jövedelem újraelosztását jelenti.

3.003. Mivel az EAA egy nemzetgazdasági ágazat számláit képviseli, e fejezet a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveleteknek csak némelyikét mutatja be. A legfontosabbak az elsődleges jövedelemelosztási számlákon, különösen a jövedelem keletkezése számlán és a vállalkozóijövedelem-számlán kerülnek elszámolásra (vö. EAA számlák sorozata, 1.38–1.48). A jövedelmek keletkezése számla esetében ezek a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek az egyéb termelési adókra, az egyéb termelési támogatásokra és a munkavállalói jövedelemre vonatkoznak. A vállalkozóijövedelem-számla esetében ezek a műveletek a tulajdonosi jövedelem bizonyos típusainak (elsősorban termőföld bérleti díjai, kamatok és a biztosítási kötvénytulajdonosok tulajdonosi jövedelme) felelnek meg. A számla azokat a jövedelemelosztási műveleteket is nyilvántartja, amelyek a tőkeszámlán a beruházási támogatásnak és az „egyéb tőketranszfernek” felelnek meg.

3.004. Nem tartoznak ide egyes, bizonyos tulajdonosi jövedelemre (elsősorban osztalékok és egyéb, vállalatok által elosztott jövedelem), a folyó jövedelem-, vagyon- stb. adókra vonatkozó jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek. E műveletek elszámolása csak akkor megvalósítható és értelmezhető statisztikailag, ha az szervezeti egységek csoportjait, azaz az ágazatokat és alágazatokat figyelembe veszik (vö. 1.06).

B. ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

1. Elszámolási időszak

3.005. Az EAA esetében az elszámolási időszak a naptári év.

2. Egységek

3.006. Az értékeket a nemzeti pénznem millió egységeiben kell feltüntetni.

3. A jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek számbavételének időpontja

3.007. A 2.008. pontban kifejtettek szerint az ESA 95 a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveleteket az eredményszemlélet elve alapján számolja el, azaz akkor, amikor a gazdasági érték, a követelések és a kötelezettségek keletkeznek, átalakulnak, törlik azokat vagy azok megszűnnek, és nem a kifizetés tényleges napján. Ezt a (jogokon és kötelezettségeken alapuló) elszámolási alapelvet kell alkalmazni minden folyamatra, függetlenül attól, hogy monetáris állományok vagy egységek között, illetve egyetlen egységen belül történő folya-

▼B

matokról van-e szó. Gyakorlati okokból azonban egyes kivételek indokoltak lehetnek.

3.008. A jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveletek különböző típusainak számbavételi időpontjai a következők:

a) Munkavállalói jövedelem

3.009. A bruttó béreket és kereseteket, valamint a (munkaadók által fizetett) tényleges társadalombiztosítási hozzájárulásokat abban az időszakban számolják el, amikor a munkát elvégzik, bár a jutalmakat vagy egyéb rendkívüli kifizetéseket akkor kell elszámolni, amikor kifizetésük esedékessé válik (vö. ESA 95, 4.12).

b) Termelési adók és támogatások

3.010. A termelési adókat akkor számolják el, amikor az adófizetési kötelezettség alapját képező tevékenység, gazdasági művelet vagy egyéb esemény megtörténik (vö. ESA 95, 4.26). Hasonlóképpen a termelési támogatásokat is akkor számolják el, amikor a támogatást indokoló művelet vagy egyéb esemény (termelés, értékesítés, behozatal, stb.) megtörténik (vö. ESA 95, 4.39).

c) Tulajdonosi jövedelem

3.011. A kamat elszámolása abban az elszámolási időszakban történik, amelyben az esedékessé válik, függetlenül attól, hogy azt ténylegesen kifizették-e (vö. ESA 95, 4.50 és az utána következő pontok). Ez folyamatosan történik a kérdéses tőkeösszeg tekintetében. A bérleti díjakat abban az időszakban kell elszámolni, amelyben esedékesek (vö. ESA 95, 4.75).

d) Tőketranszferek

3.012. A tőketranszfereket (beruházási támogatások vagy egyéb transzferek) akkor kell elszámolni, amikor kifizetésük esedékessé válik (vagy, természetbeni transzferek esetében, amikor az eszköz tulajdonjogát átruházzák, vagy a tartozást törlik) (vö. ESA 95, 4.162 és 4.166).

4. **Általános megjegyzések a hozzáadott értékről**

3.013. A hozzáadott érték a termelési számla egyenlegező tétele. Ez a kibocsátás értéke és a folyó termelőfelhasználás értéke közötti különbség (függetlenül az alkalmazott kibocsátási koncepciótól, mivel a folyó termelőfelhasználás is annak megfelelően változik). A hozzáadott érték kulcsfontosságú tétel a valamely gazdaság vagy ágazat termelékenységének mérésében. Elszámolható bruttó alapon (bruttó hozzáadott érték) vagy nettó alapon (nettó hozzáadott érték), azaz az állóeszköz értékcsökkenésének levonása előtt vagy után. A nettó hozzáadott érték az egyetlen tétel a jövedelmek keletkezése számla forrásoldalán. A kibocsátás (alapár), valamint a folyó termelőfelhasználás (beszerzési ár) értékelésére szolgáló módszerrel összhangban a nettó hozzáadott érték mérése alapáron történik.

3.014. Az alapáron számított hozzáadott értékből levonva az egyéb termelési adókat, és hozzáadva az egyéb termelési támogatásokat megkapjuk a tényezők költségén számított hozzáadott értéket. A tényezők költségén számított nettó hozzáadott érték képezi a termelési tényezők jövedelmét.

C. MUNKAVÁLLALÓI JÖVEDELEM

(vö. ESA 95, 4.02–4.13)

3.015. A munkavállalói jövedelem alatt a munkaadó által a munkavállaló részére az utóbbinak az elszámolási időszak alatt elvégzett munkája ellenértékeként fizetett valamennyi pénzben vagy természetben adott díjazás értendő (vö. ESA 95, 4.02). Ez magában foglalja az alábbiakat:

— bruttó bérek és keresetek (pénzben/természetben),

— munkaadók társadalombiztosítási hozzájárulásai (tényleges/-imputált).

3.016. A pénzben fizetett bruttó bérek és keresetek az alábbi összetevőket tartalmazzák:

a) közvetlen alapbérek és -keresetek (rendszeres időközönként fizetendő);

▼B

b) túlóra, éjszakai vagy hétvégi munka, különösen nehéz munka stb. miatti bérpótlékok;

c) megélhetési támogatás és lakhatási támogatás;

d) bérkiegészítések, mint például karácsonyi és év végi jutalom, üdülési hozzájárulás vagy teljesítmény alapján fizetett jutalom, és juttatások a magasabb kategóriában lévők számára;

e) a lakóhely és a munkahely közötti utazásra fizetett utazási hozzájárulás ([1]);

f) a ténylegesen le nem dolgozott napok, fizetett szabadság kifizetése;

g) jutalékok, borravaló, jelenléti díj;

h) a nyereségrészesedési rendszerek részeként az általános vállalati eredményhez kötött egyéb juttatások vagy rendkívüli kifizetések;

i) a munkaadók hozzájárulása a munkavállalók általi eszközfelhalmozáshoz;

j) a vállalkozástól kilépő munkavállalók számára teljesített egyszeri kifizetések, amennyiben e kifizetéseket nem a kollektív szerződés alapján teljesítik;

k) a munkaadók által a munkavállalóknak készpénzben kifizetett lakhatási támogatások.

3.017. Hangsúlyozni kell, hogy a megadandó adatok a bruttó bérek és keresetek, beleértve a bérek és keresetek után fizetendő adókat és ezen adók bármely magasabb arányát, valamint a munkavállalók társadalombiztosítási hozzájárulásait. Azokban az esetekben, ahol a munkaadók nettó béreket és kereseteket fizetnek ki a munkavállalóknak, azokat növelni kell a fenti tételek értékével.

3.018. A természetbeni bruttó bérek és keresetek a munkaadó által a munkavállaló részére térítésmentesen vagy csökkentett áron, a munkavállalók vagy azok családja általi tetszés szerinti használatra, igényeik kielégítésére rendelkezésre bocsátott árukat és szolgáltatásokat foglalnak magukban. Ezek a természetbeni juttatások nem feltétlenül jelennek meg a termelési folyamatban. Értékük az általuk képviselt haszon értéke: az áruk értéke, ha azokat térítésmentesen bocsátják rendelkezésre, vagy az utóbbi érték és a munkavállalóknak kifizetett összegek különbsége, amennyiben azokat csökkentett áron bocsátják rendelkezésre. Ezek a tételek – amelyek az EAA rendszerében igen nagy jelentőséggel bírnak – az alábbi összetevőket tartalmazzák:

a) a munkavállalók számára térítésmentesen vagy csökkentett áron, díjazásként rendelkezésre bocsátott mezőgazdasági termékek ([2]);

b) a munkavállalók számára térítésmentesen vagy csökkentett áron rendelkezésre bocsátott saját tulajdonú lakásszolgáltatás ([3]);

c) a munkaadók által vásárolt áruk vagy szolgáltatások, feltéve hogy e vásárlások megfelelnek a természetbeni bér fogalmának (azaz, ha nem számítanak folyó termelőfelhasználásnak). Különösen ide tartozik a munkavállalók szállítása a munkahely és lakóhely között, kivéve, ha az utazás a munkaidő alatt történik. Ebbe a kategóriába tartoznak a vásárolt lakásszolgáltatások és a munkavállalók gyermekei számára fenntartott bölcsőde, stb. (vö. ESA 95, 4.05).

3.019. A természetbeni béreket és kereseteket az alapárukon vagy beszerzési áron kell értékelni (attól függően, hogy a tételeket az egység termelte, vagy kívülről vásárolták őket.)

3.020. A bruttó bérek és keresetek ezzel szemben nem tartalmazzák a munkaadók által saját javukra és a vállalkozás érdekében teljesített

([1]) Ebbe a kategóriába nem tartoznak bele az elsősorban a munkaadó érdekét szolgáló kifizetések. Az ilyen kifizetéseket a folyó termelőfelhasználás alatt kell elszámolni (vö. 2.108. e) pont).

([2]) A munkavállalók számára biztosított mezőgazdasági termékek a mezőgazdasági ágazat kibocsátását képezik.

([3]) A lakásszolgáltatásokat elválasztható nem mezőgazdasági tevékenységként kell kezelni, ennek eredményeképpen csak munkavállalói jövedelemként és a mezőgazdasági ágazat működési eredményéből való levonás formájában jelennek meg. Ha el nem választható, nem mezőgazdasági tevékenységek lennének, a termelés összetevőjeként és munkavállalói jövedelem formájában kellene elszámolni.

▼B

kiadásokat. A kérdéses tételek többek között: a munkavállalók munkaköri kötelezettségei teljesítése során felmerülő utazási, különélési vagy költözési költségei, a munkavállalók által a cég nevében eljárva felmerülő reprezentációs költségek és a munkahelyen biztosított kényelmi juttatások (pl. sport- és szabadidős létesítmények) címén kifizetett juttatások/térítések. Hasonlóképpen, a munkaadók által a munkavállalók részére szerszámok vagy speciális ruházat vásárlására kifizetett készpénz (beleértve azokat az összegeket is, amelyek ilyen célra való felhasználására szerződés kötelezi a munkavállalót) sem része az itt tárgyalt bruttó béreknek és kereseteknek. Az összes ilyen tételt a munkaadók folyó termelőfelhasználása alatt kell elszámolni (vö. ESA 95, 4.07).

3.021. A munkaadók által fizetett társadalombiztosítási hozzájárulásba beletartozik a munkaadók által a munkavállalóik társadalombiztosítási juttatásokra való jogosultságának biztosítása érdekében fizetett társadalombiztosítási hozzájárulás értéke (kivéve a bruttó bérből vagy keresetből a kifizetés helyén levont munkavállalói társadalombiztosítási hozzájárulást, vö. 3.017). Ezek a társadalombiztosítási hozzájárulások lehetnek ténylegesek vagy imputáltak.

3.022. A tényleges társadalombiztosítási hozzájárulások a munkaadók által fizetett hozzájárulásokat jelentik, beleértve a jogszabályban foglalt, a szerződéses és az önkéntes hozzájárulásokat a kockázatok és a társadalmi nehézségek elleni biztosításképpen. Ezeket a társadalombiztosítási hozzájárulásokat a biztosítóknak fizetik ki (társadalombiztosítási szervezetek vagy magán biztosítótársaságok). Bár ezeket az összegeket közvetlenül a biztosítónak fizetik, mégis a munkavállalói jövedelem elemeként kell kezelni őket, mivel úgy lehet tekinteni, hogy a munkavállalók megkapják ezeket az összegeket, majd befizetik őket a biztosítótársaságoknak.

3.023. Az imputált társadalombiztosítási hozzájárulások jelentik az ellentételét azoknak a nem alapjellegű társadalombiztosítási juttatásoknak, amelyeket a munkaadók közvetlenül fizetnek ki munkavállalóik, korábbi munkavállalóik részére anélkül, hogy biztosítótársaság vagy önálló nyugdíjpénztár közreműködését vennék igénybe ([1]) (vö. ESA 95, 4.10). Ezeket a hozzájárulásokat arra az időszakra kell elszámolni, amelyben a munka végzése történt (ha a kötelező közvetlen társadalombiztosítási juttatások ellentételezését jelentik) vagy a juttatások nyújtása idején (ha az önkéntes közvetlen társadalombiztosítási juttatások ellentételezését jelentik).

3.024. Kiemelendő, hogy az EAA-ban, ha a termelési egységek önálló vállalkozások, akkor a munkavállalói jövedelem nem tartalmazza a gazdaságon a gazdálkodó vagy valamely, keresetben nem részesülő családtagja által végzett munka díjazását; ezek a személyek a vegyes jövedelemből részesülnek, amely az önálló vállalkozások jövedelemkeletkezése számlájának egyenlege. Azonban ha a termelési egységek tagjai valamely vállalatnak a részei (vö. 5.09 és 5.10), minden díjazást el kell számolni munkavállalói jövedelemként.

D. TERMELÉSI ÉS IMPORTADÓK

(vö. ESA 95, 4.14–4.29)

3.025. A termelési és importadók azokat a pénzben vagy természetben teljesített kötelező, viszonzatlan átutalásokat tartalmazzák, amelyeket a kormányzat vagy az Európai Unió intézményei vetnek ki áruk és szolgáltatások előállításával és importjával, a munkaerő alkalmazásával, föld, épületek vagy a termelésben felhasznált egyéb eszközök tulajdonjogával vagy használatával kapcsolatban. Ezeket az adókat attól függetlenül be kell fizetni, hogy képződik-e nyereség (vö. ESA 95, 4.14).

3.026. A termelési adók közé az alábbiak tartoznak:

— termékadók:

— hozzáadottértékadó-jellegű adók,

([1]) A munkaadók által fizetett imputált társadalombiztosítási hozzájárulások megfelelnek különösen a munkaadók által munkavállalóiknak betegség, anyaság, üzemi baleset, rokkantság, létszámleépítés, stb. esetén ideiglenesen továbbra is kifizetett bérekkel és keresetekkel, amennyiben ezt az összeget el lehet különíteni.

▼B

— importadók és importvámok a hozzáadottérték-adó kivételével, valamint

— termékadók a hozzáadottérték-adó és az importadók kivételével

— egyéb termelési adók.

1. **Termékadók**

3.027. A termékadók azok az adók, amelyeket bizonyos áruk előállítása, szolgáltatások nyújtása esetén azok egységei után kell befizetni. Az adó lehet az áru vagy szolgáltatás mennyiségi egységére vetített meghatározott pénzösszeg, vagy lehet a gyártott termék vagy lebonyolított szolgáltatás egységárának vagy értékének meghatározott százalékaként érték szerint kiszámított összeg (vö. ESA 95, 4.16).

3.028. A hozzáadottérték-típusú adó az áruk vagy szolgáltatások olyan adója, amelyet a vállalkozások fázisonként szednek be, és amely végül teljes egészében a végső vevőt terheli. Ide tartoznak a hozzáadottérték-adók, valamint a hozzáadottérték-adóra vonatkozó szabályokhoz hasonló előírások szerint kivetett egyéb levonható adók ([1]).

3.029. Az importadók és -vámok – a hozzáadottérték-adó kivételével – azokat az importált árukra kivetett kötelező kifizetéseket tartalmazzák – a hozzáadottérték-adó kivételével –, amelyeket az államháztartás vagy az Európai Unió intézményei vetnek ki annak érdekében, hogy engedélyezzék ezek szabad mozgását a gazdaság területén, valamint a nem rezidens egységek által a rezidens egységek részére nyújtott szolgáltatásokra kivetett kötelező befizetéseket tartalmazzák.

3.030. Ide tartoznak a behozatali vámok és egyéb adók, mint például az importált mezőgazdasági termékekre kivetett lefölözés, az importra kivetett pénzügyi kompenzációs összegek, jövedéki adók stb. (vö. ESA 95, 4.18). Ezeket az importőröknek kell megfizetniük, és általában áthárítják ezeket a termékek vásárlóira, azaz ezek az adók beépülnek az áruk és szolgáltatások beszerzési árába. Abban az esetben, ha a mezőgazdasági termelési egység közvetlenül importál termelőeszközöket, az EAA céljából számított beszerzési árban szerepelnie kell a behozatali vámoknak, a le nem vonható hozzáadottérték-adóknak és a pénzügyi kompenzációs összegeknek (kapott vagy fizetett).

3.031. A termékadók – a hozzáadottérték-adók és a behozatali adók kivételével – a rezidens vállalkozások által előállított árukra és szolgáltatásokra kivetett olyan adókat foglalják magukban, amelyek megfizetése ezen áruk és szolgáltatások előállítása, exportja, értékesítése, transzfere, lízingelése vagy szállítása következtében, illetve ezek saját végső fogyasztásra vagy saját tőkefelhalmozásra történő felhasználása miatt válik esedékessé (vö. ESA 95, 4.19).

3.032. A mezőgazdaság esetében a szóban forgó adók a következők:

— cukorrépára kivetett adók,

— a tejkvóták túllépésére kivetett szankciók,

— a korábban a tejre és gabonafélékre alkalmazott társfelelősségi illetékek.

3.033. Mivel a kibocsátást alapáron számolják el, a termékadókat a termelési számlán belül kell elszámolni (vö. 2.082–2.086), és azok nem jelennek meg a jövedelmek keletkezése számlán. Ezeket akkor kell elszámolni, amikor a kivetésük alapját képező tevékenységek, műveletek vagy egyéb események lezajlanak. Mivel az EAA ezeket a tételeket a levonható hozzáadottérték-adó nélkül számolja el, a le nem vonható hozzáadottérték-adó az egyetlen abban elszámolt forgalmi adó. Ez az oka annak, hogy a számlákon nem lehet elszámolni a hozzáadottérték-adót, kivéve az „egyéb termelési adók” alatt elszámolt hozzáadottérték-adó alulkompenzációjának különleges esetét (vö. 3.048. g) pont).

3.034. A mezőgazdasági folyó termelőfelhasználás bizonyos termékeit érintő termékadókat (a hozzáadottérték-adó kivételével) a termelési számlán bele kell foglalni a folyó termelőfelhasználás beszerzési árába (vö.

([1]) Az árbevétel a legfontosabb adóalapot képező tétel. Minden EU-tagállam kivet forgalmi adót hozzáadottérték-adó formájában. Az adó mértéke tagállamról tagállamra, és még az egyes tagállamokon belül is változik. Általánosságban elmondható, hogy a mezőgazdasági termékek a szabványosnál alacsonyabb adósávba esnek.

▼B

2.110–2.113). Ez az eset áll fenn például a borkészítéshez felhasznált cukor és alkohol esetében, amelyekre egyes EU-tagállamokban adót vetnek ki. Ezeket az adókat – amelyek az agrár-élelmiszeripari ágazat termékeire kivetett adókat jelentik – hozzá kell adni a mezőgazdasági ágazat folyó termelőfelhasználásának értékéhez.

2. **A hozzáadottérték-adó kezelése**

3.035. Az ESA 95 (4.17) által adott leírás a normál hozzáadottérték-adó rendszerére vonatkozik, amelyben minden vállalkozás levonhatja a saját értékesítései után fizetendő hozzáadottérték-adóból a köztes ráfordítások vagy tárgyi eszközök beszerzése során kifizetett adóösszeget. Azonban a normál hozzáadottérték-adóra vonatkozó szabályok mellett léteznek a mezőgazdaságra vonatkozó speciális szabályok is (hozzáadottérték-adó átalányrendszere), amelyek az egyes EU-tagországokban egymástól eltérőek.

3.036. Az EU-tagállamokban alkalmazott átalányrendszerek a beszerzésekre kifizetett hozzáadottérték-adó kompenzációját tekintve két fő típusra oszthatók fel:

— az áron keresztül. Ebben az esetben az átalányrendszerbe tartozó mezőgazdasági termelők a termékeiket hozzáadottérték-adó átalányszázalékával növelt áron értékesítik, de nem fizetik be a kiszámlázott hozzáadottérték-adót az adóhatóságoknak, mivel az általuk kiszámlázott és visszatartott hozzáadottérték-adót úgy számították ki, hogy a lehető legpontosabban kompenzálja a beszerzéseik során kifizetett hozzáadottérték-adót,

— visszatérítés formájában. Ebben a rendszerben a mezőgazdasági termelők hozzáadottérték-adó felszámítása nélkül értékesítik a termékeiket. Az adóhatóságokhoz benyújtott kérelem alapján később átalányszázalékként ([1]) kiszámított visszatérítést kapnak az értékesítéseikre, a beszerzéseik során kifizetett hozzáadottérték-adó ellentételezéseként.

a) Fogalommeghatározások

3.037. A normál hozzáadottérték-adó rendszerének alábbi fogalmai az átalányrendszerekben is érvényesek:

a) a termelő által kiszámlázott hozzáadottérték-adó: az a hozzáadottérték-adó, amelyet a termelő az eladott termékre vonatkozó adókulccsal számít ki, és azt minden belföldi vevőnek kiállított számlán felszámolja;

b) A termelőnek a folyó termelőfelhasználásra kiszámlázott hozzáadottérték-adó: ez az egyes vásárolt termékekre alkalmazandó adókulccsal kiszámított hozzáadottérték-adó, amelyet a termelő a köztes ráfordításaira kifizetett; ez a folyó termelőfelhasználás levonható ([2]) hozzáadottérték-adója;

c) A termelőnek az állóeszközök vásárlására kiszámlázott hozzáadottérték-adó: ez a tárgyi eszközök levonható hozzáadottérték-adója;

d) A termelő által a folyó gazdasági műveletei után fizetendő hozzáadottérték-adó: ez a termelő által kiszámlázott hozzáadottérték-adó és a termelőnek a folyó termelőfelhasználás-vásárlásokra kiszámlázott hozzáadottérték-adó különbsége (a–b);

e) A termelő által fizetett hozzáadottérték-adó: ez a termelő által kiszámlázott hozzáadottérték-adó és a termelőnek a folyó termelőfelhasználás-vásárlásokra és tárgyieszköz-vásárlásokra kiszámlázott hozzáadottérték-adó különbsége (a–b–c);

([1]) A százalékos arány a termék típusától és az értékesítési csatornától függően változhat.

([2]) Az egyes tagállamok által működtetett hozzáadottértékadó-rendszerek eltérő volta miatt néha előállhat az a helyzet, hogy a mezőgazdasági termelők által a beszerzéseikre megfizetett hozzáadottérték-adó nem téríthető vissza vagy nem kompenzálható. Az ilyen hozzáadottértékadó-kifizetések lehetnek: le nem vonható hozzáadottérték-adó, azaz beszerzésekre kifizetett hozzáadottérték-adó, amelyet a mezőgazdasági termelők – függetlenül attól, hogy mely rendszer alá tartoznak – nem vonhatnak le az értékesítésekre kiszámlázott hozzáadottérték-adóból, és amelyekre ily módon nincs kompenzáció; ii. és/vagy az i. pontban említettől eltérő hozzáadottérték-adó, amelyet olyan beszerzésekre fizettek ki, amelyek tekintetében az átalányrendszer alá tartozó mezőgazdasági termelők eladási áron keresztüli vagy visszatérítés formájában történő kompenzációja nem teljes.

▼B

3.038. Az ESA 95 rendelkezései a hozzáadottérték-adó elszámolására egyetlen módszert állapítanak meg. Ez a „nettó” rendszer, amelyben a kibocsátás és a ráfordítás árait a levonható hozzáadottérték-adó nélkül kell elszámolni.

3.039. Az adójogszabályokban a hozzáadottérték-adó a termelők szempontjából „átmeneti tételnek” számít, és a levonható hozzáadottérték-adó, amelyet a termelő a beszerzéseire fizet ki, nem valódi költségösszetevőként jelenik meg a számításaiban, és pusztán a forgalma után kiszámítandó hozzáadottérték-adó előlegének tekintendő, így csak a különbözetet kell befizetnie az adóhatóságnak. Mivel általában a végső fogyasztónak kell megfizetnie a termékre kivetett hozzáadottérték-adót, a termelő (a szükséges folyó termelőfelhasználási termékek termelőivel együtt) ebből a szempontból gyakorlatilag az adóhatóság ügynökeként működik. Ezzel szemben, ha a termelőnek nincs lehetősége a beszerzéseire kifizetett hozzáadottérték-adó levonására (vagy visszaigénylésére) (le nem vonható hozzáadottérték-adó), akkor a hozzáadottérték-adót ezekben az esetekben költségösszetevőnek kell tekinteni.

b) A nettó elszámolási módszer működése

3.040. A normál rendszerbe tartozó mezőgazdasági termelők esetében nem áll fenn elszámolási nehézség; az eladott vagy egyéb módon elidegenített termékekre kiszámlázott hozzáadottérték-adót nem veszik figyelembe az EAA rendszerében, és nem jelenik meg a végső kibocsátás értékelésében használt egyik kibocsátási árban sem, míg a folyó termelőfelhasználás és az állóeszközök tételeinek beszerzésére kifizetett levonható hozzáadottérték-adót sem számolják bele a vonatkozó árakba az EAA kiadásainak kiszámítása során.

3.041. Az átalányrendszerekbe tartozó mezőgazdasági termelők esetében azonban vannak elszámolási problémák (vö. 3.035 és a következők). Nyilvánvaló, hogy az egyes mezőgazdasági termelőknek nyújtott kompenzáció ritkán egyezik meg pontosan a beszerzéseik során megfizetett HÉA értékével. Az átalányrendszerek esetében a hozzáadottérték-adó elszámolásának módszere azonos a normál rendszer esetében használt módszerrel, azaz a végső kibocsátás egyes tételei a hozzáadottérték-adó nélkül, valamint és folyó termelőfelhasználás és a bruttó állóeszköz-felhalmozás egyes tételei a levonható HÉA nélkül.

Az átalányadózás alá tartozó mezőgazdasági termelőknek adott átalánytérítés és hozzáadottérték-adó – amely esetükben a normál hozzáadottértékadó-rendszerben levonható lenne – közötti különbség túlkompenzációt vagy alulkompenzációt jelent. A túl- és alulkompenzációkat az EAA-ban külön kell elszámolni.

3.042. Az átalányrendszerben előforduló hozzáadottértékadó-túlkompenzációt vagy hozzáadottértékadó-alulkompenzációt az alábbi módon kell elszámolni:

— a vásárlások hozzáadottértékadó-túlkompenzációját az „Egyéb termelési támogatások” alatt kell elszámolni,

— a vásárlások hozzáadottértékadó-alulkompenzációját az „Egyéb termelési adók” alatt kell elszámolni,

A „vásárlások hozzáadottérték-adója” az a hozzáadottérték-adó, amelyet az átalányrendszer alá tartozó mezőgazdasági termelők levonhatnának, ha a normál hozzáadottértékadó-rendszer alá tartoznának.

3.043. Ennek az elszámolási módszernek az az előnye, hogy biztosítja a mezőgazdasági kibocsátás, a folyó termelőfelhasználás és bruttó állóeszköz-felhalmozás egységes kezelését, függetlenül attól, hogy a mezőgazdasági termelők melyik hozzáadottértékadó-rendszer alá tartoznak. Ezen felül a hozzáadottérték-adó túl- vagy alulkompenzálásának az alapáron értékelt bruttó hozzáadott értékkel való összevetésben szimmetrikus kezelésére törekszik. Ez lehetővé teszi az alapáron értékelt bruttó hozzáadott érték kiszámítását, függetlenül az alkalmazott hozzáadottértékadó-rendszertől, amely előmozdítja a tagállamok EAA-rendszerének összehangolását és összevethetőségét (vö. 3.033).

3. **Egyéb termelési adók**

3.044. Az egyéb termelési adók közé tartozik valamennyi adó, amely a vállalkozásoknál a termelés folyamatába való bekapcsolódás következtében

▼B

merül fel az előállított vagy értékesített áruk, illetve szolgáltatások mennyiségétől vagy értékétől függetlenül (ESA 95, 4.22). Ezen adók befizetése történhet a föld, az állóeszközök vagy a foglalkoztatott munkaerő után.

3.045. Az egyéb termelési adó az egyetlen olyan adófajta, amelyet az ágazat jövedelmek keletkezése számláján kell elszámolni. Ezen adók az azokat befizető ágazatoknak vagy szektoroknak a számláin jelennek meg (fizetési kritérium).

3.046. A mezőgazdaság jövedelmek keletkezése számláján elszámolandó adóknak az alábbi jellemzőkkel kell rendelkezniük:

a) kötelező;

b) közvetlenül a mezőgazdasági ágazat fizeti;

c) az államháztartásnak vagy az Európai Unió intézményeinek fizetik;

d) megfelel az egyéb termelési adók meghatározásának (lásd 3.044).

3.047. A különböző EU-tagállamok államháztartásának eltérő történelmi fejlődése miatt az Európai Unióban nagyon sokféle termelési adó található. A mezőgazdaságban két fontosabb egyéb termelési adó van: a vagyonadó és a gépjárműadó.

3.048. A mezőgazdaság esetében az alábbiak tartoznak a legfontosabb egyéb termelési adók közé:

a) a földre és a termelés céljára használt épületekre kivetett vagyonadó és egyéb adók (függetlenül attól, hogy a mezőgazdasági egység tulajdonában állnak vagy bérlik azokat);

b) állóeszközök, mint például gépjárművek, gépek vagy egyéb berendezések termelésben való használatára kivetett adók (függetlenül attól, hogy a mezőgazdasági egység tulajdonában állnak vagy bérlik azokat);

c) a munkaadó által fizetett munkaadói járulék;

d) a termelési tevékenységekből származó környezetszennyezésre kivetett adók;

e) az üzleti vagy szakmai tevékenység végzésére jogosító licencekre/-engedélyekre kivetett adók, azzal a feltétellel, hogy a licenceket/-engedélyeket a megfelelő összeg befizetése után automatikusan kiadják. Ha ezekhez a befizetésekhez szabályozási funkció kapcsolódik (pl. a kérelmező illetékességének és képesítésének ellenőrzése), akkor ezeket az államháztartástól vásárolt szolgáltatásokként kell kezelni, és folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni (kivéve, ha az teljes mértékben aránytalan a szóban forgó szolgáltatások nyújtásának költségével) (vö. 2.108. o) pont);

f) átalányadóként, a felhasznált víz mennyiségétől függetlenül fizetett vízdíj;

g) az átalány hozzáadottértékadó-rendszerek alkalmazásából adódó hozzáadottértékadó-alulkompenzáció (vö. 3.041 és 3.042).

3.049. Az eredményszemlélet elvével összhangban a termelési adókat az adófizetési kötelezettség keletkezésekor kell elszámolni. Hozzáadottérték-adó alulkompenzációja esetében ez a kompenzációt eredményező, folyó termelőfelhasználásnak és bruttó állóeszköz-felhalmozásnak szánt áruk és szolgáltatások vásárlásának ideje (nem a visszatérítés ideje).

3.050. Nem tartoznak az egyéb termelési adók közé:

a) a kötelező befizetések, amelyeket közvetlenül a mezőgazdasági ágazat fizet be, de nem az államháztartásnak és nem is az Európai Unió intézményeinek. Ezeket a kifizetéseket a piaci szolgáltatásoknak a transzferek kedvezményezettjeitől való vásárlásának kell tekinteni, és ezért a mezőgazdaság folyó termelőfelhasználásába tartoznak;

▼B

b) a bírságok és kötbérek, valamint a beszedésükkel és behajtásukkal kapcsolatos költségek nem számolhatók el azokkal az adókkal együtt, amelyekhez kapcsolódnak, kivéve, ha azoktól nem különböztethetők meg (ESA 95, 4.133);

c) kötelező adók, amelyeket nem az államháztartás vagy az Európai Unió intézményei vetettek ki, és amelyeket, bár a mezőgazdaság viseli őket, egy ügyfél-ágazat rendez. Ezeket a kifizetéseket a felhasználó ágazat folyó termelőfelhasználása alatt kell elszámolni;

d) rendszerint a nyereségre vagy a vagyonra kivetett adók, mint például az árkiegyenlítési adók, a jövedelemadó, a társasági adó és a vagyonadó. Ezeket a jövedelem, az eszközök stb. folyó adóiként kell elszámolni a másodlagos jövedelmek elosztása számlán;

e) örökösödési, ajándékozási adók és speciális vagyonadók. Ezeket tőkeadóként kell elszámolni a tőkeszámlán;

f) vízdíjak, amelyek összege közvetlenül vagy közvetve kapcsolatban van a felhasznált víz mennyiségével.

E. TÁMOGATÁSOK

(vö. ESA 95, 4.30–4.40)

3.051. A támogatások olyan viszonzatlan folyó kifizetések, amelyeket az államháztartás vagy az Európai Unió intézményei nyújtanak a rezidens termelőknek azok termelési szintjének, árainak befolyásolása vagy a termelési tényezők díjazása céljából. Az egyéb nem piaci termelők csak akkor kaphatnak egyéb termelési támogatásokat, ha e kifizetések a piaci és nem piaci termelőkre egyaránt alkalmazandó általános szabályoktól függenek. Megegyezés alapján, a terméktámogatásokat az egyéb nem piaci kibocsátásnál nem számolják el (vö. ESA 95, 4.30),

3.052. A támogatások a következők szerint csoportosíthatók:

— terméktámogatások:

  — importtámogatások,

  — egyéb terméktámogatások, és

— egyéb termelési támogatások.

1. **Terméktámogatások**

3.053. A terméktámogatások olyan támogatások, amelyeket bizonyos áruk vagy szolgáltatások előállítása, illetve importálása esetén azok egységei után kell befizetni. A támogatás lehet az áru vagy szolgáltatás mennyisége alapján meghatározott konkrét pénzösszeg, vagy kiszámítható az érték alapján, az egységár meghatározott százalékaként. A támogatás kiszámítása történhet egy meghatározott irányár és a vevő által ténylegesen kifizetett piaci ár különbözeteként is. A terméktámogatás rendszerint akkor válik esedékessé, amikor az árut legyártják, eladják vagy importálják. Megegyezés alapján a terméktámogatások csak a piaci kibocsátásra vagy a saját fogyasztásra történő termelésre vonatkozhatnak (vö. ESA 95, 4.33).

3.054. Az importtámogatások közé tartoznak azok az áruk és szolgáltatások után járó támogatások, amelyek kifizetése akkor válik esedékessé, amikor az áruk felhasználás céljából a határt átlépve belépnek a gazdasági területre, vagy amikor a szolgáltatásokat a rezidens szervezeti egységek részére nyújtják. E támogatások tartalmazhatnak olyan veszteségeket is, amelyek a kormányzat tudatos gazdaságpolitikája következtében keletkeznek azon állami kereskedelmi szervezeteknél, amelyek funkciója nem rezidensektől vásárolt termékek alacsonyabb áron történő eladása rezidensek részére (vö. ESA 95, 4.34).

3.055. A terméktámogatásokat alapáron kell elszámolni (vö. 2.082–2.086) a kibocsátás értékelésekor, ezért ezek nem jelennek meg az ágazat jövedelmek keletkezése számláján. A folyó termelőfelhasználás termékei és az állóeszközök beszerzésével kapcsolatos termékekre nyújtott támogatást, amely ezen áruk beszerzési árainak csökkenését eredményezi, a beszerzési áraknak a folyó termelőfelhasználás vagy a bruttó állóeszköz-felhalmozás értékelésében való felhasználásával kell figyelembe venni (vö. 2.110–2.113); ennek megfelelően e termékek vagy áruk költségeinek csökkenését eredményezi.

▼M1

3.056. A kibocsátás alapáron történő értékelésének módszere megköveteli a terméktámogatások és az egyéb termelési támogatások közötti alapvető különbségtételt A mezőgazdasági termékekre nyújtott támogatások ([1]) fizethetők mezőgazdasági termelőknek, vagy más gazdasági szereplőknek is. Csak a mezőgazdasági termelőknek kifizetett terméktámogatások adódnak a termelők által az alapár eléréséhez kapott piaci árhoz. A mezőgazdasági termelőktől eltérő gazdasági szereplők részére kifizetett mezőgazdasági terméktámogatások nem szerepelnek az EAA rendszerében.

▼B

3.057. A terméktámogatásokat akkor kell elszámolni, amikor az alapjukat képező gazdasági műveletek vagy események (termelés, értékesítés, import stb.) megtörténnek, hogy megőrizhető legyen az egyéb számlákkal fennálló összefüggés (azaz a kibocsátás mérése alapáron). Ennélfogva a szántóföldi növények kompenzációs támogatását a betakarítás idején, míg a szarvasmarhákra és anyatehenekre vonatkozó jövedelemtámogatásokat, és az anyajuhokra vonatkozó jövedelemtámogatásokat az állatok tartása és/vagy a támogatás alkalmazása idején kell elszámolni.

2. **Egyéb termelési támogatások**

3.058. Az egyéb termelési támogatások a rezidens termelőegységek által a termelésben való részvételük következtében kapott terméktámogatásokon kívüli támogatásokat foglalják magukban. Az egyéb nem piaci termelők az egyéb nem piaci kibocsátásuk esetén csak akkor részesülhetnek egyéb termelési támogatásban, ha ezek az államháztartásból származó kifizetések a piaci és nem piaci termelőkre egyaránt alkalmazandó általános szabályozástól függenek (vö. ESA 95, 4.36). Az ESA 95 négy, egyéb termelési támogatást említ (vö. ESA 95, 4.37): bér- és munkaerő-támogatások, környezetszennyezés csökkentésére fordítható támogatások, kamattámogatások és hozzáadottérték-adó túlkompenzációja. Ezek a kifizetések elsősorban a termelési költségek átvállalására vagy a termelési módszer díjaival kapcsolatos támogatásra vonatkoznak.

3.059. Mivel a kibocsátás értékelése alapáron történik, a jövedelmek keletkezése számlán csak az egyéb termelési támogatásokat számolják el (mint negatív felhasználást).

a) A kedvezményezett típusa

3.060. A támogatások kedvezményezettjeinek általában piaci vagy saját végső felhasználásra szánt termékeket és szolgáltatásokat kell előállítaniuk. Piaci termék és szolgáltatás minden olyan termék és szolgáltatás, amely a piacon megjelenik, vagy olyan céllal hozták létre, hogy a piacon megjelenjen. Ide tartoznak az eladott, barter kereskedelem formájában elcserélt, természetbeni fizetségként használt, vagy a fenti felhasználási módok valamelyikének jövőbeni alkalmazása céljából tárolt termékek. A saját végső felhasználásra végzett termelés olyan termékeket érint, amelyek végső felhasználás vagy bruttó állóeszköz-felhalmozás céljából ugyanazon egységen belül maradnak. Mindazonáltal nem piaci termelők csak akkor kaphatnak egyéb termelési támogatásokat, ha azokat a piaci és nem piaci termelőkre egyaránt alkalmazandó általános szabályok alapján fizetik.

3.061. A piaci szolgáltatásokba beletartoznak a kereskedelmi és tárolási szolgáltatások is. A támogatások ezért a mezőgazdasági termékeket felvásárló, tároló és újraértékesítő kereskedelem- és piacszabályozó ügynökségeknek is adhatók (vö. a piacszabályozó hivatalokról szóló 3.068 és 3.069 pontok).

b) Az egyéb termelési támogatások céljai

3.062. Az egyéb termelési támogatások – az ESA 95 értelmében – olyan esetekben adhatók, amikor nem feltétlenül az eladási árak befolyásolása vagy a termelési tényezők megfelelő díjazása a fő cél. Például mezőgazdasági termelésre adható pénzügyi támogatás valamely térség kulturális és természeti örökségének védelme, az idegenforgalom

([1]) A mezőgazdasági termelőknek fizetett mezőgazdasági terméktámogatások, beleértve a gazdálkodóknak veszteség-kifizetések formájában nyújtott támogatást (azaz olyan esetek, amelyekben az államháztartás kifizeti a mezőgazdasági termékek termelőinek a piaci átlagárak és a mezőgazdasági termékek garantált árai közötti különbséget).

▼B

fejlesztése, vagy a talaj erózió elleni védelme, a természetes vízháztartási egyensúly szabályozása vagy az éghajlat befolyásolása céljából.

c) Fizetési kritérium

3.063. A kamattámogatás kivételével – amely a támogatások speciális formája – az egyéb termelési támogatásokat azon termelői ágazatok vagy szektorok jövedelmek keletkezése számláin kell elszámolni, amelyeknek a támogatást kifizették. A támogatások elszámolásának e módszere eredményeképpen az EAA-ban nem szerepel a mezőgazdaság számára nyújtott összes támogatás. A közvetlen támogatást leszámítva, a mezőgazdasági termelési egységek a termelési ágazatok különböző szintjeire adott, és különösen a piacszabályozó ügynökségeknek kifizetett (az ESA 95 szerinti) támogatásokból részesülnek ([1]).

▼M1

3.064. A mezőgazdaság esetében a termeléshez kapcsolódó egyéb támogatás legfontosabb formái:

— bértámogatások,

— kamattámogatások (vö. ESA 95, 4.37 c) pont) a rezidens termelő egységek részére nyújtott támogatások akkor is, ha tőkefelhalmozást segítenek elő ([2]) Valójában e folyó transzfereknek az a rendeltetése, hogy csökkentsék a termelők működési költségeit. Ezeket a számlákban a termelők javát szolgáló támogatásként kell kezelni még akkor is, ha a kamatkülönbözetet a gyakorlatban a kormányzat közvetlenül a hitelt nyújtó hitelintézetnek fizeti ki (a fizetési kritériumtól való eltérésként),

— az átalányrendszerek alkalmazásából adódó hozzáadottértékadó-túlkompenzáció (vö. 3.041 és 3.042),

— társadalombiztosítási járulékok és ingatlanadók átvállalása,

— egyéb költségek átvállalása, például a bor és a szőlőmust magántárolási támogatása, valamint az asztali bor visszatárolása (feltéve, hogy a készlet mezőgazdasági egység tulajdonában van),

— egyéb termelési támogatások:

— támogatások területpihentetésre (területalapú támogatással összekapcsolt kötelező területpihentetés és önkéntes területpihentetés),

— pénzügyi támogatás a gyümölcsök és zöldségek kivonására a frissáru piacról. Ezeket az összegeket gyakran piaci termelők csoportjainak fizetik, és mezőgazdaságnak nyújtott támogatásként kell kezelni őket, mivel közvetlen kompenzációt nyújtanak termeléskiesésre,

— szarvasmarha-jövedelemtámogatások szezonális módosításokra (szezonalitás csökkentésére) és külterjes tartás alkalmazására,

— mezőgazdasági termelés támogatása kedvezőtlenebb és/vagy hegyvidéki területeken,

— egyéb, a termelés módszereinek befolyásolására szánt támogatások (külterjes tartás alkalmazása, környezetszennyezést csökkentő technológiák alkalmazása stb.),

— a gazdálkodóknak a készletbe vett, befejezetlen termelésnek minősülő áruk, mint például növényi vagy állati termékek, valamint ültetvények (ha még a növekedési szakaszban vannak) (vö. 2.040–2.045) ismétlődő veszteségei kompenzálására fizetett összegek. Ezzel szemben a termelési tényezőként használt, kész-

([1]) Fontos példa a nem életbiztosítási ügynökségeknek fizetett támogatások, amelyek révén ezek az ügynökségek csökkenteni tudják a biztosítottak (pl. jég- vagy fagykárokra stb. biztosítást kötő mezőgazdasági vállalkozások) által fizetendő (bruttó) biztosítási díjakat. Mivel ezek a támogatások terméktámogatások – ebben az esetben a biztosítási szolgáltatás a termék –, ezért ezeket nem kell elszámolni a biztosított jövedelemszámláján (és így a fenti példa alapján, az EAA-ban sem). Azonban amilyen mértékben csökkentik ezek a támogatások a biztosítási szolgáltatások díjait (a biztosított számára), hatásuk olyan mértékben mutatkozik meg a biztosított termelési számláján (a folyó termelőfelhasználás alacsonyabb értéke révén, vö. 2.108. g) pont).

([2]) Ha azonban a vissza nem térítendő támogatás kettős célt szolgál, azaz mind az adósság visszafizetésének finanszírozását, mind az erre járó kamat kifizetését, és ha nem lehetséges ezeket arányosan két elemre felosztani, a vissza nem térítendő támogatás egészét beruházási támogatásként kell kezelni.

▼M1

letbe vett áruk és/vagy ültetvények veszteségeinek kompenzálására szolgáló transzfereket egyéb tőketranszferekként kell elszámolni a tőkeszámlán.

▼B

3.065. Az eredményszemléletű elszámolás elvének alkalmazása az egyéb termelési támogatásokra kényes kérdés lehet. Mivel nehéz általános szabályt felállítani, ezt az alapelvet kell alkalmazni következetesen, rugalmasan és pragmatikus módon. Mivel a mezőgazdasági támogatások nagy száma kapcsolódik a termeléshez és a termelési tényezőkhöz (terület, állomány stb.), ezeket a támogatásokat általában a termelés idején, vagy a termelési tényezők beszerzése idején (különösen a termőföld és az állatállomány esetében) kell elszámolni. Olyan támogatások esetében, amelyek nem kapcsolódnak közvetlenül a termeléshez vagy a termelési tényezőkhöz, nehéz meghatározni az azokat indokolttá tevő gazdasági művelet idejét és azt megkülönböztetni a támogatás kifizetésének idejétől. Ebben az adott esetben a támogatások elszámolása azok beérkezésekor történik.

3.066. Az alábbi különleges kezelési módok javasoltak:

— pihentetett szántóföldi terület után fizetett kompenzáció: a pihentetendő terület meghatározásakor,

— termékek kivonása (gyümölcs/zöldség): a gazdasági, nem a naptári év során megvalósult fizikai kivonással egy időben a gazdasági év kivonásokkal csökkentett kibocsátásának becslése és a támogatásoknak a jövedelmek keletkezése számlán (negatív felhasználásként) való elszámolása közötti konzisztencia biztosítása érdekében,

— szarvasmarha-tenyésztési jövedelemtámogatások (külterjes gazdálkodási jövedelemtámogatás stb.): az állatok gazdálkodó általi megszerzésének időpontja és a támogatás alkalmazásának napja,

— költségek átvállalása (beleértve a kamattámogatásokat): a kiadások és a kamat esedékességekor,

— a kibocsátást érintő ismétlődő veszteségek (növényállomány, állatállomány és még növekedési szakaszban lévő ültetvények, vö. 3.064) kompenzációja: amikor a kibocsátást elszámolják az EAA-ban (ha a kompenzáció pontos összege biztosan ismert),

— egyéb, nem közvetlenül a termékekre vagy termelési tényezőkre vonatkozó támogatások (közvetlen jövedelemtámogatás, kedvezőtlen helyzetű területek támogatásai stb.): ajánlott a kifizetés időpontjától függő kritérium alkalmazásának folytatása, mivel nehéz meghatározni, hogy mikor nyújtották be a kompenzációra vonatkozó kérelmet, és hogy a szóban forgó összegek pontosak-e.

3.067. Az EAA az alábbiakat nem kezeli támogatásként:

— folyó transzferek, amelyek bár az EAA értelmében támogatások, de nem mezőgazdasági termelési egységeknek fizették ki azokat. A transzferek többségét piacszabályozó ügynökségeknek kifizetett támogatások teszik ki. Bár a kifizetett összegek befolyásolhatják a mezőgazdasági termékek eladási árát, és ezáltal serkenthetik a mezőgazdaságot, ezeket a tételeket a fizetési kritériumnak megfelelően annak a termelési ágazatnak a kategóriájában kell elszámolni, amely az összeget kapta,

— piacszabályozó ügynökségek által nyújtott folyó transzferek mezőgazdasági egységeknek. Ezeket azon termék kibocsátásának összetevőiként kell elszámolni, amely termék tekintetében a transzfert fizették, amennyiben a szabályozó ügynökség csak az áruk vásárlásában, értékesítésében, vagy tárolásában vesz részt. Azonban ha az ügynökség csak támogatások kifizetésében vesz részt, akkor a termelési egységnek juttatott folyó transzfereket támogatásként kell elszámolni (vö. 3.068 és 3.069),

— szakmai szervezetek által rendelkezésre bocsátott kivételes transzferek a mezőgazdasági termelési egységek számára. Ezek a transzferek nem tekinthetők támogatásnak, mivel a szakmai szervezetek nem azonosak az államháztartással,

— az államháztartás által a háztartások, mint fogyasztók rendelkezésére bocsátott transzferek. Ezeket társadalombiztosítási juttatásokként vagy egyéb folyó transzferként kell kezelni. Az előbbibe tartozik bizonyos, a strukturális változásokhoz nyújtott állami

▼B

támogatás, mint például a gazdálkodók szakmai továbbképzésének pénzügyi támogatása,

— tőketranszferek: a tőketranszferek abban különböznek a folyó transzferektől, hogy a gazdasági műveletet végzők legalább egyike által lebonyolított eszközbeszerzést vagy -eladást tartalmaznak. Akár készpénzben, akár természetben adják meg, a transzfereknek azonos mértékű változást kell előidézniük a gazdasági művelet egyik vagy mindkét résztvevőjének mérlegében feltüntetett pénzügyi vagy nem pénzügyi eszközökben (vö. ESA 95, 4.145). A tőketranszferek a tőkeadókat, a beruházási támogatásokat és az egyéb tőketranszfereket foglalják magukban (vö. ESA 95, 4.147). Elszámolásuk a szektor/ágazat tőkeszámláján történik a források változásaiként és nettó értéken. A mezőgazdaságnak nyújtott támogatások bizonyos típusai tőketranszferek. A legfontosabbak az alábbiak:

  — támogatások gyümölcs-/szőlőültetvények átalakítására (újratelepítési kötelezettség nélkül), amelyek egyéb tőketranszfernek minősülnek,

  — támogatások gyümölcs-/szőlőültetvények szerkezetátalakítására (újratelepítési kötelezettséggel), amelyek beruházási támogatások,

  — támogatások a tejtermelés beszüntetésére vagy a termelés csökkentésére: ezeket egyéb tőketranszferekként számolják el, amennyiben közvetlen vagy közvetett hatással vannak a kvóták értékére,

— az államháztartás által mezőgazdasági vállalatok és kvázi vállalatok részére, a több pénzügyi év során felgyülemlett veszteségek vagy a vállalkozás ellenőrzési körén kívüli tényezők hatására keletkezett kivételes veszteségek fedezése céljából rendelkezésre bocsátott transzferek. Ezeket a transzfereket egyéb tőketranszferként kell osztályozni,

— az államháztartás vagy a világ többi része (azaz külföldről és/vagy az Európai Unió intézményei) által a mezőgazdasági termékek előállításában részt vevő állóeszközök tulajdonosainak kivételes vagy katasztrófa okozta veszteségek – mint például ezen áruk háborús események, egyéb politikai események vagy természeti katasztrófák okozta megsemmisülése vagy károsodása – eredményeképpen fizetett kompenzáció (vö. 2.045). Ezeket a kifizetéseket egyéb tőketranszferként kell osztályozni (vö. 3.096),

— a mezőgazdasági termékek termelői által az államháztartással kötött szerződések nyomán fennálló adósságok törlése (pl. az államháztartás előlegeket fizetett egy termelői vállalkozásra, amely több pénzügyi év alatt működési veszteséget halmozott fel). Az ESA 95 értelmében ezeket a gazdasági műveleteket is tőketranszferként kell osztályozni,

— a termelési, jövedelem- vagy vagyonadók csökkentéséről nem esik kifejezetten szó az ESA 95-ben, következésképpen az EAA-ban sem, mivel csak azokat az adókat számolják el, amelyeket ténylegesen kivetettek,

— a mezőgazdasági vállalatok és kvázi-vállalatok tőkéjéből az államháztartás tulajdonában lévő részvények és egyéb részesedések. Ezeket a részvények és egyéb részesedések címen kell elszámolni.

d) Piacszabályozó ügynökségek

3.068. Piacszabályozó ügynökségek

— amelyek kizárólag áruk vásárlásával, értékesítésével és tárolásával foglalkoznak, a gazdaság,

  — ágazatok szerinti bontása esetén a kereskedelemhez tartozik; ez a tevékenység megegyezés alapján a nem pénzügyi piaci szolgáltatások kibocsátásának tekintendő,

  — szektorok szerinti bontása esetén a nem pénzügyi vállalatokhoz és kvázi vállalatokhoz tartozik, ha ezek a piacszabályozó ügynökségek az ESA 95 értelmében szervezeti egységeknek minősülnek, amennyiben pedig nem, akkor abba a szektorba, amelybe a legnagyobb egység tartozik,

▼B

— amelyek kizárólag a támogatások kifizetésével foglalkoznak, a gazdaság

— ágazatok szerinti bontása esetén az államháztartás nem piaci kibocsátása ágazataiba tartozik; mivel az ESA 95 döntése alapján (az Európai Unió intézményei mellett) csak a kormányzat nyújthat támogatásokat,

— szektorok szerinti bontása esetén az államháztartási szektorba tartozik (vö. előző francia bekezdés),

— amelyek mind áruk vásárlásával, értékesítésével és tárolásával, mind pedig támogatások kifizetésével foglalkoznak, a gazdaság

— ágazatok szerinti bontása esetén az áruk vásárlását, eladását vagy tárolását végző termelési egységek (szakosodott telephely típusú) tekintetében a kereskedelemhez, és az államháztartás nem piaci kibocsátása ágazataiba tartozik, a termelési egységekkel együtt,

— szektorok szerinti bontása esetén az államháztartás szektorba tartozik, mivel csak az államháztartás fizethet ki támogatásokat. Másik szektorba való besorolás azt jelentené, hogy a piacszabályozó ügynökség által fizetett támogatások már nem lennének az ESA 95 értelmében vett támogatások.

3.069. A fizetési kritérium szigorú alkalmazása következményeképpen az ESA 95 szerinti számos támogatás nem jelenik meg az EAA rendszerében, mert azon ágazatokban és szektorokban számolták el azokat, amelyeknek a támogatást kifizették. Különösen, ha a piacszabályozó ügynökségeket az államháztartási szektorba sorolták be, akkor a piacszabályozási folyamatok (vásárlás, tárolás, újraértékesítés) kapcsán a piacszabályozó ügynökségeknek kifizetett összegek az államháztartási szektorban a „Felhasználás” vagy a „Források” alatt jelennek meg. Következésképpen a támogatásokat (azaz az egyéb termelési támogatások) az államháztartás más költségvetési szervezeteknek is nyújthatja.

F. TULAJDONOSI JÖVEDELEM

(vö. ESA 95, 4.41–4.76)

1. **Fogalommeghatározás**

3.070. A tulajdonosi jövedelem a pénzügyi eszköz vagy a nem termelt tárgyi eszköz tulajdonosa által a pénzeszközöknek vagy nem termelt tárgyi eszközöknek egy másik szervezeti egység rendelkezésére bocsátásáért járó jövedelem (vö. ESA 95, 4.41).

3.071. Az ESA 95 a következőképpen osztályozza a tulajdonosi jövedelmeket:

— kamatok,

— vállalatok felosztott jövedelme (osztalékok és jövedelem kivonása a kvázi-vállalatokból),

— közvetlen külföldi tőkebefektetések visszaforgatott nyeresége,

— biztosításikötvény-tulajdonosok tulajdonosi jövedelme,

— bérleti díjak (termőföld és felszín alatti kincsek).

3.072. Az EAA csak a vállalkozóijövedelem-számlán elszámolt tulajdonosi jövedelmekkel foglalkozik (vö. számlák sorozata, 1.38–1.48). Ennek a számlának a források oldalán számolják el az egységek részére a termelési folyamatban való közvetlen részvételük eredményeképpen járó jövedelmet (működési eredmény/vegyes jövedelem), valamint a kapott tulajdonosi jövedelmet. A számla felhasználás oldalán számolják el a mezőgazdasági tevékenységekhez (és az el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységekhez) kapcsolódó fizetendő tulajdonosi jövedelmet. Általánosságban elmondható, hogy a vállalkozóijövedelem-számla csak az intézményi szektorra számítható ki, bár amennyiben bizonyos tulajdonosi jövedelem elszámolható a szakosodott telephelyekre, akkor kiszámítható ágazatra is.

3.073. Az EAA szempontjából a tulajdonosi jövedelmeknek csak három típusa bír jelentőséggel: a kamat, a bérleti díjak és a biztosítási kötvénytulajdonosok tulajdonosi jövedelme.

▼B

2. **Kamatok**

3.074. A kamat valamely tőkehitel után fizetendő díj. Előre meghatározott időközönként fizetendő, a tőkehitel összegének (fix vagy egyéb módon meghatározott) százalékát kitevő kifizetésekből áll. Az EAA-ban a kamat a mezőgazdasági üzemek igényeinek kielégítésére (például föld, épületek, gépek, járművek vagy egyéb berendezések beszerzésére, még abban az esetben is, ha ezeket az el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek kapcsán használják fel) adott hitel ellentételezése.

3.075. A kamat az állóeszközöknek mezőgazdasági felhasználásuk (lehetőség szerint a földet is ide sorolva) érdekében történő lízingjével kapcsolatos kifizetéseket is tartalmazza. A kamat fizetése alatt csak a bérlő által fizette bérletidíjrész (amelyet a bérbeadó által a bérlő rendelkezésére bocsátott imputált hitelként kell kezelni) szerepel (a tőkerészt a pénzügyi számlán számolják el).

3.076. Megjegyzendő, hogy a mezőgazdasági üzemek saját állótőkéje utáni névleges kamatot nem ebben a kategóriában kell elszámolni: az a mezőgazdasági vállalkozás jövedelmének összetevőjeként jelenik meg (vö. 5.06). Hasonlóképpen a fizetendő kamatként elszámolandó összeg tartalmazza a mezőgazdasági kamattámogatásokat.

3.077. A társas mezőgazdasági vállalkozásokhoz tartozó egységek által végzett mezőgazdasági tevékenységekkel kapcsolatban kapott kamatot szintén el kell számolni. Az egyéni vállalkozások kamatbevétele nem tartozik bele a mezőgazdasági ágazat vállalkozói jövedelmébe, mivel úgy tűnik, hogy a kamatozó eszközök többsége nem kapcsolódik az egységek mezőgazdasági tevékenységéhez, és mivel igen nehéz megkülönböztetni a családi eszközöket a termelésben használt eszközöktől ([1]).

3.078. A kamat elszámolása az eredményszemléletű elszámolás elvével összhangban, azaz felhalmozott kamatként (és nem kifizetett kamatként) történik.

▼M2

3.079. Mivel a pénzügyi közvetítői szolgáltatások értékét különböző ügyfelek számára utalják ki, a pénzügyi közvetítők által teljesített vagy kapott tényleges kamatkifizetéseket korrigálni kell a pénzügyi közvetítők által felszámított implicit szolgáltatási díjat tartalmazó kamatrés kiküszöbölése érdekében. E költségek becsült értékét le kell vonni a pénzügyi közvetítőktől hitelt felvevők által fizetett kamatból, és hozzá kell adni a számlatulajdonosok kamatbevételeihez. A költségeket a pénzügyi közvetítők által az ügyfeleik számára nyújtott szolgáltatások díjazásának, és nem kamatfizetésnek kell tekinteni (vö. 2.107. bekezdés és a 2.108. bekezdés i) pontja; ESA 95, I. függelék, 4.51).

▼B

3. **Bérleti díjak (termőföld és felszín alatti kincsek után)**

3.080. A bérleti díjak a nem termelt tárgyi eszközök (föld, valamint a felszín alatti természeti kincsek) tulajdonosának az eszközök más egység számára való rendelkezésre bocsátásáért cserébe fizetett összegek. Az EAA-ban ez a tétel főleg a gazdálkodók által a földtulajdonosoknak fizetett bérleti díjnak felel meg ([2]).

3.081. Amennyiben a tulajdonos fizet bizonyos, a mezőgazdasági tevékenységhez szorosan kapcsolódó díjat (vagyonadó, a föld termőképessége fenntartásának költsége, stb.), az elszámolandó bérleti díjakat ennek megfelelően csökkenteni kell. Ezeket a díjakat egyéb termelési adóként (a vagyonadó esetében) vagy folyó termelőfelhasználásként (a föld termőképességének fenntartása esetében) kell elszámolni.

3.082. A föld bérleti díjába nem tartozik bele a területen található épületek vagy lakások bérleti díja; az ilyen bérleti díjakat a tulajdonos által az épület vagy a lakás bérlője számára nyújtott piaci szolgáltatásért cserébe nyújtott fizetségként kell kezelni, és a számlákon szolgálta-

([1]) A kamatbevételeket a pénzügyi számlán az „Egyéb követelések” (F.7) alatt kell elszámolni. Ebbe a kategóriába tartozik minden, az Egyéb követelések alá tartozó gazdasági művelet, azaz a pénzügyi vagy nem pénzügyi gazdasági műveletek ellentételezéseként létrehozott összes befektetett pénzügyi eszköz, amennyiben van időbeli eltérés a gazdasági művelet lezajlása és a kapcsolódó kifizetés megtétele között.

([2]) Megjegyzendő, hogy a kapott bérleti díjak az EAA-ban a mezőgazdasági ágazat koncepciója miatt nem bírnak jelentőséggel (vö. 1.44).

▼B

tások folyó termelőfelhasználásaként vagy végső fogyasztási kiadásként (háztartás-számla) kell elszámolni, a bérlő egységtől függően. Ha a fizetség nem osztható fel objektív alapon a föld bérleti díja és az azon elhelyezkedő épületek bérleti díja között, akkor a teljes összeget a föld bérleti díjaként kell elszámolni. Ez a szabály az ESA-ajánlás adaptált változata (vö. ESA 95, 4.73) ([1]).

3.083. Minden földbérleti díjat ebben a kategóriában kell elszámolni, függetlenül attól, hogy a földet egy évnél rövidebb vagy hosszabb időre adták-e bérbe.

3.084. A bérleti díjakba nem tartoznak bele az alábbiak:

— ezen épületekben található lakások bérleti díja; ez valójában egy piaci szolgáltatás díjazása, amely a folyó termelőfelhasználás része (azaz a lakó a nettó fennmaradó jövedelméből fizeti ki a bérleti díjat),

— nem lakáscélú épületek szakmai használata után fizetett bérleti díj (vö. 2.108. a) pont),

— épületek értékcsökkenése,

— épületek folyó fenntartási kiadásai (vö. 2.106),

— vagyonadó (vö. 3.048. a) pont),

— az épületek biztosításával kapcsolatos kiadások (vö. 2.108. g) pont).

3.085. A tulajdonos által használt föld vagy épületek esetében nem szükséges fiktív bérleti díjat elszámolni. A nem termelt tárgyi eszközökhöz tartozó bérleti díjakat, mint például szabadalmaztatott eszközök és termelési jogok (tejkvóták), folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni (vö. 2.108. n) pont).

4. **A biztosításikötvény-tulajdonosok tulajdonosi jövedelme (az EAA nem tartalmazza)**

3.086. A biztosításikötvény-tulajdonosok tulajdonosi jövedelme egyenlő a biztosítástechnikai tartalékok és nyugdíjalapok befektetéséből származó elsődleges jövedelmek összegével (vö. ESA 95, 4.68). A biztosítástechnikai tartalékokat a biztosítotthoz tartozó eszközként kell kezelni. Az ESA 95 értelmében a vállalkozói jövedelmet úgy kell kiszámítani, hogy az – forrásként – tartalmazza a biztosítástechnikai tartalékok befektetéséből származó jövedelmet. Ezt a jövedelmet a biztosított szempontjából biztosításikötvény-tulajdonosok tulajdonosi jövedelmeként kell elszámolni. Mivel ezt a jövedelmet a biztosítótársaságok a gyakorlatban visszatartják, ezért ezeket úgy kell kezelni, mint a biztosítótársaságok részére kiegészítő biztosítási díjak és hozzájárulások formájában visszafizetett jövedelmet (vö. ESA 95, 4.69).

3.087. A biztosításikötvény-tulajdonosok tulajdonosi jövedelmét az EAA nem tartalmazza. Valójában az értékelhetőség érdekében a mezőgazdasági tevékenység jövedelme mérésének:

— tartalmaznia kell az összes kapcsolódó nem életbiztosítást (szolgáltatás értéke, a biztosításikötvény-tulajdonosok jövedelme, nettó díjak és követelések): ebben az esetben a mért jövedelem az összes gazdasági művelet újraelosztásának leírása után jelenik meg (a biztosításikötvény-tulajdonosok és biztosítótársaságok között, és az egyes időszakok között), a nem életbiztosításhoz kapcsolódva, vagy

— csak a szolgáltatás értékét kell figyelembe vennie (amely mindenképpen a biztosítótársaságtól származik) (vö. 2.108. g) pont): ebben az esetben a mért jövedelem az újraelosztás gazdasági műveleteinek leírása előtt jelenik meg.

Az EAA a második lehetőség mellett döntött.

([1]) Az ESA javaslata szerint a teljes összeget földbérleti díjként kell kezelni, amennyiben a föld értéke meghaladja a rajta lévő épület értékét, ellenkező esetben pedig az épület bérleti díjaként kell elszámolni

▼B

G. TŐKETRANSZFEREK

(vö. ESA 95, 4.145–4.167)

3.088. Az EAA-ban egyedül a kapott tőketranszfereket, azaz a beruházási támogatásokat és egyéb tőketranszfereket számolják el. Ezeket a jövedelemelosztással kapcsolatos gazdasági műveleteket a tőkeszámlán kell elszámolni (vö. 1.41 és 1.48).

1. **Beruházási támogatások**

3.089. A beruházási támogatások az államháztartás vagy a külföld által más rezidens vagy nem rezidens szervezeti egységek tárgyieszköz-beszerzési költségeinek teljes vagy részleges finanszírozására nyújtott pénz- vagy természetbeni tőketranszfereket tartalmazzák (vö. ESA 95, 4.152). A világ többi része által nyújtott beruházási támogatások az Európai Unió intézményei által az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap (EMOGA) Orientációs Részlegén keresztül közvetlenül nyújtott támogatásokból állnak.

3.090. A kamattámogatások nem sorolhatók a beruházási támogatások közé (vö. 3.064), még akkor sem, ha a beruházási gazdasági ügyletek könnyítése a céljuk. Nem hagyható figyelmen kívül azonban, hogy ha egy támogatás hozzájárul a szerződéses adósság törlesztésének finanszírozásához és a hitelbe felvett tőke utáni kamat kifizetéséhez, és ha nem lehetséges ezt a két elemet különválasztani, akkor a számlákon a támogatás teljes összegét beruházási támogatásként kell elszámolni.

3.091. Az EMOGA Orientációs Részlege által nyújtott egyéb támogatások legfontosabb típusai és a mezőgazdaság beruházási támogatásai a következők:

— támogatások gyümölcs- vagy szőlőültetvények szerkezetátalakítására, amennyiben újratelepítési kötelezettség áll fenn (vö. 3.067),

— a termelési egységek által a beruházásuk finanszírozására felvett hitelek visszatérítése az államháztartás részéről,

— fiatal gazdálkodóknak a tevékenységük megkezdésekor az eszközök beszerzésének finanszírozásához nyújtott támogatás.

3.092. A beruházási támogatásokat akkor kell elszámolni, amikor a kifizetés esedékes (vö. ESA 95, 4.162).

2. **Egyéb tőketranszferek**

3.093. Az egyéb tőketranszferek azokat a beruházási támogatásokon és tőkeadókon kívüli transzfereket tartalmazzák, amelyek nem a jövedelmet, hanem a megtakarítás vagy vagyon újraelosztását jelentik a gazdaság különböző szektorai vagy alszektorai, illetve a külföld között.

3.094. Az egyéb tőketranszferek két szempontból különböznek a beruházási támogatásoktól:

— beruházási támogatást csak az államháztartás fizethet ki, míg bármely szervezeti egység fizethet ki egyéb tőketranszfert,

— a beruházási támogatások az állóeszközök beszerzésével kapcsolatos kifizetésekre korlátozódnak, míg az egyéb tőketranszferek a megtakarítás vagy eszközök egységek közötti bármely transzfer formájához kapcsolódhatnak.

3.095. Az egyéb tőketranszferek lehetnek az államháztartás vagy a külföld által a háborús események, egyéb politikai események vagy természeti katasztrófák, pl. árvizek stb. következtében megsemmisült vagy károsodott tárgyi eszközök tulajdonosai részére teljesített kifizetések. Ide tartoznak az államháztartás által a több pénzügyi év alatt felhalmozódott veszteségek, vagy a vállalkozás ellenőrzési körén kívüli tényezők hatására keletkezett kivételes veszteségek fedezése céljából rendelkezésre bocsátott transzferek (vö. ESA 95, 4.165).

3.096. A mezőgazdaság esetében az egyéb transzferek közé tartoznak az alábbiak is:

— gyümölcs- és szőlőültetvények termelésből való végleges kivonására adott támogatás,

— a tejtermelés felszámolására vagy csökkentésére adott támogatás (amennyiben ez közvetlenül vagy közvetve érinti a kvóták értékét),

▼B

— a mezőgazdasági termékek előállításában használt állóeszközök (pl. állatok vagy berendezések) kivételes vagy katasztrófa okozta veszteségének kompenzációja (vö. 2.045 és 3.067),

— fiatal gazdálkodóknak a tevékenységük megkezdésekor az eszközök beszerzésének finanszírozásától eltérő célokra nyújtott támogatás.

— támogatások az eszközök értékcsökkenésének kompenzálására vagy az adósságok csökkentésére.

3.097. A készpénzben fizetett egyéb tőketranszfereket akkor kell elszámolni, amikor a kifizetés esedékes (természetbeni transzfer esetében pedig, amikor az eszköz tulajdonjogát átruházzák, vagy amikor a hitelező törli az adósságot).

H. ÁLLÓESZKÖZÖK ÉRTÉKCSÖKKENÉSE

(vö. ESA 95, 6.02–6.05)

3.098. Az állóeszközöknek az elszámolási időszakra vonatkozó előrelátható kopása és elavulása olyan költséget jelent, amely egészen addig csak implicit módon van jelen, amíg az eszközt új beszerzéssel le nem cserélik. Ezt a kopást és elavulást az állóeszközök értékcsökkenésével mérik. A termelési számla „felhasználás” oldalára való felvétele lehetővé teszi az állóeszköz-felhalmozás kiadásainak a felosztását a teljes felhasználási időszakra.

3.099. Ha a termelőeszköz gazdasági élettartama meghaladja az egy évet, akkor az állóeszköz értékcsökkenése az elszámolási időszak alatt a szokásos kopás és az előrelátható elavulás eredményeképpen a termelési folyamatban elhasznált állóeszköz értékét jelenti ([1]). Amennyiben azonban a felhasznált termelőeszközök egy évnél rövidebb gazdasági élettartammal rendelkeznek, akkor a kopást folyó termelőfelhasználásként kell elszámolni.

3.100. Az értékcsökkenést minden állóeszközre (azaz termékre) ki kell számítani (bár egyes esetekben szükséges némi rugalmasság; vö. 3.105). Ebbe beletartoznak a tárgyi eszközök, az immateriális javak, a nem termelt eszközök nagyobb minőségjavításai, valamint a tulajdon átruházásának költségei. Az értékcsökkenést nem kell kiszámítani sem a készletekre, sem a befejezetlen termelésre vagy az olyan nem termelt eszközökre, mint például a föld, a felszín alatti természeti kincsek és a szabadalmaztatott eszközök.

3.101. Az értékcsökkenés csak az egyik összetevője az eszközök értékváltozásának (a bruttó állóeszköz-felhalmozással, egyéb volumenváltozásokkal és a névleges eszköztartási nyereséggel együtt (veszteségek nélkül); vö. 2.134). Az állóeszköz értékcsökkenése különös tekintettel nem tartalmazza az eszközök egyéb volumenváltozását (a bruttó állóeszköz-felhalmozásból eredőket kivéve):

— katasztrófa okozta kivételes veszteségek (földrengés, háború, aszály, járvány stb.),

— előre nem látható elavulás, amely az értékcsökkenés alatt elszámolt rendes kopásra képzett tartalékok és a tényleges veszteségek, az előre jelzett értékcsökkenésnél nagyobb mértékű értékcsökkenést okozó balesetek közötti különbség,

— változások az állóeszközök osztályozásában, azaz változások a gazdasági felhasználási módban, ahogyan a gazdálkodás esetében a föld és az épületek magáncélú használatúvá válnak vagy más lesz a gazdasági felhasználási területük.

3.102. Az értékcsökkenést (amelyet meg kell különböztetni az adózási célú vagy az üzleti számlákon kimutatott értékcsökkenéstől) az állóeszköz-állomány és az adott javak különböző kategóriáinak várható (átlagos) gazdasági élettartama alapján kell becsülni. Ha nincs közvetlen információ az állóeszköz-állományról, az állóeszköz-állomány kiszámításánál a folyamatos leltározás módszere ajánlott, valamint az elszámolási időszakban fennálló beszerzési ár értékelése (azaz az eszközöknek a referenciaévben fennálló újrabeszerzési értéküket, nem a korábbi értékek felhasználásával). Az újrabeszerzési érték megállapítható az

([1]) Beleértve az állóeszközök biztosítással fedezhető véletlen károsodása eredményeképpen beálló vesztesége esetére képzett tartalékot. E tartalékok elszámolandó értéke a biztosított állóeszközökre fizetett nettó biztosítási díj értéke.

▼B

árakból, amelyeket a gazdálkodóknak meg kell fizetniük, hogy bármely adott elszámolási időszakban az állóeszközt egy új, a régihez a lehető leginkább hasonlóra cseréljék. A nettó hazai termék helyes kiszámítása érdekében ezt a módszert kell alkalmazni.

3.103. Az állóeszközök értékcsökkenését a lineáris értékcsökkenési módszerrel kell számítani, amely szerint az állóeszköz értékét állandó kulccsal annak teljes élettartama alatt kell leírni. Az értékcsökkenés arányát a 100/n képlet adja meg, ahol az „n” az adott kategóriában valószínű hasznos élettartamot jelenti években (az „n” értéke országról országra, valamint időben is változhat). Az értékcsökkenés aránya egyes esetekben geometriai is lehet. Tekintettel a folyó újrabeszerzési ár és az értékcsökkenés állandó arányának alkalmazására, az értékcsökkenés évről évre változik, kivéve, ha a beszerzési árak az eszköz egész hasznos élettartama alatt változatlanok maradnak.

3.104. A termelt tárgyi eszközök és immateriális javak tulajdonjogának átruházásával kapcsolatos költségek formájában jelentkező értékcsökkenést az átlagos élettartam alapján kell kiszámítani, amely megegyezés alapján egy év.

3.105. Az állatállomány értékcsökkenése megfelel az állatállománynak a termelési célból (tej, gyapjú stb.) való felhasználása során a termelékenység várt visszaesésének, amelyet az adott állatállományból származó jövőbeli jövedelem folyó értéke is tükröz. Mivel a termelő állatokból származó jövőbeli jövedelem idővel visszaesik, az állatok is az állóeszköz értékcsökkenésének alanyává válnak. Tekintetbe véve az állóeszköz értékcsökkenésének erre az eszköztípusra történő kiszámításának gyakorlati nehézségeit, a termelő állatállományokra nem kell kiszámítani az állóeszköz értékcsökkenését. Az állatoknak a számításokból való kihagyására vonatkozó döntés az alábbi meggondolásokon alapult:

— a termelékenységre és a gazdasági értékre vonatkozó értékcsökkenés kapcsolatban van az életkorral, de annak nem közvetlen, szabályos és folyamatos függvénye, ahogyan ez általában is implicit módon jellemző az értékcsökkenésre,

— az állatok kivonása a termelőállományból lehet a gazdasági környezet függvénye (változások a levágott állatokért fizetett árakban és az állati takarmányok áraiban, stb.).

3.106. Bár ezek a megfontolások nem hátráltatják az értékcsökkenés kiszámítását az állatállományra, mégis néhány igen bonyolult számítást tesznek szükségessé az átlagos élettartam és az értékcsökkenés mértékének megfelelő meghatározása tekintetében. Egyéb esetben nehéz lenne a konzisztencia biztosítása az előrejelzés és az állatok tényleges átlagos értékcsökkenése között. Ez az eljárás biztosítja továbbá az EAA és az ESA 95 (vö. ESA 95, 6.03), valamint a mezőgazdasági számviteli információs hálózat mikroökonómiai számlái közötti összeegyeztethetőséget, és elkerüli annak a szükségességét, hogy meg kelljen különböztetni állóeszköz- és készletjellegű állatállományokat.

IV. MEZŐGAZDASÁGI MUNKAERŐ-RÁFORDÍTÁS

4.01. A mezőgazdasági foglalkoztatás kiterjed minden olyan személyre – munkavállalóra és önálló vállalkozóra –, aki fizetett vagy nem fizetett munkaerő-ráfordítást bocsát az EAA mezőgazdasági ágazata jellemző tevékenységeit (mezőgazdasági és el nem különíthető, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységeket) végző rezidens egységek rendelkezésére.

A nyugdíjas korú, de az üzemben tovább dolgozó személyek munkája szerepel a mezőgazdasági foglalkoztatásban.

Nem szerepelnek benne a tankötelezettség felső korhatárát még el nem ért személyek.

4.02. A munkavállalók meghatározása: minden olyan személy, aki megállapodás alapján egy másik rezidens szervezeti egységnek dolgozik (amely mezőgazdasági egység), és ezért díjazást kap (amelyet a munkavállalói jövedelem alatt számolnak el, vö. III. fejezet, C. szakasz). A munkavállalók által szolgáltatott munkaerő-ráfordítást hívják fizetett munkaerő-ráfordításnak. Megegyezés alapján a nem családtag dolgozók munkáját fizetett munkaerő-ráfordításként határozzák meg. Amikor valamely mezőgazdasági egységet hagyományos

▼B

vállalatként működtetnek, minden teljesített munkaerő-ráfordítás fizetett munkaerő-ráfordításnak minősül.

4.03. Az önálló vállalkozók olyan személyek, akik kizárólagos vagy közös tulajdonosai a jogi személyiséggel nem rendelkező vállalkozásoknak, amelyben dolgoznak. Az önálló vállalkozók által nyújtott munkaerő-ráfordítás nem fizetett munkaerő-ráfordításnak minősül. A gazdálkodó családtagjai, akik nem részesülnek előre meghatározott és a tényleges munkájuk alapján számított ellentételezésben, önálló vállalkozónak minősülnek.

4.04. Bizonyos vállalattípusok esetében (vö. V. fejezet B. szakasza) a dolgozók munkaerő-ráfordítását ugyanúgy kezelik, mint a jogi személyiséggel nem rendelkező vállalkozások esetében (kizárólagos tulajdon). Az igazgatók/részvényesek az egység vegyes jövedelmén osztoznak (nem fizetett munkaerő-ráfordítás), míg a munkavállalóik díjazásban részesülnek (fizetett munkaerő-ráfordítás).

4.05. Az összes ledolgozott munkaóra a munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként a rezidens mezőgazdasági egységek számára az elszámolási időszakban ténylegesen ledolgozott órák összesített számát jelenti.

4.06. Az ESA 95-ben (11.27 és 11.28) olvasható arra vonatkozó leírás, hogy az összes ledolgozott munkaóra kategóriájába mi tartozik bele, és mi nem. Az összes ledolgozott munkaórába nem tartozik bele a gazdálkodó vagy a vezető által a saját háztartása részére végzett munka.

4.07. Az éves munkaerőegység (ÉME) meghatározása: a teljes munkaidős foglalkoztatás (amely megfelel a teljes munkaidős állások számának), azaz az összes ledolgozott munkaóra elosztva a gazdasági területen belüli teljes munkaidős állásokban évente átlagosan ledolgozott munkaórák számával.

4.08. Egy személyhez nem tartozhat egynél több ÉME. Ez a korlátozás akkor is érvényben marad, ha valaki a teljes munkaidőt meghaladó óraszámban dolgozik a mezőgazdasági ágazatban.

4.09. Azoknak a személyeknek a munkaerő-ráfordítását, akik a teljes munkaidőnél kevesebb időt dolgoznak a mezőgazdasági üzemekben, a ténylegesen ledolgozott óraszám (hétre vagy évre megadva) és a teljes munkaidős állásban ténylegesen ledolgozott óraszám (hétre vagy évre megadva) hányadosaként kell kiszámítani.

4.10. A teljes munkaidős állásban ténylegesen ledolgozott órák száma nem feltétlenül ugyanaz az összes munkaerő-kategóriában. Lehetséges, hogy a teljes munkaidős állás óráinak száma az önálló vállalkozó esetében több mint a munkavállalók esetében. Az utóbbi esetben szerződés szabályozza a ledolgozható órák maximális számát.

4.11. Az egy személy által ledolgozott munkaórák számát nem kell valamilyen együtthatóval kiigazítani a kor (pl. 16 év alatt vagy 65 év felett) vagy nem függvényében. Az egyenlőség elvét kell alkalmazni. A „teljes munkaidő” meghatározás a ledolgozott órák számára vonatkozik, nem pedig a megtermelt mennyiség és/vagy minőség értékelésére.

4.12. A mezőgazdaságban a teljes munkaidős munkát jelentő ÉME-nek a munkavállalási szerződéseket szabályozó nemzeti rendelkezések által előírt minimum munkaóra tekintetében a mezőgazdasági üzemek szerkezetére vonatkozó közösségi felmérések aktuális meghatározásán kell alapulnia, kivéve, ha indokolt egyéb alternatív források előnyben részesítése. Ha ezek nem tüntetik fel az éves munkaórák számát, akkor minimális értékként 1 800 órát kell venni (225 munkanap napi nyolc órával számítva).

V. A MEZŐGAZDASÁGI JÖVEDELEM MUTATÓI

5.01. Az EAA egyik fő célkitűzése, hogy mérje a mezőgazdasági jövedelmet és annak változásait.

A. A JÖVEDELEM ÉS AZ EGYENLEGEZŐ TÉTELEK MEGHATÁROZÁSA

5.02. A jövedelem meghatározható azon maximális összegként, amelyet a kedvezményezett egy adott időszak alatt képes felhasználni, anélkül hogy csökkenne készleteinek volumene. Meghatározható a fogyasztás és a birtokolt eszközök egy adott időszakon belüli értékváltozása

▼B

összegeként, ahol minden más egyenlő, mivel a jövedelem képviseli azt, amit fel lehetett volna használni. Az ESA 95-ben a folyószámlák és a tőkeszámla között tett megkülönböztetés lehetővé teszi a maximális potenciális fogyasztás tanulmányozását a folyószámlán szereplő fogyasztás és megtakarítás mértéke, valamint a tőkeszámlán az eszközök értékváltozása mértékének segítségével.

5.03. A mezőgazdasági ágazat számláinak sorozata (vö. 1.43) lehetővé teszi a három egyenlegező tétel kiszámítását, amelyek a mezőgazdasági ágazat jövedelem-aggregátumaiként használhatók: a nettó hozzáadott érték, a nettó működési eredmény (nettó vegyes jövedelem) és a nettó vállalkozói jövedelem. E három tétel közötti kapcsolat az alábbiak szerint alakul:

Termelési számla			Jövedelmek keletkezése számla			Vállalkozóijövedelem-számla		
P.1		Kibocsátás	B.1n		Nettó hozzáadott érték	B.2n B.3n		Nettó működésieredmény/-nettó vegyes jövedelem
P.2	–	Folyó termelőfelhasználás	D.1	–	Munkavállalói jövedelem	D.41	+	Kamatbevétel (*)
K.1	–	Értékcsökkenés	D.29	–	Egyéb termelési adók	D.41	–	Fizetett kamat
			D.39	+	Egyéb termelési támogatások	D.45	–	Fizetett bérleti díj
B.1n	=	Nettó hozzáadott érték	B.2n B.3n	=	Nettó működésieredmény/nettó vegyes jövedelem	B.4n	=	„Nettó vállalkozói jövedelem”
D.29	–	Egyéb termelési adók						
D.39	+	Egyéb termelési támogatások						
	=	Nettó hozzáadott érték tényezőköltségen/tényezőjövedelem						

(*) Csak a vállalatként szervezett mezőgazdasági egységek kamatbevételei.

5.04. Az ágazat nettó hozzáadott értéke a mezőgazdasági szakosodott telephelyek által összesen létrehozott értéket méri, az állóeszköz értékcsökkenése után. Mivel a kibocsátást alapáron értékelik, a folyó termelőfelhasználást pedig beszerzési áron, nettó hozzáadott érték tartalmazza a terméktámogatások és a termékadók egyenlegét. A tényezők költségén számított nettó hozzáadott érték (amely az alapáron számított nettó hozzáadott érték csökkentve az egyéb termelési adókkal és növelve az egyéb termelési támogatásokkal) a termelés minden tényezőjének (föld, tőke, munkaerő) díjazását méri, és nevezhető „tényezőjövedelemnek” is, mivel a termelési tevékenységben részt vevő egység által létrehozott értéket képviseli.

5.05. A nettó működési eredmény a föld, a tőke és a nem fizetett munkaerő hozamát méri. Ez a jövedelmek keletkezése számla egyenlege, amely a jövedelemnek a termelési tényezők, és az államháztartási szektor közötti megoszlását mutatja. A nettó hozzáadott értéket és a nettó működési eredményt ágazatokra számítják ki.

5.06. A nettó vállalkozói jövedelem, amelyet a vállalatként szervezett mezőgazdasági egységek által kapott kamatnak a nettó működési eredményhez való hozzáadásával, majd ebből a bérleti díj (gazdaság- és földbérleti díjak) és a kamatkifizetések levonásával kapunk meg, a

▼B

nem fizetett munkaerő jövedelmét, az egységekhez tartozó termőföldből származó díjazást, valamint a tőke felhasználása nyomán keletkezett hozamot méri. Hasonló a jövedelemelosztás és jövedelemadó előtti folyó eredmény vállalati elszámolási koncepciójára. Bár a nettó vállalkozói jövedelmet nem mindig számítják ki a nemzetgazdasági ágazatokra, a mezőgazdasági ágazat esetében általában megbecsülhető, mivel meghatározható a kamatoknak és bérleti díjaknak kizárólag a mezőgazdasági tevékenységhez (és a másodlagos, nem mezőgazdaági tevékenységekhez) kapcsolódó része.

5.07. Az egyéni vállalkozások esetén a vállalkozói jövedelem egyrészről a mezőgazdasági gazdálkodó által végzett munka (és a nem fizetett családtagok munkájának) díjazását, és másrészről a vállalkozásnál maradó jövedelmet jelenti, anélkül hogy e két összetevő elválasztható lenne (a „gazdálkodó" az itt használt értelemben természetesen az ebben az ágazatban egyéni vállalkozóként tevékenykedő összes személyre vonatkozik). Ennek megfelelően ez vegyes jövedelem. A többi ágazathoz hasonlóan azonban a mezőgazdaság is tartalmaz olyan termelési egységeket, amelyek különböző típusú szervezeti egységekhez tartoznak: társaságok és egyéni vállalkozások. Különbséget kell tenni az egyéni vállalkozások és a vállalatként szervezett egységek vállalkozói jövedelme között. Az utóbbi esetben a vállalkozói jövedelem „tiszta" vállalkozói jövedelmet jelent, amelybe nem tartozik munkaerő-jövedelem (a munka ellentételezését a fizetett munkaerő jövedelmeként kell tekinteni, még akkor is, ha a vállalat vezetőire és részvényeseire vonatkozik).

5.08. Szem előtt kell tartani, hogy az ágazat számlasorozata egyenlegező tételeiként kapott jövedelem-aggregátumok nem mutatják a mezőgazdaságban aktív háztartások összes jövedelmét vagy rendelkezésre álló jövedelmét, mivel az utóbbi a tisztán mezőgazdasági jövedelmek mellett egyéb helyről (nem mezőgazdasági tevékenységek, díjazás, társadalombiztosítási juttatások, tulajdonból származó jövedelem) származó jövedelmeket is tartalmazhat. Más szóval a mezőgazdasági jövedelmet nem lehet a gazdálkodó jövedelmeként tekintetni. A jövedelem e mérése továbbá a mezőgazdasági tevékenységek (valamint el nem választható, nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek) által létrehozott jövedelemre vonatkozik egy adott elszámolási időszakban, még akkor is, ha bizonyos esetekben a kapcsolódó bevételek csak egy későbbi időpontban érkeznek be. Ezért ez nem az elszámolási időszak alatt ténylegesen beérkezett jövedelmet jelenti.

B. A TÁRSASÁGI ALAPOKON SZERVEZETT EGYSÉGEK JÖVEDELMÉNEK KEZELÉSE

5.09. Az Európai Unióban a mezőgazdasági egységek legelterjedtebb formái az egyéni vállalkozások (vagy családi gazdaságok). Bizonyos mezőgazdasági termelési egységek szervezhetők azonban társasági alapokon is, és lehetnek hagyományos társasági szerkezetűek (azaz a szervezeti felépítésük hasonló a gazdaság más szektoraiban működő társaságokéhoz), vagy lehetnek speciálisabb jellemzőkkel rendelkező vállalatok is (mint például azon gazdálkodó esetében, aki adózási okokból külön vállalatot hoz létre a tevékenysége kereskedelmi részére, vagy a gazdálkodók egy csoportja esetében, akik társulnak, hogy bizonyos típusú szövetkezet keretében közös föld- és munkaerő-állományt hozzanak létre).

5.10. A mezőgazdasági ágazat nettó vállalkozói jövedelme az alábbi három összetevőből áll:

— az egyéni vállalkozások (jogi személyiséggel nem rendelkező vállalkozások) „vegyes" vállalkozói jövedelme,

— a „hagyományos" vállalatok „tiszta" vállalkozói jövedelme,

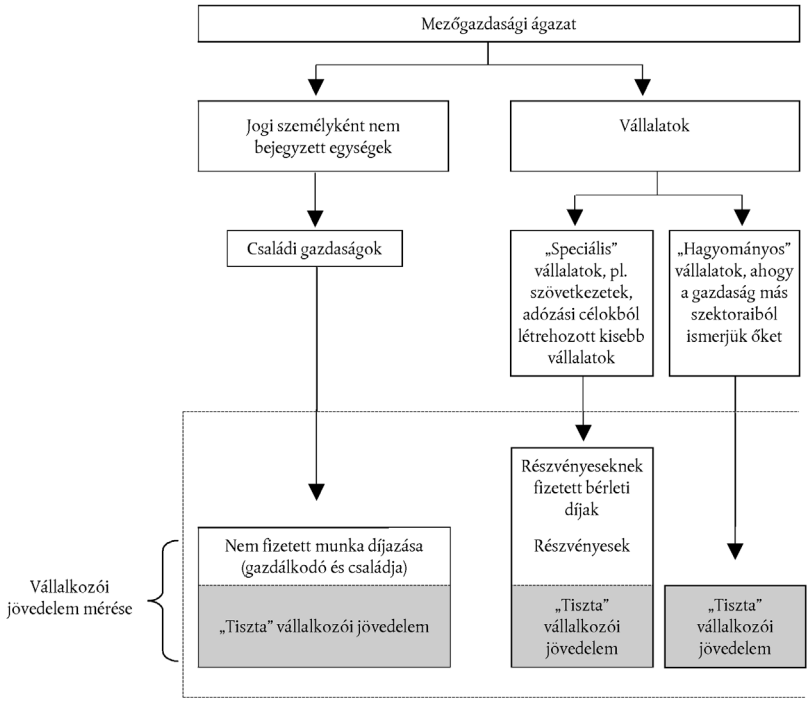
— a mezőgazdasági ágazatra jellemző vállalatok „vegyes" vállalkozói jövedelme.

Ez a három összetevő az 5.11. pont alatti ábrán látható.

5.11. A „tiszta" vállalkozói jövedelembe nem tartozik bele sem a munkavállalói jövedelem, sem a nyereség felosztása előtt fizetett bérleti díjak. Azonban a mezőgazdaságra jellemző vállalatok legtöbbje számára gondot okoz a részvényeseknek a föld és munkaerő-ráfordításért kapott díjazásának elkülönítése a nyereség felosztásától. Ezért ajánlott, hogy a mezőgazdasági vállalkozói jövedelem mérésére szolgáló a tétel az ilyen típusú mezőgazdasági egység esetében a „vegyes" jövedelem

▼B

elnevezést kapja, azaz foglalja magában a részvényekkel rendelkező munkavállalók munkájukért kapott jövedelmét, valamint a bérleti díjakat is. A díjazások és a bérleti díjak ezeknél a vállalatoknál így nem vonhatók le a vállalkozói jövedelem számításából. A vállalkozói jövedelem kiszámításakor ezért ezeket az egyéni vállalkozások csoportjába helyezik. Másrészről, a „hagyományos" vállalatok esetében a díjazást világosan meg kell különböztetni a nyereségfelosztástól.

C. A MEZŐGAZDASÁGI JÖVEDELEM MUTATÓINAK MEGHATÁROZÁSA

5.12. A három mezőgazdasági mutató az alábbiak szerint írható le:

— A. mutató: a mezőgazdasági tényezők reáljövedelmének mutatója ÉME-k szerint

Ez a mutató a mezőgazdaság tényezőköltségen számított nettó reál hozzáadott értéke az összes ÉME-re ([1]).

— B. mutató: a mezőgazdasági vállalkozói nettó reáljövedelem mutatója nem fizetett ÉME-re

Ez a mutató jeleníti meg a nettó vállalkozói jövedelemben idővel bekövetkező változásokat, a nem fizetett ÉME-k szerint. Az egyes tagállamokra vonatkozó index formájában átalakítva inkább a trendekről nyújt tájékoztatást, mint a jövedelemszintekről. Azokban az országokban a leghasznosabb, ahol a mezőgazdaság egyéni vállalkozások formájában szerveződik. Másrészről, a „hagyományos" vállalatok – amelyek kizárólag fizetett munkaerő segítségével állítják elő a vállalkozói jövedelmet – létezését tekintve a B. mutató az egyedi jövedelemmel összevetve túlbecsült. Ez megakadályozhatja a tagállamok jövedelemszintjeinek összehasonlítását, ha a „hagyományos" vállalatok arányában nagy különbségek vannak,

— C. mutató: a mezőgazdaság nettó vállalkozói jövedelme

Ezt a jövedelemaggregátumot abszolút értékben ([2]) adják meg (vagy reálértéken számított index formájában). Lehetővé teszi a mezőgazdasági ágazat jövedelmének időbeli összevethetőségét a tagállamok között.

([1]) A részmunkaidős és a szezonális munka figyelembevétele érdekében a mezőgazdasági foglalkoztatás vagy annak változásait ÉME-ben mérik (további részletek a IV. mellékletben). A rendszer megkülönbözteti a nem fizetett és a fizetett ÉME-ket, amelyek együttesen teszik ki az összes ÉME-t.

([2]) Ez a jövedelemmérés a korábbi „nettó jövedelem családi mezőgazdasági tevékenységből", egyszemélyes vállalkozásokra vonatkozó mérésnek felel meg.

▼B

D. A JÖVEDELEMMUTATÓK ÖSSZESÍTÉSE AZ EURÓPAI UNIÓRA

5.13. Az Európai Unió egészére vonatkozó változás indexei és arányai kiszámíthatók akár a nemzeti indexek vagy változási arányok súlyozott átlagaként, vagy közvetlenül a nemzeti adatok euróra vagy vásárlóerő-standardra (PPS) történő átváltásával nyert EU-aggregátumok alapján. Mindkét esetben meg kell adni a bázisévet; ez vagy a közösségi átlagok számításakor az egyes országokhoz tartozó arányok meghatározására használt év, vagy az az év, amelynek az árfolyamait használták az aggregátumok kiszámítására.

5.14. Kissé eltérő módszerek és eltérő bázisévek használatosak attól függően, hogy a számítások rövid távú trend (az „n” év változásai az „n–1” évhez képest), vagy hosszú távú trend (általában 1980-tól az „n” évig) elemzését képviselik.

5.15. Rövidtávú trend elemzéséhez az Európai Unió névleges vagy reáljövedelme mutatóinak „n” és „n–1” év közötti változását számítják ki a tagállamokban becsült megfelelő változások súlyozott átlagaként, ahol a súlyozási együtthatókat az „n–1” év jövedelem-aggregátumai alapján számítják ki, és az „n–1” év árfolyamán átváltják euróra; természetesen ezek az együtthatók az egyes aggregátumokra jellemzők. Ez, az „n–1” éven alapuló módszer tűnik a legmegfelelőbbnek a rövid távú elemzéshez, és ez az a módszer, amelyik a leginkább konzisztens az egyes tagállamok által használt módszerrel.

5.16. A hosszú távú trend elemzéséhez az indexek és a jövedelemmutatók változását az Európai Unióra az állandó 1995-ös árfolyamon euróban kifejezett EU-aggregátumok alapján számítják ki: a reálértékben kifejezett (azaz az átlagos áremelkedés hatásainak levonása után) értékek esetében az alkalmazott deflátorok szintén az 1995 = 100 alapon használatosak. Ez, az 1995-ön alapuló módszer tűnik a legmegfelelőbbnek az 1980-tól az „n” évig tartó időszak egésze trendjeinek elemzésére.

E. A JÖVEDELEMMUTATÓK DEFLÁLÁSA

5.17. Minden tagállam esetében a jövedelemmutatók értékeinek indexeit és változásait reálértékben, a megfelelő névleges adatnak a GDP implicit árindexével történő deflálása útján kapják meg.

5.18. Az olyan fontos tényezők, mint a megbízhatóság és összevethetőség, a deflátor alkalmazása mellett szólnak. A GDP implicit árindexe az általános ármutató az összes áru, termék és szolgáltatás esetében, a gazdaság egészében. A nemzeti végső felhasználások árindexe is szóba kerülhet, mint deflátor. A GDP-árindexszel szemben ez egyenlően és közvetlenül veszi figyelembe a külkereskedelem hatását, így gyorsabban és világosabban tükrözi az árváltozásokat a behozatalban (pl. energiaár-mozgások). Mindazonáltal az Európai Bizottság által összeállított egyéb statisztikákkal való összevethetőség biztosítása érdekében az a döntés született, hogy nem vezetnek be új deflátort.

5.19. Az Európai Unió egészének reáljövedelem-aggregátumai előállításakor először a különböző tagállamokban elszámolt névértékeket deflálják (folyó árakon), a szóban forgó tagállam GDP-jének implicit árindexe alkalmazásával, majd azokat átváltják euróra (a fentiek szerint a hosszú távú elemzéshez az 1995-ös árfolyamon, a rövid távú elemzéshez pedig az „n–1” év árfolyamán). Az eredményeket összeadják és így megkapják az Európai Unió reálértékeit. Ezen aggregátumok reálértéke alapján történik az Európai Unió indexeinek és változásainak számítása, ami azt jelenti, hogy az „EU-deflátor” soha nem közvetlenül van jelen.

VI. AZ EAA ÉRTÉKELÉSE VÁLTOZATLAN ÁRAKON

A. ÁR- ÉS VOLUMENMÉRÉSEK

(vö. ESA 95, 10. fejezet)

6.01. A gazdasági elemzés céljából, amikor az értékek változását nézzük, célszerű különbséget tenni a volumenváltozások, illetve az árváltozások okozta értékváltozások között. Az ESA 95 (10.15-10.23) egyértelműen kijelenti, hogy az ár összetevőben csak az árakkal kapcsolatos változások vehetők figyelembe, és minden más jellegű változást a volumen-összetevőben kell feltüntetni. Ennélfogva a termékek minőségi különbségeit (fizikai jellemzők, kiskereskedelmi elárusítóhelyek stb.) volumen-, és nem árváltozásként kell figyelembe venni.

▼B

6.02. Számos termék és szolgáltatás esetében több, eltérő minőségű változat létezik. Az ESA 95 számos olyan tényezőt határoz meg, amely a minőségi különbségeket jellemzi, de az EAA esetében a legfontosabb a fizikai jellemzőkhöz kapcsolódó tényező. Az EAA elismeri, hogy az adott termék meghatározásán belül lehetnek olyan fizikai eltérések, amelyek azt eredményezik, hogy a fizikai egységek (pl. egy tonna) gazdasági értelemben véve nem egységesek. Példa erre két tonna, két egymás utáni évben értékesített szemes gabona. Az első évben valamennyi gabona őrlési minőségű, a második évben csak a tétel kevesebb, mint fele őrlési minőségű, a többit takarmányként értékesítik. Ez azt jelenti, hogy romlott a gabonaszemek átlagos minősége. A másik, az EAA szempontjából fontos minőségi különbség a valamely termék két, különböző árak jellemezte piacon, pl. hazai vagy külföldi, ipari felhasználásra vagy fogyasztóknak való értékesítései közötti különbség (ESA 95, 10.15-10.18).

6.03. Az állandó árakon adatok összeállításához használt volumen- és ármutatóknak figyelembe kell venniük a minőségi változásokat. Ezért ajánlott a munkát a lehető legrészletesebb vizsgálat szintjén végezni, hogy a lehető legközelebb lehessen kerülni a teljesen homogén elemi termékekhez. Ha az elemi termékek teljesen homogének, akkor a volumenváltozások megbecsülhetők a mennyiségváltozások alapján.

6.04. Azonban a statisztikai információk gyakran csak átfogóbb szinten állnak rendelkezésre, és már nem a szigorúan homogén termékekre vonatkoznak. Ebben az esetben az ESA 95 (10.32) kijelenti, hogy a volumenváltozások becsléséhez célszerű a folyó évre vonatkozó értéket a megfelelő árindexszel deflálni.

6.05. A részletességi szint, amelynél a felhasznált index elemi indexnek tekinthető (tehát a vizsgált termék homogénnek tekintett) az aggregáció elemi szintje. Az EAA-ban az aggregáció elemi szintje legalább az adatközlési táblázaton belüli nómenklatúra legkevésbé aggregált szintje. Az árindexek összeállításához azonban nagyobb részletezettségre van szükség.

6.06. A számlákon feltüntetett termékek és szolgáltatások minden egyes aggregátumára ki kell alakítani ár- és minőségmértékeket, az alábbiaknak megfelelően:

értékindex = árindex × volumenindex

Ez azt jelenti, hogy az adott folyamat minden egyes változását hozzá kell rendelni az ár- vagy volumenváltozáshoz, vagy a kettő kombinációjához (vö. ESA 95, 10.13).

6.07. Az „árváltozások” és „volumenváltozások” összetevők folyó értékében történő változások szisztematikus bontása a termékekkel és szolgáltatásokkal végzett gazdasági műveleteket és az ezen műveletek értékelésében figyelembe vett elemeket (kibocsátás, folyó termelőfelhasználás, állóeszköz értékcsökkenése, bruttó hozzáadott érték, nettó hozzáadott érték, bruttó állóeszköz-felhalmozás, készletváltozás, termékadók és -támogatások) képviselő folyamatokra korlátozódik.

B. AZ EAA VÁLTOZATLAN ÁRAKON TÖRTÉNŐ ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK ALAPELVEI ÉS MÓDSZERE

1. **Az indexképlet megválasztása**

6.08. Az ESA 95 (10.62) a Fischer-indexek használatát javasolja. Ezek az indexek azonban számos hátránnyal járnak, beleértve azt is, hogy nem additívek, és hogy jelentős mennyiségű alapadatot igényelnek. Emiatt az ESA 95 elfogadható módszerként megengedi a Laspeyres-féle volumenindexek és a Paasche-féle árindexek alkalmazását.

6.09. Az ESA 95 ajánlásaival összhangban az EAA-ban a volumenváltozást a Laspeyres-féle indexekkel, az árváltozást pedig a Paasche-féle indexekkel mérik.

A Laspeyres-féle volumenindex:

$$L(q) = \frac{\sum p_0 q_n}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum V_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum V_0}$$

▼B

A Paasche-féle árindex:

$$P(p) = \frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_0} = \frac{\sum p_0 q_n \frac{p_n}{p_0}}{\sum p_0 q_n}$$

Ahol az egyes elemi termékekre:

– p_0: a 0 bázisévben rögzített árat,

– p_n: az n évben rögzített árat,

– q_0: a 0 bázisévben rögzített mennyiséget,

– q_n: az n évben rögzített mennyiséget,

– V_0: a 0 bázisévben rögzített értéket jelenti: ($V_0 = p_0 q_0$).

2. **Bázisév**

6.10. A Laspeyres-indexszel mért volumenváltozások: az elemi sorozatok mennyiségeinek változásai, és ezért a bázisév értékével súlyozottak. A Paasche-féle indexszel mért árváltozások: az elemi sorozatok árainak változásai, és ezért a folyó év értékével súlyozott, a bázisév árain.

6.11. A bázisév az az év, amelytől kezdve az árakat felhasználják a súlyozási rendszerhez.

6.12. A volumen éves változásai mérésére a legmegfelelőbb a legújabb rendelkezésre álló bázisév használata. Ez a megközelítés garantálja, hogy a súlyozások viszonylag naprakészek, és elkerüli a problémákat, amelyek a már nem termelt vagy újonnan piacra lépő termékek súlyozásából fakadnak. Ez az oka annak, hogy az EAA a volumenváltozások mérésére a megelőző év súlyozásait alkalmazza.

3. **Sorozatok bemutatása egy adott referenciaévre**

6.13. A változatlan áron lévő adatok benyújtásának és bemutatásának éve a bázisévtől eltérő lehet; ezt referenciaévnek nevezik. Az indexsorozatokban a referenciaév az, amely a 100 értéket veszi fel.

6.14. A referenciaév árain alapuló volumenindexek sorozatai a megelőző év áraiban kiszámított indexek láncolásával kapható meg (vö. ESA 95, 10.64).

6.15. Fontos, hogy a referenciaév megváltoztatása nincs hatással az előző évhez képest mért volumenváltozásokra. Ez az oka annak, hogy az EAA-adatokat a rögzített referenciaévhez képest az egyes változók külön végzett újrareferenciálásával mutatják be, függetlenül attól, hogy aggregátumokról vagy elemi indexekről van-e szó.

6.16. Példa:

Adott két homogén elemi termék, A és B. Az alábbi sorozatok az előző év árszerkezetén alapulnak:

Az egészre (A + B) vonatkozó volumen- és árindexek az egyes A és B termékeknek adott súlyozástól függnek.

	90P90	90-91 volumen-index	91P90	90-91 ár-index	91P91	91-92 volumen-index	92P91	92-91 ár-index	92P92
A	100	105,0	105	110,0	115	102,0	117	108,0	126
B	300	110,0	330	95,0	314	90,0	283	105,0	297
Összesen	400	108,8	435	98,6	429	93,2	400	105,8	423

Ha ezeket a sorozatokat a rögzített referenciaévhez (pl. 1990) viszonyítva fejezik ki, csak úgy kaphatók meg ugyanezek az n/n-1 volumenindexek, ha az indexeket külön összeláncolják. Így a következő sorozat kapható (bázis egyenlő 100-zal 1990-ben):

	1990	1991	1992
A	100	105,0	107,1

▼B

	1990	1991	1992
B	100	110,0	99,0
Összesen	100	108,8	101,4

(101,4 = 108,8*93,2/100)

Az 1990-es referenciaévre változatlan áron kifejezett értékek:

	1990	1991	1992
A	100	105	107,1
B	300	330	297,0
Összesen	400	435	405,6

(405,6 = 400*101,4/100)

Ennek eredményképpen a számla már nem additív. Értékek hozzáadása változatlan áron A és B termékhez az alábbi sorozatot eredményezi:

	1990	1991	1992
A + B	400	435	404,1

A referenciaévet követő év kivételével az újrareferenciált sorozatok nem additívak.

6.17. Az ESA 95 rendszerrel (10.67) összhangban a nem additív változatlan áras adatok kiigazítás nélkül kerülnek közzétételre ([1]). Az EAA is ezt a megközelítést alkalmazza. Azonban fel kell hívni a felhasználók figyelmét arra, hogy a táblázatok nem additívak.

4. **Hozzáadott érték számítása változatlan árakon**

6.18. A hozzáadott érték a termelési számla egyenlegező tétele. Mint olyan, nem bontható szét közvetlenül volumen- és árösszetevőre. Az elméletileg helyes módszer a hozzáadott érték változatlan árakon történő számítására a „kettős deflálás” végrehajtása (vö. ESA 95, 10.27–10.28).

6.19. A megelőző év áraiban kifejezett bruttó hozzáadott értéket ezért a megelőző év áraiban mért kibocsátás és a megelőző év áraiban mért folyó termelőfelhasználás különbségeként határozzák meg. A megelőző év áraiban kifejezett nettó hozzáadott érték pedig a megelőző év áraiban kifejezett bruttó hozzáadott érték és a megelőző év áraiban kifejezett állóeszköz-értékcsökkenés különbsége. Valamely rögzített referenciaév áraiban kifejezett hozzáadott értéket az újrareferenciálás útján lehet megkapni.

6.20. Példa:

Folyó értékek és az előző év áraiban mért értékek (volumenek) sorozata a kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás tekintetében:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Kibocsátás	150	160	170	180	200
Folyó termelőfelhasználás	40	30	35	40	45

([1]) Mindez nem zárja ki eleve annak a lehetőségét, hogy adódhatnak olyan körülmények, amelyek között az adatsorok összeállítói jobbnak vélik az eltérések kiküszöbölését az adatok általános konzisztenciájának javítása érdekében.

▼B

A hozzáadott érték volumenvonatkozása a folyó termelőfelhasználás volumenének a kibocsátás volumenéből való levonásával kapható meg. A következő sorozat az eredmény:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Bruttó hozzáadott érték	110	130	135	140	155

Ily módon az alábbi, az előző év áraiban számított volumenindexek kaphatók:

	1996	1997
Bruttó hozzáadott érték	118,2	103,7

(118,2 = 130/110*100) (103,7 = 140/135*100)

Az n év bruttó hozzáadott értékét 1995-ös árakon az 1995-re vonatkozó folyó értéknek a volumen láncindexszel való megszorzásával lehet megkapni.

Hozzáadott érték 96 (1995-ös árakon) = 110*1,182 = 130

Hozzáadott érték 97 (1996-os árakon) = 110*1,182*1,037 = 135

5. **Termékadók és -támogatások lebontása volumen- és árösszetevőkre**

6.21. Az alapáron történő értékelések lebontása a megfelelő volumen- és árösszetevőkre azt feltételezi, hogy ez a lebontás a termékadókra és terméktámogatásokra is vonatkozik. Az EAA-ban a következő választás áll fenn:

6.22. A terméktámogatás (vagy -adó) volumenindexe megegyezik a termelői áron vett kibocsátás volumenindexével. Ebben az esetben a kibocsátás volumenindexe ugyanaz, függetlenül attól, hogy termelői áron vagy alapáron fejezték ki.

6.23. Ennek a megoldásnak van még egy előnye: a volumenindex független az értékelés módszerétől. Következésképpen az ár- és volumenindexek értelmezése egyértelmű: tökéletesen homogén elemi termék esetében a volumenindex megegyezik a mennyiségindexszel; az árindex pedig az átlagos alapár változásait tükrözi.

6.24. Példa:

Adott termékre a termelői áron mért kibocsátás értéke n évben 1000; a kibocsátás értéke n + 1 évben pedig 900. A kibocsátás volumenindexe 102.

Ez a termék támogatásban részesül. A támogatás értéke n évre 100; n + 1 évre pedig 150.

A támogatás volumen/ár lebontása a következőképpen történik:

	Érték n	n + 1/n volume-n-index	Volume-n n + 1	n + 1/n ár-index	Érték n + 1
Kibocsátás termelői áron	1 000	102,0	1 020	88,2	900
Terméktámogatás	100	102,0	102	147,0	150
Kibocsátás alapáron	1 100	102,0	1 122	93,6	1 050

A támogatás volumenindexe megegyezik a termelői áron mért kibocsátás volumenindexével.

▼B

II. MELLÉKLET

AZ EAA ADATSZOLGÁLTATÁSI PROGRAMJA

A kibocsátás minden egyes kategóriájára (01–18 kategóriák, beleértve az alkategóriákat is) közölni kell az alapáron mért értéket, valamint az összetevőket (érték termelői áron, terméktámogatások és termékadók).

A termelési számlára és a bruttó állóeszköz-felhalmozás számlára vonatkozó adatokat folyó és változatlan árakon is közölni kell.

Az értékeket a nemzeti pénznem millió egységeiben kell feltüntetni. A munkaerőt 1 000 ÉME-ben kell kifejezni.

1. **Termelési számla**

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
01	Gabonafélék (vetőmagokkal együtt)	X	X	X
01.1	Búza és tönkölybúza	X	X	X
01.1/1	Lágy búza és tönkölybúza	–	–	X
01.1/2	Durumbúza	–	–	X
01.2	Rozs és kétszeres	X	X	X
01.3	Árpa	X	X	X
01.4	Zab és nyári gabonakeverékek	X	X	X
01.5	Szemes kukorica	X	X	X
01.6	Rizs	X	X	X
01.7	Egyéb gabonafélék	X	X	X
02	Ipari növények	X	X	X
02.1	Olajos magvak és olajtartalmú gyümölcsök (vetőmagokkal együtt)	X	X	X
02.1/1	Káposztarepce- és réparepce-vetőmag	–	–	X
02.1/2	Napraforgó	–	–	X
02.1/3	Szója	–	–	X
02.1/4	Egyéb olajos termékek	–	–	X
02.2	Fehérjenövények (vetőmagokkal együtt)	X	X	X
02.3	Nyers dohány	X	X	X
02.4	Cukorrépa	X	X	X
02.5	Egyéb ipari növények	X	X	X
02.5/1	Rostnövények	–	–	X
02.5/2	Komló	–	–	X
02.5/3	Egyéb ipari növények: egyéb	–	–	X
03	Takarmánynövények	X	X	X
03.1	Takarmánykukorica	–	–	X
03.2	Takarmány kapásnövények (takarmányrépával együtt)	–	–	X
03.3	Egyéb takarmánynövények	–	–	X
04	Zöldségek és kertészeti termények	X	X	X
04.1	Friss zöldségek	X	X	X
04.1/1	Karfiol	–	–	X

▼B

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
04.1/2	Paradicsom	–	–	X
04.1/3	Egyéb friss zöldség	–	–	X
04.2	Növények és virágok	X	X	X
04.2/1	Faiskolai növények	–	–	X
04.2/2	Dísznövények és -virágok (karácsonyfával együtt)	–	–	X
04.2/3	Ültetvények	–	–	X
05	Burgonya (vetőmagokkal együtt)	X	X	X
06	Gyümölcsfélék	X	X	X
06.1	Friss gyümölcs	X	X	X
06.1/1	Étkezési alma	–	–	X
06.1/2	Étkezési körte	–	–	X
06.1/3	Őszibarack	–	–	X
06.1/4	Egyéb friss gyümölcs	–	–	X
06.2	Citrusfélék	X	X	X
06.2/1	Édes narancs	–	–	X
06.2/2	Mandarin	–	–	X
06.2/3	Citrom	–	–	X
06.2/4	Egyéb citrusfélék	–	–	X
06.3	Trópusi gyümölcsfélék	X	X	X
06.4	Szőlő	X	X	X
06.4/1	Étkezési szőlő	–	–	X
06.4/2	Egyéb szőlőfajták	–	–	X
06.5	Olajbogyó	X	X	X
06.5/1	Étkezési olajbogyó	–	–	X
06.5/2	Egyéb olajbogyó	–	–	X
07	Bor	X	X	X
07.1	Asztali bor	–	–	X
07.2	Minőségi bor	–	–	X
08	Olívaolaj	X	X	X
09	Egyéb növényi termék	X	X	X
09.1	Elsősorban fonáshoz használt növényi anyagok	–	–	X
09.2	Vetőmagok	–	–	X
09.3	Egyéb növényi termék: egyéb	–	–	X
10	Növénykibocsátás (01–09)	X	X	X
11	Állatok	X	X	X
11.1	Szarvasmarha	X	X	X
11.2	Sertés	X	X	X
11.3	Lófélék	X	X	X
11.4	Juh- és kecskefélék	X	X	X
11.5	Baromfi	X	X	X

▼B

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
11.6	Egyéb állatok	X	X	X
12	Állati termékek	X	X	X
12.1	Tej	X	X	X
12.2	Tojás	X	X	X
12.3	Egyéb állati termék	X	X	X
12.3/1	Nyers gyapjú	–	–	X
12.3/2	Selyemhernyógubó	–	–	X
12.3/3	Egyéb állati termék: egyéb	–	–	X
13	Állatkibocsátás (11 + 12)	X	X	X
14	Mezőgazdasági áruk kibocsátása (10 + 13)	X	X	X
15	Mezőgazdasági szolgáltatások kibocsátása	X	X	X
15.1	Mezőgazdasági szolgáltatások	–	–	X
15.2	Tejkvótakölcsönzés	–	–	X
16	Mezőgazdasági kibocsátás (14 + 15)	X	X	X
17	Nem mezőgazdasági másodlagos tevékenységek (el nem különíthető)	X	X	X
17.1	Mezőgazdasági termékek feldolgozása	X	X	X
17.2	Egyéb el nem különíthető másodlagos tevékenységek (termékek és szolgáltatások)	X	X	X
18	A mezőgazdasági ágazat kibocsátása (16 + 17)	X	X	X
19	Összes folyó termelőfelhasználás	X	X	X
19.01	Vetőmagok és szaporítóanyagok	X	X	X
19.02	Energia; kenőanyagok	X	X	X
19.02/1	– villamos energia	–	–	X
19.02/2	– gáz	–	–	X
19.02/3	– egyéb tüzelőanyagok és hajtógázok	–	–	X
19.02/4	– egyéb	–	–	X
19.03	Műtrágyák és talajjavító szerek	X	X	X
19.04	Növényvédő szerek és peszticidek	X	X	X
19.05	Állategészségügyi költségek	X	X	X
19.06	Állati takarmány	X	X	X
19.06/1	– más mezőgazdasági üzemek által szállított takarmány	X	X	X
19.06/2	– a mezőgazdasági ágazaton kívülről vásárolt takarmány	X	X	X
19.06/3	– ugyanazon gazdaságban termelt és felhasznált takarmány	X	X	X
19.07	Anyagok karbantartása	X	X	X
19.08	Épületek karbantartása	X	X	X
19.09	Mezőgazdasági szolgáltatások	X	X	X

▼M2

19.10	Pénzközvetítői szolgáltatás közvetett módon mért díja (FISIM)	X	X	X

▼M2

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
19.11	Egyéb áruk és szolgáltatások	X	X	X

▼B

20	Bruttó hozzáadott érték alapáron (18-19)	X	X	X
21	Állóeszköz-felhasználás	X	X	X
21.1	Berendezések	–	–	X
21.2	Épületek	–	–	X
21.3	Ültetvények	–	–	X
21.4	Egyéb	–	–	X
22	Nettó hozzáadott érték alapáron (20-21)	X	X	X

2. **Jövedelmek keletkezése számla**

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
23	Munkavállalói jövedelem	X	X	X
24	Egyéb termelési adók	X	X	X
25	Egyéb termelési támogatások	X	X	X
26	Tényezőjövedelem (22–24 + 25)	X	X	X
27	Működési eredmény/vegyes jövedelem (22-23-24 + 25)	X	X	X

3. **Vállalkozóijövedelem-számla**

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
28	Fizetendő bérleti díjak és egyéb ingatlanbérleti díjak	X	X	X
29	Fizetett kamat	X	X	X
30	Kamatbevétel	X	X	X
31	Vállalkozói jövedelem (27-28-29 + 30)	X	X	X

4. **A tőkeszámla elemei**

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
32	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – Mezőgazdasági termékek	–	–	X
32.1	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – ültetvények	–	–	X
32.2	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – állatállomány	–	–	X
33	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – nem mezőgazdasági termékek	–	–	X

▼B

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
33.1	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – anyagok	–	–	X
33.2	Bruttó állóeszköz-felhalmozás – épületek	–	–	X
33.3	Egyéb bruttó állóeszköz-felhalmozás	–	–	X
34	Bruttó állóeszköz-felhalmozás (a levonható hozzáadottérték-adó nélkül) (32 + 33)	–	–	X
35	Nettó állóeszköz-felhalmozás (a levonható hozzáadottérték-adó nélkül) (34-21)	–	–	X
36	Készletváltozás	–	–	X
37	Tőketranszferek	–	–	X
37.1	Beruházási támogatások	–	–	X
37.2	Egyéb tőketranszferek	–	–	X

5. **Mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás**

Kategória	A változók jegyzéke	n referenciaévre vonatkozó adatszolgáltatás		
		n év november	n + 1 év január	n + 1 év szeptember
38	Összes mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás	X	X	X
38.1	Nem fizetett mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás	X	X	X
38.2	Fizetett mezőgazdasági munkaerő-ráfordítás	X	X	X